

ДАНОК НА ИМОТ

дипл.економист Ромео Костадинов

ИЗМЕНИ ВО ЗАКОНОТ ЗА ДАНОК НА ИМОТ

Измените во оданочувањето на имотот, преку внесување на нови повисоки даночни стапки во зависност од намената и користењето на имотот, определувањето на вредноста на даночната основица и нејзиното ревидирање, ги содржат дополнувањата во начинот на оданочување на имотот.

ВОВЕД

Областа на даноците на имот во 2021 година, забележа две последователни измени, објавени "Службен весник на РСМ" 151/21, кои се однесуваат на висината на глобите и на висината на стапките за оданочување со данок на имот.

Со Законот за даноците на имот („Службен весник на Р Македонија“ 61/04...23/16) и („Службен весник на РС Македонија“ 96/2019 и 151/21), се уредува начинот на оданочувањето на данокот на имот, данок на наследство и подарок и данокот на промет на недвижности.

Утврдување и наплата на даноците на имот, врши општината, општините во градот Скопје и градот Скопје на подрачјето на општината, каде што се наоѓа имотот.

Во законот е регулирано и утврдување и наплата на данок на промет на недвижности, врз основа на склучен договор за купопродажба на недвижен имот во посебна постапка, со цел даночните обврзници во пократок рок да го спроведат имотот, предмет на промет во своја сопственост, пред Агенцијата за катастар на недвижности.

Деловни Информации бр.7/2021

Со измените се менува периодот на ревизија на пазарната вредност на недвижниот имот (репроценка), која претставува даночна основа на данокот на имот од страна на општините, општините на град Скопје и Градот Скопје. Ревизијата согласно измените, ќе се врши на секои четири години, од причина што на терен може да има промена на фактичката состојба, како релативен период во кој е можно изменување на цените на недвижностите.

Стапките на данокот на имот кои остануваат во досегашната рамка, **сепак се зголемуваат за недвижен имот**, кој не се користи од страна на сопственикот или не се издава под закуп подолго од шест месеци во текот на една година, а е во сопственост на државата, во сопственост на општините, општините во градот Скопје и град Скопје, како и во сопственост на физички и правни лица, **за три пати** во однос на стапките пропишани со законот.

Утешително, со овие измени на законот, физичките, правните лица, државата и општините, по однос на обврските и правата во делот на даноците на имот, ги изедначува согласно Уставот, за разлика од досегашната пракса, кога се спроведувааше оданочувањето само врз недржавни органи.

По однос на земјоделското земјиште, стапките на данок на имот на истото кое не се користи за земјоделско производство, се зголемуваат за три пати, во однос на основните стапки.

Државата, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, како и физичките и правни лица, **кои нема да пријават дека одреден недвижен имот не го користат**, ќе платат данок, кој ќе биде за **пет пати повисок** од пропишаниот.

Надминати се проблемите во случаите каде што општинската администрација при администрирање на данокот на промет, немаше можност за прифаќање на пазарната вредност, како пониска од договорената.

Во случаи, кога има Договори за купопродажба, каде износот во договорот е драстично повисок од проценетата пазарна вредност, согласно Методологијата за утврдување на пазарна вредност на недвижниот имот, која е во надлежност на Министерството за транспорт и врски, се овозможи како пазарна вредност во тие случаи да се земе договорната цена, а не како досега проценетата пониска пазарна вредност.

Деловни Информации бр.7/2021

1. ДАНОК НА ИМОТ

Со законот за даноците на имот, се уредува начинот на оданочувањето со следните видови даноци на имот:

1. Данок на имот;
2. Данок на наследство и подарок и
3. Данок на промет на недвижности.

Законот за даноци на имот, се состои од три дела, кои претставуваат засебни целини за оданочување, со посебни видови на основица, обврзници и стапки за оданочување.

Трите видови на данок, егзистираат независно еден од друг, се пресметуваат согласно одредбите од законот и можат да се појават за плаќање во ист период.

Со измените на законот се определени и изменети дефинициите од законот за недвижен имот, едностанбени и повеќестанбени објекти, лицата кои се опфатени со законот и за процената, проценителите и заедничката сопственост.

Недвижен имот се земјиштата (земјоделски, градежни, шумски и пасишта) и едностанбени и повеќестанбени објекти за домување, гаражи, деловни згради и деловни простории, други објекти, како и инсталациите подигнати врз нив или под нив и трајно споени со нив.

Едностанбени објекти се самостојните семејни куќи, вили, атриумски куќи, куќи во низ и куќи за одмор.

Повеќе станбени објекти се станбени згради со два или повеќе стана кои можат да бидат станбени блокови, повеќекатници, солитери.

Лице, согласно законот за даноците на имот е секое физичко или правно лице.

Процена, претставува процес на определување на цена, односно проценување на пазарната вредност на предметот на процена, од проценувач или овластен проценувач.

Проценувач, е лице кое има положено стручен испит за проценувач и е вработено кај овластен проценувач, во ЕЛС на работи од област на процена на пазарна вредност на недвижен имот за пресметување на данок на имот, во банка или штедилница регистрирана во РС Македонија или во Бирото за судски вештачења.

Деловни Информации бр.7/2021

Овластен проценувач е трговец поединец или трговско друштво, кое поседува лиценца за процена за определена област, издадена од надлежен министер.

Заедничка сопственост претставува сопственост на повеќе лица на неподелена ствар, кога нивните делови се определени, но не се однапред определени.

2. ДАНОЧЕН ОБВРЗНИК И ДАНОЧНА ОСНОВА ЗА ДАНОК НА ИМОТ

2.1. Даночен обврзник

Обврзник на данокот на имот е правно и физичко лице, сопственик на имотот, согласно одредбите од член 4 став 1 од Законот за даноци на имот.

Обврзник на данокот на имот е правно и физичко лице корисник на имотот, во случаи кога сопственикот не е познат или не е достапен (член 4 став 2).

Обврзник на данокот на имот може да биде и плодоуживателот на имотот согласно со закон, согласно став 3 од член 4.

Ако имотот е во сопственост на повеќе лица, секој од нив е обврзник на данокот на имот сразмерно на сопственичкиот дел.

Обврзник на данокот на имот е и правно и физичко лице-корисник на недвижен имот, во сопственост на државата и општината.

Врз основа на одредбите од член 4 од Законот за даноците на имот, освен сопственикот, даночен обврзник може да биде и корисникот односно плодоуживателот на имотот, доколку сопственикот не е познат или достапен.

2.2. Даночна основа

Основа на данокот на имот, претставува пазарната вредност на недвижниот имот.

Утврдувањето на пазарната вредност на недвижен имот ја врши лице **проценувач**, кое е вработено во единицата на локалната самоуправа, а по барање на единицата на локалната самоуправа, може да ја врши и лице кое е **овластен проценувач**.

Деловни Информации бр.7/2021

По исклучок, во случај на утврдување на данок на промет на недвижности за целите на постапката од членовите 38-а, 38-б, 38-в, 38-г и 38-д од законот (посебна постапка на одредување на данокот на имот), а на барање на обврзникот, утврдувањето на пазарната вредност, го врши исклучиво **овластен проценувач**.

Разликата помеѓу двата начина на определувањето на пазарната вредност произлегува од законските одредби за определување на даночната основа од ЕЛС (проценител) или преку нотар (овластен проценител).

Разликата за утврдување на пазарната вредност од овластен проценител во посебната постапка, наместо проценител од ЕЛС, е заради избегнување на нерегуларности при проценката. Меѓутоа методологијата која се применува во двата пропишани случаи е истоветна.

Пазарната вредност се утврдува според Методологијата за процена на пазарната вредност на недвижен имот.

Контрола и ревизија на утврдувањето на пазарната вредност, врши Министерството за финансии.

Ревизија на утврдувањето на пазарната вредност, по барање, врши Комисијата за ревизија на процена, при Комората за проценувачи.

Ревизија на пазарната вредност на недвижниот имот, која претставува даночна основа на данокот на имот од страна на општините, општините на град Скопје и Градот Скопје, се врши на секои четири години.

3. ДАНОЧНИ СТАПКИ

Со измените на Законот се востановуваат пропишани стапки за данок на имот и зголемување на стапките за данок на имот, доколку се користи ненаменски имотот, како и во услови на непријавено искористување на имотот.

3.1. Пропишани стапки

Измените на стапките за данокот на имот отпочнуваат со примена од **01.01.2022 година**, во делот на зголемувањето на стапките за три, односно 5 пати.

Деловни Информации бр.7/2021

Стапките на данокот на имот се пропорционални и изнесуваат од **0,10%** до **0,20%**.

Стапките на данокот на имот, можат да се утврдуваат според видот на имотот.

3.2. Стапки кои можат да се зголемат и услови

3.2.1. Зголемување на стапки за земјоделско земјиште, кое не се користи за земјоделско производство

Некористењето на земјоделското земјиште за земјоделско производство, се однесува на сопственикот на земјиштето, но истото не мора да биде користено за земјоделско производство од сопственикот.

Издаденото земјоделско земјиште, кое од страна на закупаецот ќе се користи за земјоделско производство, не потпаѓа под одредбите на условот за зголемена стапка на данок на имот.

Секоја друга намена на земјоделско земјиште, освен за производство во земјоделството, доведува до оданочување со зголемената стапка на данок на имот.

Стапките на данокот на имот за земјоделско земјиште, кое не се користи за земјоделско производство, се зголемуваат три пати во однос на пропишаните стапки.

3.2.2. Некористење на недвижностите или нејзино неиздавање во закуп

Поседувањето на недвижниот имот кој нема да се користи од страна на сопственикот, но и за истиот нема склучено договор за издавање под закуп, го класифицира во групата на оданочив имот, по зголемена стапка.

Сопственоста на станбени и деловни простории, за кои не се склучени договори за закуп или не се живее во истите од страна на сопствениците, се оданочуваат **со зголемена стапка**.

Категоризацијата на објектите, ќе има пресудна улога во одредувањето на пропишана или зголемена стапка и на удар секако се викенд и другите објекти за одмор, категоризирани како објекти за домување.

Деловни Информации бр.7/2021

Стапките на данокот на имот за другиот недвижен имот кој е во сопственост на државата или на општините, општините во градот Скопје и на градот Скопје, како и во сопственост на физички и правни лица, **а кој не се користи од сопственикот или не се издава под закуп подолго од шест месеци во текот на една година**, се зголемуваат за три пати во однос на пропишаните стапки од 01 до 0,20%.

3.2.3. Зголемени стапки заради непријавен имот кој не се користи од сопственикот

За разлика од претходните одредби, со кои се пропишува примена на зголемени стапки поради ненаменско - користење или некористење, зголемени стапки, се предвидуваат и заради **непријавено некористење на имотот** од страна на сопствениците.

Државата, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, како и физичките и правни лица, **кои нема да пријават, дека не користат** недвижен имот, кој е во нивна сопственост, ќе платат данок по стапка **пет пати повисока**, од пропишаните стапки.

3.3. Одредување на стапки за оданочување и настанување на даночната обврска

Висината на стапките со одлука ја утврдува советот на општината, советот на општините во градот Скопје и Советот на градот Скопје, согласно со Законот за градот Скопје.

Даночната обврска за данокот на имот, настанува со денот на стекнувањето на имотот, издавањето на одобрение за употреба на недвижниот имот од надлежен орган или од денот на отпочнување на користењето на имотот од обврзникот на данокот.

4. ДАНОЧНИ ОСЛОБОДУВАЊА

Данок на имот не се плаќа на:

1) недвижен имот во државна сопственост кој го користат државните органи, недвижен имот во сопственост на општината кој го користат органите на општината, органите на општините во

Деловни Информации бр.7/2021

градот Скопје и органите на градот Скопје, освен недвижниот имот, кој се користи од страна на физички или правни лица;

2) недвижен имот на странски дипломатски и конзуларни претставништва и на претставништва на меѓународни организации, ако се во нивна сопственост, под услов на реципрочитет;

3) недвижен имот во сопственост на НБРМ;

4) верски објекти во кои се врши богослужба, молитва и други манифестации на верата како храм, џамија, молитвен дом, синагога, гробишта и други простории на црква, верска заедница и религиозна група;

5) поединечни градби, кои со акт за заштита се прогласени за културно наследство,

6) објекти за заштита на земјиштето, водите и воздухот;

7) објектите на претпријатијата за работно оспособување, професионална рехабилитација и вработување на инвалиди;

8) земјиште што се користи за површински и подземен коп во рударството и за геолошките истражувања;

9) објекти наменети за примарна обработка на земјоделски производи, и тоа:

- објекти наменети за одгледување на добиток и риби;

- објекти за сместување на опрема за следење на квалитетот и безбедноста на примарните сточарски и земјоделски производи на земјоделско стопанство,

- објекти за сместување и одржување на земјоделска механизација, приклучна опрема и други превозни средства и опрема на земјоделско стопанство,

- објекти за складирање, прием, чување и пакување на примарни земјоделски и сточарски производи и храна за животни на земјоделско стопанство,

- објекти, собирни центри за млеко, печурки и лековити растенија,

- резервоари за вода поврзани со активности во земјоделско производство на земјоделско стопанство и

- објекти за третман на отпад од активности во земјоделско производство на земјоделско стопанство и

10) земјоделско земјиште што се користи за земјоделско производство.

Деловни Информации бр.7/2021

Обврзникот на данокот на имот за едностанбен или повеќестанбен објект за домување и двор (земјиште), во кој живее, има право на намалување на пресметаниот данок во висина од 50%.

5. ДАНОК НА НАСЛЕДСТВО И ПОДАРОК

Данок на наследство и подарок се плаќа на недвижен имот и право на плодоуживање и користење на недвижен имот кои наследниците, односно примателите на подароци ги наследуваат, односно примаат врз основа на Законот за наследување, односно договорот за подарок.

Данок на наследство и подарок се плаќа и на готови пари, парични побарувања, хартии од вредност и друг подвижен имот, ако пазарната вредност на наследството, односно договорот за подарок е **повисока од износот на едногодишната просечна плата во Република Македонија во претходната година, според податоците на Државниот завод за статистика.**

Вредноста на сите подароци од ист вид, примени во текот на една календарска година, претставува една даночна основа.

За вредноста на подароците, општината, општините во градот Скопје и градот Скопје, води евиденција, врз основа на која, на крајот на годината примателот на подароците може да се задолжи со данок, доколку во текот на годината прими повеќе подароци од ист вид и во висина над износот од едногодишна просечна плата во РМ.

Формата, содржината и начинот на водење на евиденцијата ја пропишува министерот за финансии.

Обврзник на данокот на наследство и подарок е физичко и правно лицерезидент на Република Македонија кое наследува имот од членот 10 на законот, како и физичко и правно лице, кое прима имот на подарок, во земјата и во странство.

Обврзник на данокот на наследство и подарок е и странско физичко и правно лице нерезидент за недвижниот и подвижниот имот, што го наследува, односно прима на подарок на територијата на Република Македонија.

Ако наследникот кој се прифатил за наследник го отстапи наследството во корист на лице кое би дошло до тоа наследство и во случај наследникот да не му го отстапил, данокот го плаќа лицето во чија сопственост преминува наследениот имот.

Деловни Информации бр.7/2021

Ако наследникот отстапи наследство на определено лице, кое не би дошло до наследство во случај наследникот да не му го отстапил, тогаш наследникот кој го отстапил наследството плаќа данок на наследство, а лицето во чија корист е отстапено наследството плаќа данок на подарок.

Основа на данокот на наследство и подарок претставува пазарната вредност на наследениот, односно на подарок примениот имот во моментот на настанувањето на даночната обврска, намалена за долговите и трошоците што го товарат имотот кој е предмет на оданочување.

Пазарната вредност на наследениот или на подарок примениот имот, се утврдува според Методологијата од членот 5 став 4 на законот.

5.1. Ослободување од данок на наследство и подарок

Данок на наследство и подарок не плаќа:

1) наследникот, односно примателот на подарок од прв наследен ред.

2) наследникот, односно примателот на подарок од втор наследен ред на еден наследен, односно на подарок примен **едностанбен и повеќестанбен објект за домување**, ако со оставителот, односно давателот на подарок **живеел во заедничко домаќинство, најмалку една година** пред смртта на оставителот, односно во моментот на приемот на подарокот, под услов тој и членовите на неговото семејство да немаат друг стан, односно станбена зграда и

3) наследникот, односно примателот на подарок од втор наследен ред на кој земјоделството му е основна дејност што ќе наследи, односно прими на подарок земјоделско земјиште **и/или земјоделски објекти кои се во функција на намената за земјиштето**, ако со оставителот, односно давателот на подарокот **живеел во заедничко домаќинство најмалку една година** пред смртта на оставителот, односно во моментот на приемот на подарокот.

5.2. Утврдување и пријавување на даночна обврска

Обврзникот на данокот на наследство и подарок е должен да поднесе даночна пријава **во рок од 15 дена** од денот на настанувањето на даночната обврска од членот 15 на законот.

Деловни Информации бр.7/2021

Пријавата се поднесува до општината, општините во градот Скопје и градот Скопје, каде што се наоѓа недвижниот имот, кој обврзникот го наследува или прима на подарок.

Ако обврзникот наследува или прима на подарок подвижен имот, пријавата се поднесува до општината, општините во градот Скопје и градот Скопје, каде што обврзникот има живеалиште.

Судот е должен во рок од 15 дена од денот на правосилноста на решението за наследување, да го достави решението до општината, општините во градот Скопје и градот Скопје, каде што се наоѓа наследениот имот.

6. ДАНОЧНА ОСНОВА НА ДАНОК НА ПРОМЕТ НА НЕДВИЖНОСТИ

Основа на данокот на промет на недвижности е пазарната вредност на недвижноста, во моментот на настанувањето на обврската.

По исклучок, во случај кога цената постигната во актот за пренос на правото на сопственост **е повисока од пазарната вредност**, утврдена согласно Методологијата за проценка на пазарната вредност, **даночна основа е цената постигната во актот за пренос** на правото на сопственост (член 21 став 2).

При замена на недвижности даночна основа е разликата на пазарните вредности на недвижностите кои се заменуваат.

При пренос на идеален дел на сопственоста на недвижноста, даночна основа е пазарната вредност на идеалниот дел на недвижноста.

При продажбата на недвижноста во стечајна и во извршна постапка, даночна основа е постигнатата продажна цена по пат на јавно наддавање или со непосредна спогодба, доколку по две последователно спроведени постапки на јавно наддавање не е извршена продажба на недвижноста.

При реализирана продажба на недвижен имот во постапка на јавно наддавање, спроведена од државни органи и единиците на локалната самоуправа, даночна основа е постигнатата продажна цена во постапката на јавно наддавање.

Пазарната вредност се утврдува според Методологијата за проценка на пазарната вредност.

Деловни Информации бр.7/2021

При продажба на недвижност која во јавните книги на сопственост ќе биде запишана како заедничка сопственост, данокот на промет на недвижности се пресметува и плаќа од страна на сите сопственици на недвижниот имот во еднаков дел.

При продажба на недвижност која во јавните книги на сопственост ќе биде запишана како сосопственост, данокот на промет на недвижности се пресметува и плаќа од страна на сите сосопственици на недвижниот имот сразмерно на нивниот сопственички дел на имотот.

7. ОСЛОБОДУВАЊА ОД ДАНОК НА ПРОМЕТ НА НЕДВИЖНОСТИ

Данок на промет на недвижности не се плаќа, согласно одредбите од член 25 од законот:

1) на прометот на недвижности во постапката на експропријација;

2) кога странско дипломатско, односно конзуларно претставништво го пренесува правото на сопственост на недвижности, под услов на реципроцитет;

3) кога правото на сопственост се пренесува заради намирување на обврските по основа на јавни приходи, во постапката за присилна наплата;

4) на прометот на недвижности меѓу државни органи, меѓу државни органи и општините и меѓу општините;

5) на прометот на недвижности во постапката на конфискација;

6) на прометот на станови во општествена сопственост, доколку во купопродажниот договор не е уредено чија е обврската за плаќање на данокот;

7) кога правото на сопственост на недвижност се пренесува на државни органи, заради наплата на побарувања во стечајни и извршни постапки;

8) кога правото на сопственост на недвижност се пренесува на давателот на доживотното издржување, кој во однос на примателот на издржувањето се наоѓа во прв наследен ред и тоа само за делот на недвижноста кој би го наследил според Законот за наследување и без давање на издршката;

Деловни Информации бр.7/2021

9) на првиот промет на станбени згради и станови кој ќе се изврши во период до пет години по изградбата на кој е пресметан данок на додадена вредност;

10) при вложување на недвижности во капиталот на трговските друштва;

11) на тргувањето со хартии од вредност, во смисла на Законот за хартии од вредност и

12) кога правото на сопственост на недвижност се пренесува на банките како доверители, заради наплата на парично побарување, доколку во рок од три години го продадат стекнатиот имот.

Во поглед на ослободувањето од данок на промет на недвижен имот, согласно одредбите од член 25 став 1 од Законот за даноците на имот, треба да се има во предвид и автентичното толкување од Собранието на РМ ("Службен весник на РСМ" 96/19).

Автентичното толкување од Собранието на РМ, се однесува за примената на ослободувањето од данок на промет на недвижности, при вложувањето на недвижностите во капиталот на трговските друштва.

Согласно автентичното толкување, за имотот стекнат врз основа на спроведување на статусна промена, како присоединување, спојување и поделба на друштвата, со која се врши пренос на имот (недвижност) во капиталот на друштвата се применува ослободување од данок на промет на недвижности, согласно член 25 став 1 точка 10 од Законот.

ДАНОК НА ДОБИВКА

дипл.економист Ромео Костадинов

НОВ ДАНОЧНО ПРИЗНАТ РАСХОД ЗА К-15 И ДРУГИ ИЗМЕНИ КАЈ ДАНОКОТ НА ДОБИВКА

Последните измени кај Законот за данокот на добивка, предизвикани од актуелните збиднувања во стопанското опкружување и светската пандемија, се со цел намалување на даночните зафати за определени расходи, поврзани со актуелните состојби.

ВОВЕД

Со Законот за данокот на добивка ("Службен весник на РМ" 112/14...232/19 и "Службен весник на РСМ" 275/19 се уредува начинот на оданочување на добивката, стапката по која се пресметува данокот на добивка, обврзниците за плаќање на данокот на добивка, даночната основа за пресметување на данокот на добивка, роковите за плаќање на данокот на добивка, како и други прашања кои се значајни за утврдување и плаќање на данокот на добивка.

Данокот на добивка претставува данок за корпоративно оданочување и се утврдува во зависност од типот и карактерот на субјектот (профитно или непрофитно друштво), како и големината на субјектот (мал или голем обем на активност - остварен годишен промет).

Пресметувањето и плаќањето на данокот на добивка го врши обврзникот на данокот на добивка.

Деловни Информации бр.7/2021

Обврзник на данокот на добивка е правно лице резидент на РС Македонија, кој остварува добивка од вршење на дејност во земјата и странство.

Резидент, во смисла на законот за данок на добивка, е субјектот кој е основан или има седиште на територијата на Република Македонија.

Нерезидентите кои остваруваат добивка со работење повеќе од шест месеци на територија на РМ, исто така се обврзници на данок на добивка за остварената добивка во РМ, за периодот на работење во нашата земја.

Основа за пресметување на данокот од добивка е добивката која се утврдува во даночниот биланс.

Основа за пресметување на данокот од добивка, согласно одредбите од член 7 став 2 од законот се утврдува како разлика меѓу вкупните приходи и вкупните расходи на даночниот обврзник во износи утврдени согласно со прописите за сметководството и сметководствените стандарди.

Основата се зголемува за непризнаените расходи и помалку искажаните приходи за даночни цели, согласно прописите кои ја регулираат наведната област и доколку за соодветниот субјект се применува оданочување на ДБ.

Категоризацијата на даночно непризнати и даночно признати расходи, не се однесува за субјектите кои данокот на добивка го плаќаат како годишен паушал и на непрофитните субјекти - здруженија, фондови и фондации.

Иако законот за данок на добивка во оној формат од неговото воведување од 1993 година, претрпе повеќе измени, основниот концепт на оданочување не е променет.

Во периодот од 2009 до 2013 година, во Македонија се оданочуваше само делот од остварената добивка при нејзиното подигнување за дивиденда. Добивките остварени од наведениот период се оданочуваат при нивното подигнување, а од неодамна и за користење за покривање на загуби, остварени од работење во минатото или тековни загуби.

Измените на Законот за Данокот на добивка објавени во ("Службен весник на РС Македонија" 151/2021 година), кои влегоа во сила од 14 јули 2021 година, се однесуваат на зголемување на прагот на даночно признатите расходи, за одредени специфични расходи, како и за расходи кои се карактеристични и бележат нагорна линија во условите за справување со пандемијата.

1. ДАНОЧНО НЕПРИЗНАТИ РАСХОДИ

Даночно непризнатите расходи се класифицирани во две поголеми групи на расходи и поединечно наведени позначајни ставки на расходи.

Вообичаено, непризнаени расходи за даночни цели се сметаат расходите кои не се поврзани со вршење на дејност на субјектот, односно не се непосреден услов за извршување на таа дејност и не се последица од вршењето на таа дејност. Претходната група на расходи е карактеристична не само за македонскиот даночен систем туку претставува општо прифатена категоризација на даночни и неданочни расходи.

Карактеристичната македонска група на даночно непризнатите расходи (член 9 став 1 од закон за ДД), ги опфаќа надоместоците на трошоци и други лични примања од работен однос, освен за подолу наведените утврдени во износи кои не го надминуваат:

- најнискиот износ на дневници за службени патувања, теренски додаток или одвоен живот утврден со Општиот колективен договор за приватниот сектор од областа на стопанството на Република Македонија и прописите за органите на државната управа, при што исплатите по овој основ меѓусебно се исклучуваат,

- износот на помош во случај на смрт на вработениот и на член на неговото семејство утврден со Општиот колективен договор за приватниот сектор од областа на стопанството на Република Македонија и прописите за органите на државната управа,

- најнискиот износ на помош за претрпени штети од елементарни непогоди утврден со Општиот колективен договор за приватниот сектор од областа на стопанството на Република Македонија,

- најнискиот износ на отпремнина која се дава при заминување во пензија утврден со Општиот колективен договор за приватниот сектор од областа на стопанството на Република Македонија и прописите за органите на државната управа,

- износот на еднократен надоместок - испратнина заради трајно работно ангажирање на работниците при откажување на договорот за вработување од деловни причини (технолошки, економски, организациони и слични промени) утврден со закон,

Деловни Информации бр.7/2021

- износот на регрес за годишен одмор во висина од 40% од просечната месечна бруто плата по работник во Република Македонија, објавена до денот на исплатата,

- износот на јубилејни награди за најмалку десет години работа кај ист работодавач во висина на просечна месечна плата по работник во Република Македонија исплатена во последните три месеци објавена од Државниот завод за статистика,

- износот на надоместоци на трошоци за користење на сопствено возило на вработениот за потребите на работодавачот, во висина од 30% од исплатениот износ, но најмногу до 60.000 денари на годишно ниво,

- износот на надоместокот заради непрекинато боледување подолго од шест месеци предизвикано со повреда на работа или професионално заболување во висина на просечната месечна плата по работник во Република Македонија исплатена во последните три месеци и објавена од Државниот завод за статистика и

- износот на надоместокот при селидби на вработените за потребите на работодавачот во висина на стварните трошоци направени за превоз на покуќнината и на семејството;

3. трошоците за организирана исхрана и превоз во јавниот сообраќај на вработените, над износите утврдени со закон;

3-а) надоместоци на трошоци за хотелско сместување (категорија повисока од четири ѕвездички) во износ над 6.000 денари дневно по лице и надоместоци на трошоци за превоз на лица кои не се вработени кај исплатувачот, а се ангажирани во функција на дејноста на исплатувачот (во земјата и во странство), доколку истите не се документирани;

3-б) надоместокот на трошоци за исхрана на вработените кои работат ноќно време, над износите утврдени со Законот за работните односи;

4. трошоците по основ на месечните надоместоци на членовите на органите на управување над 50% од просечната месечна бруто плата исплатена во претходната година во Република Македонија, при што како надоместоци на членови на органите на управување се сметаат месечниот надоместок, односно паушал, надоместоците за патни и дневни трошоци;

5. трошоците по основ на уплатени доброволни придонеси во доброволен пензиски фонд над износот од две просечни месечни бруто плати, исплатени во претходната година во Република Македонија, на годишно ниво по вработен;

Деловни Информации бр.7/2021

5-а) трошоци по основ на уплатени премии за осигурување на живот над износот од две просечни месечни бруто плати, исплатени во претходната година во Република Македонија, на годишно ниво по вработен;

6. надоместоците за лицата волонтери според членот 10 став (2) од Законот за волонтерство и за лицата ангажирани за вршење на јавни работи согласно со членот 85 од Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност исплатени над износите утврдени со закон;

7. скриените исплати на добивки како што се: давање на одредени производи и услуги на содружниците или акционерите или на нив поврзани лица по цена пониска од пазарната, вклучувајќи ја и пониската камата на одобрените заеми; плаќање за добиените производи и услуги од содружниците или акционерите или на нив поврзани лица, поцени повисоки од пазарните и овозможување на стекнување на добивки на содружниците или акционерите или на нив поврзани лица;

7-а) кусоци кои не се предизвикани од вонредни настани (кражба, пожар или други природни непогоди), кои не се на трошок на платата на одговорното лице

8. трошоците направени за репрезентација во висина од 90%;

9. трошоците за донации направени во согласност со Законот за донации и спонзорства во јавните дејности, над 5% од вкупниот приход остварен во годината;

10. трошоците за спонзорства направени во согласност со Законот за донации и спонзорства во јавните дејности, над 3% од вкупниот приход остварен во годината;

10-а) трошоците за донации во спортот согласно со членот 30-а од законот;

11. трошоци по основ на камата по кредити кои не се користат за вршење на дејноста на обврзникот како и износот на каматите по кредити за набавка на патнички автомобили, мебел, теписи, уметнички дела од ликовната и применетата уметност и украсни предмети;

12. осигурителни премии кои ги плаќа работодавачот во корист на членовите на органите на управување, како и на вработените доколку истите не се одбиваат од плата, освен личното колективно осигурување на работниците за повреди на работа;

13. даноците по задршка (одбивка) исплатени во име на трети лица кои се на товар на трошоците на даночниот обврзник;

Деловни Информации бр.7/2021

14. паричните и даночните казни, пеналите и казнените камати за ненавремена уплата на јавните давачки и на трошоците за присилна наплата;

15. стипендии, освен стипендиите доделени на начин и под услови утврдени со Законот за донации и спонзорства во јавните дејности кои се оданочуваат според одредбите од точката 10) на член 9, во кои не спаѓаат трошоците за обука и специјализација на вработените заради остварувањето на дејноста на даночниот обврзник, под услов истите да продолжат со работа кај истиот работодавач, во временски период утврден со договор, кој не е пократок од три години сметано од годината на стекнувањето со соодветните знаења;

16. трошоците на кало, растур, крш и расипување над нормираните износи утврдени за соодветната гранка, под услов истите да не се настанати како резултат на вонреден настан или виша сила;

17. трајниот отпис на ненаплатените побарувања, освен трајниот отпис на ненаплатените побарувања по основ на придонеси одзадолжително социјално осигурување.

18. трошоците за нето износот на примањата по основ на деловна успешност над износот на кој се пресметани придонеси согласно со закон.

19. надоместок за практикантска работа над износите пропишани согласно со Законот за практиканство и

20. надоместок запрактична обука на ученици и практична настава на студенти во висина над 8.000 денари месечно.

Нормираните износи на кало, растур, крш и расипување на стоки и одделни производи утврдени засекоја соодветна гранка за даночни цели ги пропишува министерот за финансии.

Трошоците за амортизација на ревалоризираната вредност на материјалните и нематеријалните средства, пресметаната амортизација над пропишаните амортизациони стапки, за цели на добивката, исто така претставуваат даночно непризнат расход.

Непризнаени расходи за даночни цели се и трошоците за исправка на вредноста на ненаплатените побарувања, освен исправките на вредноста кај банките, штедилниците и осигурителните друштва на начин утврден со закон, како и ненаплатените побарувања по основ на придонеси од задолжително социјално осигурување. Трошоците за исправка на вредноста на ненаплатените побарувања се признаваат како расход, за побарувањата

Деловни Информации бр.7/2021

од субјектите над кои е отворена постапка на стечај и на ликвидација, доколку истите се пријавени и потврдени од страна на стечајниот управник.

Ненаплатените побарувања кои произлегуваат од трансфери на парични средства, кои по својата економска суштина се заеми, доколку не се вратени во истата година во која е извршен трансферот на заемот, имаат третман на даночно непризнат расход.

Непризнаен расход и помалку искажан приход за даночни цели е позитивната разлика меѓу цената на извршената деловна или финансиска трансакција меѓу поврзани лица (трансферната цена) и пазарната цена

Непризнаен расход за даночни цели е износот на делот од камати по заемите кои се добиени од поврзано лице, кој го надминува износот кој би се остварил доколку се работи за неповрзани лица.

Непризнаен расход за даночни цели е износот на каматите на заемите добиени од содружниците или акционерите - нерезиденти со најмалку од 20% учество во капиталот на друштвото, кои за повеќе од три пати го надминуваат износот на уделот на тој содружник или акционер. Како заеми се сметаат и заемите од трети лица кои се гарантирани од содружникот или акционерот. Износот на уделот на содружникот или акционерот во капиталот на корисникот на заемот се определува за даночниот период како просек од уплатениот капитал, нераспределената добивка и резервите, намалени за евентуалните непокриени загуби.

Законот за данокот на добивка од друга страна има имплементирани решенија за даночни намалувања и даночни кредити, кои вообичаено се поврзани со реверзибилниот процес на расходите, преку создавање на поврзани приходи на веќе еднаш оданочените даночно непризнати расходи.

2. ИЗМЕНИ ВО ИЗНОСИТЕ НА ДАНОЧНО НЕПРИЗНАТИТЕ РАСХОДИ

2.1. Зголемување на износот на регрес за годишен одмор како даночно признат расход

Согласно измената на член 9 од Законот за данокот на добивка, **како даночно признат расход за данок на добивка за 2021 година е износот на регрес за годишен одмор во висина**

Деловни Информации бр.7/2021

од 80% (претходно 40%) од ПРОСЕЧНА МЕСЕЧНА БРУТО ПЛАТА по работник во Република Македонија, **објавена до денот на исплатата.**

За споредба на износот на даночно признат расход пред и после измената, од податокот за плата од месец јули 2021 година, даночен расход за 2021 претставува износот од 34.334,00 МКД (42.917 x 80%). Износот на досегашниот даночен расход со процентот од 40% изнесува 17.167 (42.917 x 40%).

Напомнуваме дека со новиот процент износот на даночно признат расход, го надминува максимално дозволеениот износ за исплата на К-15.

Парадоксот е видлив кога ќе се спореди максимално дозволеениот пропишан износ на К-15 од 28.463,00 МКД, во нето износ за исплата и даночниот расход од 34.334,00 МКД.

За цели на даночно признати расходи не постои дилема околу износот од 34.334,00 МКД како максимално дозволен даночен расход, податок од платата за месец јули 2021 година.

Износот на даночно признат расход од 80% од просечна месечна бруто плата по работник во Република Македонија, објавена до денот на исплатата, за прв пат ќе се приманува кај расходите за 2021 година. Наведеното нема значење за обврзниците на данокот на добивка кои паушално го пресметуваат и плаќаат за 2021 година (ДБ-ВП и ДБ-НП/ВП).

2.2. Признавање на трошоците по основ на уплатени премии за доброволно здравствено осигурување

Согласно измената на член 9 точка 5-б како признат расход за даночни цели **се сметаат уплатените премии за ДОБРОВОЛНО (претходно дополнително) здравствено осигурување, до износот од ЕДНА ПРОСЕЧНА МЕСЕЧНА БРУТО ПЛАТА**, исплатена претходната година во РС Македонија, на годишно ниво по вработен.

Претходната формулација која како новина се воведо за прв пат за 2021 година, гласеше: трошоци по основ на уплатени премии за **дополнително** здравствено осигурување над износот од една просечна месечна бруто плата, исплатена во претходната година во Република Северна Македонија, на годишно ниво по вработен.

Деловни Информации бр.7/2021

Дури и непочната во примена оваа линиска ставка ја доживеа и првата корекција, односно промена, но не во износот туку во објаснувачката формулација на трошокот.

2.3. Повисок износ за платени лабораториски тестови за ковид-19 како даночнопризнат расход

Измената кај трошоците за платени лабораториски тестови за ковид-19 од аспект на даночно признат расход, за разлика од претходната ставка, доживеа зголемување на износот признаен како даночен расход.

Согласно измените на член 9 точка 21 како признат расход за даночни цели преставуваат **платените** лабораториски тестови за КОВИД-19 за вработени лица **во износ до 50% од ПРОСЕЧНА МЕСЕЧНА БРУТО ПЛАТА**, исплатена во претходната година во РС Македонија **на годишно ниво по вработен.**

За 2021 г. овој износ по вработен изнесува: 20.283 денари (40.566 x 50%), а претходно се признаваше 9.000 денари годишно по вработен.

Останува ретката дефиниција и ограничувањето за прифатливиот даночен расход, како веќе платен, односно платен до ден на поднесување на Образец ДБ. Неплатените лабораториски тестови до денот на поднесувањето на Образец ДБ, имаат третман на даночно непризнат расход и покрај тоа што се под максималниот износ на даночно признат расход.

3. ТРОШОЦИ ЗА АМОРТИЗАЦИЈА И ДАНОЧЕН РАСХОД

Непризнаени расходи за даночни цели се и трошоците за амортизација на ревалоризираната вредност на материјалните и нематеријалнитесредства.

Трошоците за амортизација на материјалните и не материјалните средства се признаваат како расход во даночниот биланс до износот пресметан на набавната вредност на средствата со примена на амортизационите стапки утврдени со Номенклатурата на средствата за амортизација.

Одбраниот метод на амортизација се применува до конечна амортизација на поединечното средство или група средства.

Деловни Информации бр.7/2021

Амортизирано средство или група средства не можат повторно да се вклучат во пресметка на амортизација при утврдување на основата за оданочување.

Преостанатата сегашна вредност на средствата кои неможат понатаму да се користат може да се амортизира во целина независно од пропишаниот век на траење, при што за таквата амортизација во целина да влезе како расход при утврдување на основата за оданочување, врз основа на издадена согласност од Управата за јавни приходи, по поднесено писмено барање најдоцна до 31 јануари во годината која следува по годината за која барањето се поднесува.

Владата на Република Македонија ја утврдува Номенклатурата на средствата за амортизација и годишните амортизациони стапки, како и начинот на пресметување на амортизацијата, односно отписот на вредноста на материјалните и нематеријалните средства.

4. АМОРТИЗАЦИЈА НА ПРЕОСТАНАТАТА СЕГАШНА ВРЕДНОСТ НА СРЕДСТВАТА КОИ НЕ МОЖАТ ПОНАТАМУ ДА СЕ КОРИСТАТ

Согласно измената на член 9-а преостанатата сегашна вредност на средствата, кои не можат понатаму да се **користат, може да се амортизира во целина**, независно од пропишаниот век на траење.

Услов за оваа амортизација во целина да влезе како расход при утврдување на основата за оданочување, е добиена согласност од УЈП, по поднесено барање најдоцна до 31 јануари наредната година за издавање на согласност до Управата за јавни приходи.

УЈП е должна во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето да ја издаде согласноста.

ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ

дипл.економист Јулија Минковска

ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРАКТИКАНТСКА РАБОТА И ПРАКТИЧНА ОБУКА И НАСТАВА НА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ

Правото за извршување на практикантска работа е регулирано согласно Законот за практиканство ("Службен весник на РМ" 98/19), а извршување на практични обуки на ученици и студенти е регулирано согласно Законот за стручно образование и обука ("Службен весник на РМ" 71/06... 55/16)

ВОВЕД

Со Закон за практиканство, *(во ѝродолжение ЗП)*, се овозможува непречено стекнување на практично искуство на невработените лица, зголемување на нивните вештини и полесно вклучување на пазарот на трудот и создавање на можности и услови на работодавачот за вработување на лица со практично искуство, кои имаат одредени вештини и знаења за одредени работи и работни задачи.

Со Законот за Стручно образование и обука *(во ѝродолжение)*, се уредуваат организирањето, структурата и управувањето на системот на стручното образование и обука, кој обезбедува индивидуален развој на личноста преку стекнување компетенции, знаења и вештини неопходни за вклучување на пазарот на трудот или продолжување на образованието.

Деловни Информации бр.7/2021

Бидејќи постои разлика во начинот на извршување на практиканска работи, и практична обука на ученици и студенти во практиката често разликата во начинот на спроведувањето на истите не е соодветна на регулативата.

1. ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРАКТИКАНТСКА РАБОТА

Практиканство е работна активност којашто вклучува компонента на работа преку учење и здобивање на практични работни вештини, која се реализира во ограничен временски период, со цел стекнување на практично и професионално искуство, за да се подобри вработливоста и да се помогне преодот кон редовно вработување.

Под практиканство, не се подразбира:

- ✓ *Вршење на приправнички стаж,*
- ✓ *Волонтерски стаж и Пробна работа, согласно Законот за работните односи, како и*
- ✓ *Обука, преквалификација и доквалификација, согласно Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност.*

1.1. Услови за вршење на практиканска работа

Согласно Член 3 од ЗП, практикантот треба да ги исполнува следните услови:

- **Да не е во работен однос;**
- **Да не е постар од 34 години и**
- **Да има завршено НАЈМАЛКУ ОСНОВНО образование.**

Практикант е физичко лице кое обавува работна пракса кај работодавачот, со цел да се стекне со практични знаења и вештини, што ќе му помогнат да ја подобри вработливоста на пазарот на трудот.

Практикант согласно Законот, може да биде секое физичко лице државјанин на Република Македонија, кое ги исполнува условите утврдени со Законот.

Практиканти може да ангажира **работодавач**, кој вработува работници врз основа на Договор за вработување и тоа:

Деловни Информации бр.7/2021

- **Правно и физичко лице, како и**
- **Друг субјект:**
 - Орган на државна власт,
 - Орган на единица на локалната самоуправа,
 - Подружница на странско друштво,
 - Дипломатско и конзуларно претставништво), кој вработува работници, врз основа на договор за вработување;

1.2. Обезбедување на потребата од практиканци

Согласно член 4 од ЗП, потребата од практикант, работодавачот ја обезбедува:

- **По пат на ЈАВЕН ОГЛАС**, објавен на својата интернет страница и/или на интернет страницата на Агенцијата за вработување на РМ – АВРМ;
- **Друг ЈАВЕН МЕДИУМ** којшто содржи информации за условите за практиканската работа.

Со примената на Законот **се забранува** секоја дискриминација врз основа на: *раса, боја на кожа, потекло, национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или која било друга основа.*

ОГЛАС ЗА ПРАКТИКАНТСКА РАБОТА
БРОЈ НА ОГЛАС _____
По датоци за работодавачот
Назив _____
Единствен матичен број на субјектот и реден број на деловната единица _____
Податоци за огласувањето
Датум на огласување _____
Начин на огласување (заокружување)
1. На сопствена веб страна

Деловни Информации бр.7/2021

2. На веб страната на АВ РСМ
3. Дневен печат
4. Други медиуми
Рок на важност на огласот (број на денови) _____
Број на потребни практиканти _____
Времетраење на практикантската работа (број на месеци) _____

1.3. Времетраење на практикантската работа

Согласно член 6 од ЗП, Минимален период на траење на практикантска работа кај еден работодавач е **ЕДЕН** месец, а **Максималниот период ШЕСТ** месеци.

Едно лице **може да обавува** практикантска работа кај ист работодавач **само еднаш**.

Дојдоворот за практиканството може да се склучи за полно работно време или за покрайшок период од полно работно време.

1.4. Бројот на практиканти

Согласно член 7 од ЗП, максималниот број на практиканти кои можат да реализираат практикантска работа кај еден работодавач во исто време, **се определува според бројот на вработени на неопределено време**, на денот на пријавување на практикантот кај работодавачот и тоа:

• од 1 до 5 вработени –	1 практикант;
• од 6 до 10 вработени –	до 2 практиканта;
• од 11 до 50 вработени –	до 4 практиканти;
• од 51 до 150 вработени –	до 8 практиканти;
• од 151 до 250 вработени –	до 15 практиканти;
• од 251 до 500 вработени –	до 30 практиканти и
• над 500 вработени –	до 50 практиканти.

Деловни Информации бр.7/2021

Бројот на ангажирани практиканти од страна на еден работодавач, во кој било момент, **не смее да го надмине максималниот број, кој е определен врз основа на бројот на вработени на неопределено време** кај работодавачот.

Агенцијата за вработување на Република Македонија еднаш месечно доставува податоци до Државниот инспекторат за труд, за работодавачите кои имаат пријавено практиканти.

1.5. Надоместок за практикантска работа

Согласно член 8 од ЗП, практикантот за време на практикантската работа кај работодавачот **има право на МЕСЕЧЕН надоместок, кој се исплаќа од страна на работодавачот.**

Висината на месечниот надоместок **се утврдува во НЕТО ИЗНОС за полно работно време** во зависност од времетраењето на периодот на практикантската работа и тоа:

- од 42% до 74% од **МИНИМАЛНАТА НЕТО ПЛАТА, за практикантската работа ДО ТРИ месеци; и**
- **Во висина на МИНИМАЛНАТА НЕТО ПЛАТА утврдена согласно со Закон, за практикантската работа НАД ТРИ месеци,** сметано од четвртиот месец.

Доколку практикантската работа, согласно Договорот за практикантска работа, се реализира **во период пократок од полното работно време**, надоместокот за практикантска работа ќе се пресметува **пропорционално** на времетраењето на практикантската работа, во случај на отсуство од работа по било кој основ, освен:

- ✓ **Одмор за време на работа и**
- ✓ **Празници утврдени со закон,** надоместокот ќе се исплаќа пропорционално на времето поминато на практикантска работа, а работодавачот е должен да го исплати најдоцна **до 15-ти во тековниот месец, за претходниот месец.**

Деловни Информации бр.7/2021

1.6. Права и обврски на практикантот и работодавачот

1.6.1 Права на практикантот

Согласно член 9 од Законот, практикантот за времетраење на практикантската работа, има право:

- *Во писмена форма да го добие описот на целите, задачите и процесот на практиканството, пред да го склучи договорот за практиканство;*
- *Да биде запознаен со условите за работа и опасностите поврзани со работата за време на практиканството, пред започнување на истото;*
- *Да биде запознаен со општите акти на работодавачот;*
- *На дневен и неделен одмор исто како вработените кај работодавачот, согласно општите прописи за работни односи;*
- *На платен одмор - во траење од два работни дена месечно, доколку работи со полно работно време или еден работен ден месечно, доколку работи со неполно работно време;*
- *На надоместок од член 8 од Законот за практиканство;*
- *Надомест на трошоци за службени патувања или други надоместоци и доколку настанале во текот на обавувањето на практикантската работа.*

1.6.2. Обврски на практикантот

Согласно член 10 од Законот, практикантот за време на практикантската работа е должен:

- *Да потпише договор за практиканство со работодавачот, пред започнувањето со практикантската работа;*
- *Да работи во согласност со закон, договорот за практиканство и општите акти на работодавачот со кои претходно е запознаен;*
- *Да учествува во обуката и посветено да работи на доверените задачи;*

Деловни Информации бр.7/2021

- *Да користи средства за заштита при работа, согласно прописите за заштита при работа;*
- *Да го извести работодавачот за болест или други причини за привремена или трајна спреченост за вршење на практикантската работа;*
- *Да ги чува доверливите податоци, односно класифицираните информации на работодавачот, со кои е запознаен во текот на практикантската работа;*
- *Да го извести работодавачот за штетни последици за кои е запознаен дека можат да настанат за него, за трети лица или за работодавачот. Доколку практикантот претходно го известил работодавачот за спомнатите штетни последици, истиот нема да има одговорност за направената штета.*

Практикантот кој, намерно или поради груба небрежност, го оштети имотот на работодавачот за време на спроведувањето на практикантската работа, **е должен да му ја надомести штетата на работодавачот**, во согласност со одредбите на Законот за облигациони односи. и

Доколку практикантот претходно го известил работодавачот за штетни последици, истиот нема да има одговорност за направената штета.

1.6.3. Обврски на работодавачот

Согласно член 11 од Законот, работодавачот е должен:

- *Да објави јавен оглас за практиканство на својата интернет страна и/или на интернет страната на АВРМ или друг јавен медиум;*
- *Да ги утврди очекуваните цели за ангажирање на практикантот, задачите и процесот на практикантската работа, кои треба да бидат јавно достапни на заинтересираните кандидати во огласот за практикантска работа;*
- *Да изврши избор на кандидати кои аплицирале за практикантска работа;*
- *Да потпише договор за практиканство со избраниот кандидат;*

Деловни Информации бр.7/2021

- Да обезбеди одговорно лице – ментор за континуиран надзор на практикантот, кој ќе ја организира практиканската работа, ќе го следи напредокот на практикантот и ќе осигура остварување на целите за учење и пракикантство;
- Да обезбеди надзор над работата на практикантот од страна на менторот и да не дозволи самостојно работење на практикантот;
- Да обезбеди оптимални услови за работа и материјали и средства за извршување на практикантската работа;
- Да му издаде на практикантот потврда за стекнатите знаења, вештини и компетенции, како и опис на практиканската работа и нејзиното времетраење, во рок од осум работни дена од завршување на практикантската работа;
- Редовно да му го исплаќа надоместокот утврден во (договорот за практиканство);
- Да плати персоналниот данок на исплатената сума од надоместокот;
- Работодавачот не може да му наложи на практикантот да работи задачи кои не се опишани во договорот за практиканство;
- Да обезбеди средства за заштита при работа, доколку за работното место на кое се врши практиканската работа е пропишано да се користат;
- Да обезбеди тајност на личните податоците и заштита на приватноста на практикантот;
- На сопствен трошок да обезбеди осигурување од професионални болести и повреди на работното место за време на практикантската работа.

НАПОМЕНА: Работодавачот не може на практикантот да му наплаќа трошоци за обука, трошоци за превоз, работни материјали и слични работи, поврзани со вршењето на практикантската работа.

Деловни Информации бр.7/2021

1.7. Договор за практиканство

Согласно член 12 од Законот, односите, правата и обврските помеѓу практикантот и работодавачот се регулираат со договор за практиканство.

Работодавачот е должен да склучи договор со практикантот во писмена форма, кој треба да биде потпишан од двете страни, пред започнувањето на практикантската работа.

Договорот за практиканство за лице помладо од 18 години го потпишуваат практикантот, неговиот родител/старател и работодавачот;

Договорот за практиканство може да биде потпишан **на полно работно време или неполно работно време**, согласно потребите и волјата на договорните страни.

Договор за практиканство не може да се склучи за да се замени постојно работно место, за кое може да се склучи договор за вработување, односно практикантот не може да обавува редовни работни обврски и да биде интегриран во работната структура на работодавачот.

Со склучување на договорот за практиканство, практикантот не ги губи правата по основ на невработеност, согласно прописите за вработување и осигурување во случај на невработеност и правата по основ на социјална заштита, утврдени согласно прописите од социјалната заштита.

Работодавачот има обврска секој склучен договор за практикантска работа, да го пријави **во АВРМ**.

1.7.1. Содржина на договорот за практикантска работа

Согласно член 13 од Законот, договорот за практикантска работа содржи:

1. Податоци за договорните странки, име и презиме на практикантот, матичен број, година на раѓање, адреса на живеалиште; односно на престојувалиште; телефон; електронска адреса; вид и степен на образование на практикантот; име и презиме на овластено лице, број на вработени кај работодавачот; дејност на работодавачот;

2. Полн и скратен назив на работодавачот, ЕМБ, година на основање, име и презиме на овластено лице, град, адреса на правното лице, основна дејност, број на вработени,

Деловни Информации бр.7/2021

- 3. Датум и место на склучување на договорот.***
- 4. Почетен и краен датум на практикантската работа.***
- 5. Опис на целите и процесот на здобивање на практични знаења и вештини на практикантот.***
- 6. Предмет на практиканството - опис на работните задачи на кои ќе работи практикантот.***
- 7. Опис на местото на работа, условите за работа и можните опасности за практикантот.***
- 8. Висина на месечниот надоместок кој ќе му биде исплаќан на практикантот во нето износ, согласно член 8 став (2) од Законот.***
- 9. Обврска за осигурување на практикантот од повреди на работно место и осигурување на работодавачот од направени штети од страна на практикантот.***
- 10. Распоред на дневно и неделно работно време и број на работни часови.***
- 11. Обврска за чување на деловна тајна од страна на практикантот, и***
- 12. Обврска на работодавачот за издавање на потврда за стекнати знаења и вештини на практикантот.***

1.7.2. Престанок на договорот за практиканство

Согласно член 14 од Законот, **договорот за практиканство престанува:**

- ***Со истекот на рокот за кој е склучен договорот;***
- ***Со спогодбено раскинување;***
- ***При намалување на бројот на вработени лица на неопределено време кај работодавачот од неоправдани причини, за време на ангажирани практиканти или***
- ***Со вработување на практикантот.***

Практикантот може да го раскине договорот пред да истече времето за кое е склучен, со писмена изјава без обврска за наведување на причината за раскинување на договорот.

Работодавачот може да го раскине договорот за практиканство:

Деловни Информации бр.7/2021

- **Со престанување на потребните услови за практикантска работа;**
- **Кога ќе констатира дека практикантот не ги исполнува договорените обврски или**
- **Со вработување на практикантот.**

Договорната страна е должна писмената изјава за раскинување на договорот за практикантска работа, да ја достави до другата договорна страна, во рок од најмалку пет дена пред раскинувањето на договорот.

Доколку договорот за практиканство се раскине пред истекот на рокот за кој е склучен, во рок од три дена, работодавачот е должен да ја извести **АВРМ**.

1.8. Пресметка на надомест и придонеси за лицата ангажирани како практиканци

1.8.1. Оданочување на надоместот за практиканство

Согласно член 15 точка 17 од Законот за данок на личен доход ("Службен весник на РМ" 241/18; 275/19; 290/20; 85/21), **надоместот кој се исплаќа на практикантот за практиканската работа, преставува доход од работа.**

Надоместот за практиканска работа се оданочува со пресметковна стапка од 11,1111%.

1.8.2. Основица за пресметка на надоместот за практиканство

Согласно член 16 став 1 точка 14 од Законот за данок на личен доход, даночна **ОСНОВА** за пресметување на данокот на доход претставува **износот на надоместот за практикантска работа, НАМАЛЕН за придонесот врз основа на инвалидност и телесно оштетување, причинето со повреда на работа или професионална болест (4%) и дополнителниот придонес за задолжително здравствено осигурување за случај на повреда на работа (0,5%).**

Деловни Информации бр.7/2021

1.8.3. Обврзник за пресметка на придонеси за надоместокот на практиканти

Согласно член 8 точка 1-а и член 11 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување ("Службен весник на РМ" 142/08...247/18), лицето на практикантска работа е **ОБВРЗНИК** за плаќање на:

- Придонес врз основа на инвалидност и телесно оштетување, причинето со повреда на работа или професионална болест од 4% и
- Дополнителен придонес за задолжително здравствено осигурување за случај на повреда на работа и професионално заболување од 0,5%.

НАПОМЕНА: Обврската за пресметка и уплата на придонеси е на работодавачот, кој ангажира практикант.

Согласно член 14 став 1 точка 14 алинеа 7 од Законот за придонеси, **ОСНОВИЦА** за пресметка на придонесите за практикантот е 50% од просечно исплатената месечна нето плата на работник во Републиката, објавена во јануари во тековната година, според ДЗС и за 2021 година и изнесува:

20.571 денари (41.141 x 50% = 20.571)

Стапката за пресметување на овој придонес изнесува **4% од основицата**. Според тоа придонесот за инвалидност и телесно оштетување, причинето со повреда, изнесува:

20.571 x 4% = 823 денари.

Дополнителен придонес за задолжително здравствено осигурување во висина од 0,5% изнесува:

20.571 x 0,5% = 103 денари.

Деловни Информации бр.7/2021

Придонесот се плаќа со полнување на образецот МПИН при што обврзникот за пресметка и уплата на придонесот е **должен податоците да ги достави до УЈП, најдоцна до 10-ти во тековниот месец за претходниот месец, на следната уплатна сметка:**

843–(ојшїїина) 149 ѓрїходна 712113; ѓодїроѓрама 00.

Рокот за уплата на придонесот е денот на исплата на надоместокот, а доколку надоместокот не е исплатен, рокот на доспеаност за плаќање на придонесите е 15-ти во тековниот за претходниот месец.

Согласно член 22 од Законот за придонеси, работодавачот е должен на практикантот **да му достави заверена писмена пресметка** за пресметаните и уплатени придонеси најдоцна 15 дена од исплатата на надоместокот, како и збирен извештај по истекот на годината, најдоцна **до 15 февруари наредната година.**

1.8.4. Пресметка на данок на личен доход и придонеси за практикантско работење

ПРИМЕР 1. Друштвото “ДОРА” ангажирало лице со Договор за практиканство за период **до 3 месеци** за полно работно време од 8 часа. Договорениот месечен нето надоместок **изнесува 6.381,00 денари (42% од Минималната нето плата, утврдена со Закон во висина од 15.194,00 денари).**

(15.194,00 x 42% = 6.381,00 денари).

ПРЕСМЕТКА:

1. Нето месечен надомест за практиканти	6.381,00
2. Данок на личен доход (6.381 x 11,1111%)	709,00
3. Нето со данок (1 + 2)	7.090,00
4. Коефициент (1 – (0,04 + 0,005))	0,955
5. Бруто I (7.090 : 0,955)	7.424,00
6. Придонес за инвалидност и телесно оштетување (7.424 x 4%)	297,00

Деловни Информации бр.7/2021

7. Доплата на придонес за инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест до најниска основица ($20.571 \times 4\% = 823 - 297$)	526,00
8. Дополнително здравствено осигурување ($7.424 \times 0,5\%$)	37,00
9. Доплата на придонес за доплинително здравствено осигурување до најниска основица ($20.571 \times 0,5\% = 103 - 37$)	66,00
10. Вкупно придонеси (6 + 7 +8 +9)	926,00
11 Бруто надомест ($1 + 2 +10$)	8.016,00

ПРИМЕР 2. Друштвото “ДОРА” ангажирало лице со Договор со практиканство за период **НАД 3 месеци** за полно работно време од 8 часа. Договорениот месечен нето надоместокт **изнесува 15.194,00 еднакво на Минималната нето плата, утврдена со закон во висина од 15.194,00 денари).**

ПРЕСМЕТКА:

1. Нето надомест	15.194,00
2. Данок на личен доход ($15.194 \times 11,1111\%$)	1.688,00
3. Нето со данок ($1 + 2$)	16.882,00
4. Коефициент ($1 - (0,04 + 0,005)$)	0,955
5. Бруто I ($16.882 : 0,955$)	17.677,00
6. Придонес за инвалидност и телесно оштетување ($17.677 \times 4\%$)	708,00
7. Доплата на придонес за инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест до најниска основица	0,00
8. Дополнително здравствено осигурување ($17.677 \times 0,5\%$)	88,00
9. Доплата на придонес за доплинително здравствено осигурување до најниска основица	0,00
10. Вкупно придонеси (6+ 7 +8 +9)	796,00
11. Бруто надомест ($1 +2 + 10$)	17.678,00

Деловни Информации бр.7/2021

КНИЖЕЊЕ:

449 - Надомест за практиканти	17.678,00	
259 - Нето надомест на практиканти	15.194,00	
235 - Данок на личен доход за надомест на практиканти	1.688,00	
2390 - Придонес за инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест	708,00	
2391 - Дополнителен придонес за задолжително здравствено осигурување за случај на повреда на работа и професионална болест	88,00	

(исклучувајќи надомест за практиканство).

1.8.5. Начин на пополнување на МПИН пресметката од страна на работодавачот за практиканска работа со полно работно време

При пополнување на пресметката за практикантска работа, потребно е да се преземете новата верзија:
<http://www.ujp.gov.mk/mk/obrasci/opis/81>

НАПОМЕНА: При дополнување на МПИН пресметката работодавачот изготвува пресметка посебна од редовната пресметка на плата, која ја поднесува за своите вработени.

Пополнувањето на МПИН пресметката од страна на работодавач, за лица на практикантска работа, се поднесува на следниот начин:

Во полето 1.3. ВИД НА ОБВРСКА се пополнува шифрата **399**;

Во поле 1.4. ВИД НА ОБВРЗНИК

се пополнува шифра **110/111/112** во зависност од видот на обврзник, правно лице или самовработено лице.

Деловни Информации бр.7/2021

НАПОМЕНА: Износот на плата во вкупен износ треба да биде еднаков на износот за нето плата, односно бруто еднакво на нето.

Во поле 3.15 се внесува ПРИДОНЕС за инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест по стапка од 4%,

Во поле 3.16 се внесува ДОПЛАТА НА ПРИДОНЕС до најниска основица

Во поле 3.42 се внесува ДОПОЛНИТЕЛЕН ПРИДОНЕС за задолжително здравствено осигурување за случај на повреда на работа и професионално заболување по стапка од 0,5%;

Во поле 3.43 се внесува ДОПЛАТА НА ПРИДОНЕС за задолжително здравствено осигурување до најниска основица и

Во поле 3.46 се внесува ДАНОК НА ЛИЧЕН ДОХОД

Во поле 3.17 потребно е да се внесе шифрата за вид на стаж 2222- лице практикант.

Доколку практикантот не работи цел месец во тој случај се пополнуваат календарски денови и часови согласно деновите и часовите поминати на практиканска работа, како и полињата 3.27 или 3.28 и полето 3.29

Доколку во месецот имате поднесена и исплатена МПИН пресметка со вид на обврзник (110,111,112) и вид на обврска 399 и имате потреба од корекција на податоците во наведената пресметка, во тој случај исправката на податоците се врши со поднесување на пресметка со користење на шифра за вид на обврзник (110,111,112) и шифра за вид на обврска 393.

ПОПОЛНУВАЊЕ НА МПИН ПРЕСМЕТКА (Пример 3)

ДЕЛ 1

Поле 1.1 - Месец за кој се пресметува 07
Поле 1.2 - Година за која се пресметува 2021
Поле 1.3 – Вид на обврска.	399

Деловни Информации бр.7/2021

Поле 1.4 - Вид на обврзник за пресметка и уплата на придонеси	110
МЕСЕЧНА ПРОСЕЧНА ПЛАТА	41.141
Поле 1.5 Број на вработени	1

ДЕЛ 2

Се внесува податоци за правниот субјект кој е обврзник за пресметување и уплата на придонеси и данок на личен доход, како даночен број, матичен број, назив, адреса, телефон, шифра на општина, емаил адреса.

ДЕЛ 3

Во поле 3.0 до поле 3.4-ц се пополнуваат податоци за осигуреникот и тоа: ЕМБГ, Презиме, Име и Број на деловна единица, Ознака на подрачната единица за издавање на потврди за платен придонес за здравствено осигурување, Ознака на општината на обврзникот за плаќање на придонеси и данок;

Поле 3.4 – Број на деловна единица	001
Поле 3.46 – Ознака на подрачна единица за издавање на потврда за платен придонес за здравствено осигурување Скопје	4061
Поле 3.5 - Траење на стаж во денови	31
Поле 3.6 - Ефективна работа - часови.	184
Поле 3.7 – Износ за ефективна работа	15.194
Поле 3.14 – Основица за пресметување на придонес бруто-плата во вкупен износ	15.194
Поле 3.15 - Придонес за инвалидност и Телесно оштетување	708
Поле 3.16 - Доплата на придонес до најниска основица	0

Поле 3.42 - Дополнителен придонес за здравствено осигурување	88
Поле 3.43 - Доплата на придонес до најниска основица	0
Поле 3.46 - Данок на доход	1.688
Поле 3.17 – Шифра за вид на стаж на осигурување	2222
Поле 3.27 – Дата на засновање на работен однос	1
Поле 3.29 – Шифра за промена на засновање/престанок на работен однос	1
Поле 3.30 – Број на пријава/одјава социјално осигурување	1
Поле 3.13 – Нето плата	15.194

Деловни Информации бр.7/2021

Поле 3.31 – Ефективна нето плата.	15.194
Поле 3.32 – Број на трансакциска сметка	x

1.10. Начин на пополнување на МПИН пресметка од страна на работодавачот за практиканска работа со неполно работно време

Согласно одредбите на Законот за практиканство, работодавачот може да склучи Договор за практикантска работа на полно или неполно работно време, во зависност од потребата и волјата на договорените страни.

НАПОМЕНА: Доколку практикантот *не работи цел месец*, во тој случај се пополнуваат календарски денови и часови согласно деновите и часовите поминати на практиканска работа, како и полињата 3.27 или 3.28 и полето 3.29;

За пополнување на МПИН пресметката од страна на работодавачот за лице на практиканска работа со неполно работно време, во поле 3.17 се внесува **ШИФРАТА ЗА ВИД НА СТАЖ 666 - Лице практиканат со неполно работно време.**

ПРИМЕР 1. Друштвото “ДОРА” ангажирало лице со Договор со практиканство за период **над 3 месеци** за полно работно време **за 18 работни дена (144 работни часа).**

Договорениот месечен нето надоместок кој ќе му биде исплатен за месец **ЈУЛИ/2021** година, **изнесува 11.396,00 денари односно (74% од 15.194 денари).**

Бидејќи лицето не е ангажирано цел месец, **најниската основица за придонеси во бруто износ не е 20.194,00 денари**, туку истата ќе изнесува: **15.804 денари (20.194 : 184 x 144).**

2. ИЗВРШУВАЊЕ НА ПРАКТИЧНА РАБОТА НА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ

Практиканската обука на ученици и студенти не е во вистинска смисла практиканство, туку оспособување за работа преку примена во пракса на стекнато знење во образовниот процес.

Деловни Информации бр.7/2021

Правото за извршување на практична работа на ученици и студенти е регулирано согласно Законот за стручно образование и обука, ("Службен весник на РМ" 71/06; 145/15), Законот за високо образование ("Службен весник на РМ" 71/06 ...55/16), Законот за Данок на личен доход ("Службен весник на РМ" 241/18; 247/19, 275/19, 290/20, 85/21), и Правилникот за начинот и условите за организирање на практична настава за студенти ("Службен весник на РМ" 120/10),

Со Законот за стручно образование и обука, (*во продолжение Законот*), се уредуваат организирањето, структурата и управувањето на системот на стручно образование и обука, додека пак со Законот за високо образование се уредуваат автономијата на универзитетот и академската слобода, условите и постапката за основање и престанок на високо-образовните установи, системот за обезбедување и оценување на квалитетот на високото образование, основите за организација, управување, развој и финансирање на високо-образовната дејност.

И учениците и студентите покрај редовната настава во одреден период од годината, според потребите на работодавачите или другите институции, можат да извршуваат практична настава која соодејствува со нивниот степен на образование.

2.1. Практична настава на ученици

Согласно член 3 од Законот, стручно образование и обука опфаќа:

- **Средно стручно образование и обука**, кое е дел од средното образование кое овозможува иницијално стекнување со прво, второ или трето ниво на стручни квалификации и
- **Постсредно стручно образование и обука** кое е дел од системот на образованието кое овозможува на лица кои се стекнале со средно образование да се стекнат со четврто ниво на стручни квалификации.

Деловни Информации бр.7/2021

2.2. Цели и задачи на стручното образование и обука

Согласно член 4 од Законот, цел на стручното образование и обука е оспособување за работа, односно за продолжување на образованието, додека пак задачи на стручното образование и обука се:

- **Да обезбеди квалитетно стручно и општо образование** во согласност со современото ниво на науката, технологијата и културата, да создаде услови за стекнување и надградување на соодветни нивоа на стручни квалификации во согласност со потребите на пазарот на трудот,
- **Да поттикнува интерес** за стручното образование и обука,
- **Да развива компетенции, знаења и вештини** неопходни за стручните активности на лицето, како и за самовработување во рамките на општеството засновано врз пазарните и демократските принципи и
- **Да обезбедува основи** за доживотно учење.

Системот на стручното образование и обука го вршат:

- **Установите за стручно образование и обука, во кои влегуваат:** училиштата за стручно образование и обука кои реализираат општо и стручно - теоретско образование и практична обука и Центрите за стручна работа во кои се реализира стручно теоретско образование и практична обука.
- **Работодавачите,** односно трговските друштва, установите и занаетчиите кај кои се изведува практична обука на ученици според тековните услови на нивната активност, при што обуката не претставува нивна претежна дејност и
- **Социјалните партнери,** во кои влегуваат здруженијата кои ги претставуваат интересите на работниците и работодавачите кои во соработка со органите на државната управа, единиците на локалната самоуправа го реализираат системот на стручно образование и обука.

2.3. Права и обврски на установите за стручно образование и обука

Согласно член 14 од Законот, установата за стручно образование и обука има право:

- да организира и остварува стручно образование и обука според одредбите на Законот,
- да предлага измени и дополнувања на постоечките или да предлага нови наставни планови и програми и
- да може да се вклучува во комерцијални и економски активности, а финансиските средства стекнати од овие активности, да се користат за подобрување на условите за работа во установата.

Установата за стручно образование и обука има обврска:

- да обезбеди безбедни работни услови во рамките на процесот на образованието и обуката,
- да ги исполнува обврските од договорите за обука,
- да ги доставува договорите за обука до коморите,
- да врши увид во реализацијата на договорите за обука и
- да им обезбеди на работодавачите навремени информации за тековните измени во наставните планови и програми.

2.4. Права и обврски на работодавачите вклучени во практичната обука

Согласно член 15 од Законот, работодавачот има право:

- да се стекне со финансиски, царински и даночни олеснувања пропишани со закон и
- да предлага измени и дополнувања на постоечките или да предлага нови наставни планови и програми.

Работодавачот има обврска:

- да ги постигнува целите за практична обука од наставните програми согласно со предвидениот фонд на часови,
- да склучи договор со установата за стручно образование и обука и со ученикот за реализација на практичната обука,
- да обезбеди надоместок за ученичката работа во согласност со условите пропишани со договорот и

Деловни Информации бр.7/2021

- да обезбеди заштита при работа согласно со закон.

2.5. Права и обврски на учениците во стручно образование и обука

Согласно член 22 од Законот, учениците **имаат право:**

- да се префрлат од еден вид во друг вид на стручно образование и обука, односно од едно во друго ниво на стручни квалификации,
- за време на обуката да добиваат **надоместок за работата кај работодавачот утврден во договорот,**
- **да користат летен и зимски одмор и**
- да го раскинат договорот според условите утврдени во договорот.

Учениците имаат обврска:

- на интерно и екстерно проверување на напредокот и постигнувањето на успехот,
- редовно да ја посетуваат практичната обука и да ги исполнуваат работните обврски утврдени во договорот,
- за време на обуката да ги следат упатствата за работа на работодавачот и училиштето за време на практичната обука,
- да ја чуваат службената тајна на работодавачот,
- да ги почитуваат правилата за заштита при работа и
- да ги исполнуваат и другите обврски наведени во договорот.

Другите права и обврски на учениците се пропишани со Законот за средното образование и со други прописи.

Стручното образование и обука содржи:

- **Општо образование,**
- **Стручно теоретско образование и**
- **Практична обука.**

2.6. Практична настава на студенти

Согласно член 99 став 11 од Законот за високо образование (“Службен весник на РМ” 35/08...10/15; 20/15; 98/15; 154/15) и Правилникот за начинот и условите за организирање на практична настава за студенти (“Службен весник на РМ” 120/10), практичната **настава не може да трае помалку од еден, ниту повеќе од осум часа во денот.**

Од страна на високообразовната институција, се обезбедуваат услови во соработка со соодветни субјекти за изведување на практичната настава.

Во текот на реализацијата на практичната настава, студентот треба да е под надзор на ментор од високообразовната установа, кој одговара за успешно реализирање на практичната настава.

Студентот за време на реализацијата на практичната настава, води дневник за секојдневните активности.

Пред почетокот на практичната настава од страна на високообразовната институција се известува студентот и му се издава документ-потврда за негово упатување до организацијата - установата каде ќе се реализира наставата, потпишана од деканот/директорот.

По завршувањето на практичната настава, студентот ја враќа потврдата на единицата на високообразовната установа, заверена од организација-установата.

Високообразовните установи, ќе извршат изменување и дополнување на постојните студиски или предметни програми, во кои што ќе се определи обемот и времетраењето на практичната настава, која не може да биде пократка од 30 дена, како и начинот на нејзината реализација.

2.7. Придонеси и даночен третман на надоместокот за практична обука на ученици и практична настава на студенти

Согласно член 15 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување („Службен весник на РСМ“ 142/08 ... 247/18), задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на инвалидност и телесно оштетување причинети со повреда на работа или професионална болест, опфатени се и

Деловни Информации бр.7/2021

учениците и студентите кога вршат практична работа за време на школувањето, односно студирањето.

Согласно член 8 став 1 точка 1 од Законот за придонеси, **учениците и студентите се обврзници за плаќање придонес врз основа на инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест за време на практична обука од 4%**, согласно член 13 став 1 точка 9, обврзник за пресметка и уплата на придонесите за овие лица е установата од областа на образованието.

Со одредбите од член 12 од Законот за данок на личен доход („Службен весник на РСМ“ 241/18; 247/19; 290/20; 85/21), утврдено е дека данок на личен доход **не се плаќа** на надоместок за практична обука на ученици и практична настава на студенти во висина најмногу **до 8.000 денари месечно** (член 12 став 1 точка 14).

2.8. Пресметка на надоместокој на практична обука на ученици и студенти

Согласно член 12 став 1 точка 14 од Законот за данок на личен доход, данокот на доход, **не се плаќа за:**

- Надоместок за Практична обука на ученици и практична настава на студент, во висина најмногу до 8.000 денари месечно:**

НАПОМЕНА: Во случај на исцлаќа на надоместокој за практична обука на ученици и практична настава на студенти, над 8.000 денари се пресметува и плаќа Данок на доход во висина од 11,111%.

ПРИМЕР: Друштвото “НН” во месец Јули /2021 година, за сопствените потреби ангажирало ученик на практична обука согласно со наставните програм за задолжителна практична обука. Работодавачот на ученикот кој ги исполнува работните обврски утврдени во Договорот, треба да му исплати надоместок од **8.000,00 денари месечно.**

Согласно Договорот за обука на ученици и студенти за месец Јули/2021 година, на ученикот му е исцлаќено:

Деловни Информации бр.7/2021

Надомест на практична обука	8.000,00
Придонес за инвалидност и телесно оштетување со повреда на работа или професионална болест (20.571,00 x 4% = 823,00 денари)	823,00
Вкупно трошоци	8.823,00

НАПОМЕНА: Доколку договорот за волонтерство е склучен на поголем износ од прописаниот износ од 8.000,00 денари, на разликата се плаќа Данок на личен доход.

Вишокот исплатен износ заедно со Данокот на доход се додава во Даночниот биланс како Даночно непризнат расход.

Вкупните трошоци на јавната здравствена установа за надоместок **за практиканска работа од 8.000,00 денари** и придонесот за инвалидност и телесно оштетување со повреда на работа или професионална болест од **808,00 денари** за ангажирање на лицето за практична обука изнесуваат: **8.808,00 денари.**

Книжење:

449 - Останати трошоци на работењето	
надомест за практична обука	8.823,00
2390 - Придонес за инвалидност	823,00
259 - Нето надомест за практикант	8.000,00

- (Надомест за практична обука на ученици и студенти)

НАПОМЕНА: За исплатениите 8.000,00 денари, на учениците по основ на надоместок за практична работа, Друштво што нема обврска да пресмета и плати данок на доход.

2.9 Појолнување на МПИН Пријавата за лица ангажирани за практична работа

Деловни Информации бр.7/2021

Образецот МПИН се пополнува посебно за вработените, посебно за лицата *ангажирани за практична работа*

Во МПИН пријавата за пресметка и уплата на придонесите за *ангажирани за практична работа*:

Поле – 3.0 до поле 3.4		Податоци за осигуреник
Поле - 1.3	Вид на обврска	222
Поле - 1.4	Вид на обврзник	110
Поле - 3.5	Траење на стаж во денови	31
Поле - 3.6	Ефективна работа - часови	184
Поле - 3.7	Износ на ефективна работа	8.000
Поле - 3.14	Основица за придонеси	20.160
Поле - 3.15	Придонес за инвалидност и телесно оштетување	194
Поле - 3.17	Шифра за вид на осигурување	222
Поле - 3.30	Број на пријава/одјава задолжително социјално осигурување	
Поле - 3.13	Нето плата	8.000
Поле - 3.31	Нето плата по задршка	8.000
Поле - 3.32	Број на трансакциска сметка	/

ДОГОВОР ЗА ПРАКТИКАНТСКА РАБОТА

Склучен на ден 2021 година помеѓу:

1. Правното лице _____ со седиште во _____ (адреса) застапувано од _____ (име и презиме), како обезбедувач на практиканска работа и
2. Лицето _____, со адреса на живеење _____, ЕМБГ _____, како корисник на практикантска работа - Практикант),

Член 1

Со овој договор се уредуваат меѓусебните права и обврски кои произлегуваат помеѓу Практикантот и Обезбедувачот и опис на активностите кои се непосредно поврзани за стекнување на практично искуство и евиденцијата на практикантската работа.

Деловни Информации бр.7/2021

Член 2

Под практикантска работа се подразбира остварување на организиран процес на придобивање стручни и практични знаења, непосредно или посредно поврзани со образовниот процес или стекнатото знаење на дипломираните средношколци или студенти, во реална работна средина под водство на ментори.

Менторите се искусни и квалификувани професионалци, именувани од страна на Обезбедувачот на практикантската работа.

Менторот има обврска на практикантот несебично да му го пренесува своето знаење и да му обезбеди вовед во работната средина, организациска поставеност, како и да го запознае Практикантот со правилата и процесите во компанијата.

Член 3

Практикантската работа ќе се извршува со времетраење од 20 работни денови до максимални 6 месеци од денот на потпишувањето на овој договор од _____ до _____.

Член 4

Со овој Договор не се ограничува можноста да се остварува практикантската работа на доброволна основа, без надоместок, односно Обезбедувачот не е должен да му исплаќа на Практикантот придонеси од плата и други надоместоци за време на траење на практикантската работа.

Член 5

Практикант е физичко лице кое прима вештини и знаења за сопствена корист, но во полза на негово стручно доусовршување, на доброволна основа и без финансиска или друга лична добивка.

Член 6

Организаторот на практикантската работа не смее практикантот да го стави во нееднаква положба заради расата, бојата на кожата, полот, возраста, здравствената состојба, односно инвалидност, религиозното, политичкото или друго убедување, националното или социјалното потекло, статусот на се-

Деловни Информации бр.7/2021

мејството, имотната состојба, половата насоченост или заради други лични околности.

Член 7

Практикантот има право:

- во писмена форма да го добие описот на правата и обврските кои треба да ги исполни и да биде запознаен со условите и опасностите поврзани за време на практикувањето, пред започнување на остварувањето на практичната работа или обуката за вработување што би се извршувала на самото работно место;
- да биде запознаен со општите акти на обезбедувачот на практикантската работа, односно на оние делови кои се однесуваат на работните задачи и обврски, за кои е ангажиран;
- да користи средства за заштита при работа согласно со прописите за заштита при работа;
- на обука, доколку истата е потребна за квалитетно извршување на практикантското работење;
- на отсуство за време на практикувањето, ако за тоа постојат оправдани причини;
- на дневен одмор;
- да биде консултиран и информиран при одлучување за начинот практикувањето;
- доколку е претходно договорено со Обезбедувачот, практикантот има право да му се плаќа надомест, поврзан со практикантската работа (надомест во висина на хранарина и превоз на ниво на компанијата, трошоци за службени патувања и трошоци за обука)
- на заштита на приватноста и личните податоци.

Член 8

Практикантот е должен да:

- го извести обезбедувачот на практикантската работат за болеста или други причини за неможноста за остварување на практикантското работење;
- да ги почитува позитивните законски прописи, договорот за практикантска работа и општите акти на обезбедувачот на практикантска работата со кои претходно е запознаен;

Деловни Информации бр.7/2021

- ги остварува задачите и обврските кои произлегуваат од практикантското работење лично и непосредно;
- учествува во обука, со цел да се обезбеди квалитетна дообразба за олеснување на процесот на евентуално идно вработување;
- Практикантот е должен да ги чува како тајна сите информации и податоци кои ќе ги дознае во текот на практикантската работа и по завршување на истата;
- го извести обезбедувачот на практикантската работа за штетни последици за кои е запознаен кои можат да настанат за организаторот и за самиот себе или за трети лица.

Член 9

Практикантот кој за време на вршењето на практикантска работа намерно или од крајна небрежност ќе предизвика штета кај обезбедувачот на практикантската работа, должен е да му ја надомести штетата на обезбедувачот на практикантската работа, согласно со одредбите од Законот за облигационите односи.

Обезбедувачот на практикантската работа е должен да му ја надомести евентуалната штета која поради објективни околности ја претрпел практикантот за време или во врска со вршењето на практикантската работа, согласно со одредбите од Законот за облигационите односи.

Практикантот кој за време или во врска со вршењето на практикантска работа ќе предизвика штета кај трети лица, должен е да ја надомести согласно со одредбите од Законот за облигационите односи.

Член 10

Обезбедувачот на практикантската работа е должен да:

- обезбеди услови за вршење на практикантската работа согласно со овој договор, начелата, принципите и методологијата којашто произлегува од Националната програма за практикантска работа и вработување;
- му наложи на менторот, согласно утврдената методологија, континуирано да се грижи за практикантите и нивните активности и соодветно да ги насочува, поттикнува и евалуира;

Деловни Информации бр.7/2021

- обезбеди материјали и средства за вршење на практикантската работа;
- обезбеди навремена исплата на однапред договорените трошоци (доколку се договорени);
- обезбеди тајност на податоците и заштита на приватноста;
- обезбеди други услови за кои меѓусебно тие се договориле.

По завршување на практикантската работа на практикантот ќе му се издаде потврда за извршената практикантска работа која ги содржи работните задачи и активности кои ги извршувал практикантот и евалуациона листа, која понатаму ќе му послужи за идно вработување (наведено во анекс 1 од овој договор).

Член 11

Практикантот се ангажира на местото _____ со следните работни задачи и обврски : _____

Член 12

Договорот за практикантска работа престанува:

- со истекот на временскиот рок за кој е склучен договорот или ако се исполнети условите за кои истиот е склучен;
- со спогодбено раскинување;
- кога организаторот на практикантска работа престанува да работи без правен наследник.

Практикантот може да го раскине договорот пред да истече времето за кое е склучен, со писмена изјава без обврска да ја наведе причината за раскинување на договорот, освен во случај кога раскинувањето може да предизвика штетни последици во работењето на обезбедувачот на практикантската работа или на трети лица.

Обезбедувачот на практикантската работа, може да го раскине договорот за практикантска работа:

- со престанување на можностите за спроведување практикантска работа;
- кога не е во можност да ги обезбеди условите за практикување;
- кога ќе констатира дека практикантот не ги исполнува договорените обврски и

Деловни Информации бр.7/2021

- во случај на кршење на етичките норми, донесени за одделни облици на исполнување на практикантското работење.
- Договорната страна е должна писмената изјава за раскинување на договорот да ја достави до другата договорна страна во рок од триесет дена пред да го раскине договорот.

Член 13

Измени на овој договор ќе се вршат со склучување на Анекс на договор потпишан од двете договорни страни.

Член 14

Сите спорови настанати по овој Договор ќе се решаваат во духот на добрите деловни односи помеѓу страните на договорот, а ако тоа не е можно тогаш надлежен е основниот суд Скопје 1 во Скопје.

Член 15

Договорот е склучен во 3 идентични примероци од кои по еден добиваат двете страни, а еден се доставува до соодветен државен орган / Агенцијата а вработување / Трудовата инспекција / по нивно барање како доказ за заштита на законитоста на овој вид облигациони односи, кои спаѓаат во трудовата област.

Договорни страни :

Обезбедувач

Практикант

Место _____, датум _____

**3. РАЗЛИКИ ПОМЕЃУ ПРАКТИКАНСТВО И
ПРАКТИЧНА ОБУКА НА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ**

Деловни Информации бр.7/2021

Практичната обука на студенти не треба да се подведува под практиканството предвидено со Законот за практиканство, туку тоа е посебен вид стручна обука за време на учење и студирање.

Раликата се однесува на следните одредби од Законот:

- ❖ Законот за практиканство се однесува на невработени лица, **(кои работодавачот има обврска да ги пријави/одјави во АВРСМ)**, а практичната обука на ученици и студенти се однесува на редовни ученици и студенти кои не се евидентирани како невработени лица;
- ❖ Надоместокот за практиканство согласно Законот за практиканство се оданочува со данок на личен доход како доход од работа, додека надоместокот за практична обука на ученици и практична настава на студенти во висина **најмногу до 8.000 денари** месечно е ослободен од оданочување согласно член 12 став 1 точка 14 од Законот за данок на личен доход;
- ❖ Надоместокот за практиканство согласно Законот за практиканство се пресметува придонес врз основа на инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест **(4%)** и дополнителниот придонес за задолжително здравствено осигурување за случај на повреда на работа **(0,5%)** и овој придонес го пресметува и плаќа друштвото кај кое се одвива практикантската работа;
- ❖ На надоместокот за практична обука на ученици и практична настава на студенти се плаќа придонес врз основа на телесно оштетување, причинето со повреда на работа и професионална болест и овој придонес го плаќа Установата од областа на образованието на ученици и студенти, согласно член 8 став 1 точка 1 и член 13 став 1 точка 13 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување.

3.1. Разлика помеѓу практикант и ученици и студенти на практична обука

Деловни Информации бр.7/2021

ОПИС	ПРАКТИКАНТИ	УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ
Законски пропис	Закон за практиканство	Закон за стручно образование и обука
Статус	Невработено лице	Невработено лице
Услов	Физичко лице: Не во работен однос; Не е постар од 34 г. Завршено најмалку средно образование	Ученик, студент
Образование	Завршено	Во тек
Пракса/Обука	Подобрување на вештини и квалификации за побрзо и поуспешно вработување	Дел од образовниот процес услов за полагање испит
Склучување на Договор	Договор за практиканство меѓу работодавач и практикант	Договор за обука меѓу работодавач, лицето и образовната институција
Надомест за извршена работа	Во висина од: * 42% до 74% од Минимална нето плата до 3 месеци, * Минимална нето плата од 4 тиот месец	Износ определен во договорот
Број на ангажирани лица	До 5 вработени-1 практикант До 10 вработени 2 пратикант До 50 вработени 4 практикан До 150 вработени 8 практика До 250 вработ. 15 практикан До 500 вработ. 60 практикати	Неограничено
Обврски кон Институции	Оглас за преапрактиканти и пријава/одјава во АВРМ	Достава на Договорот со Образовната институција
Даночен третман на надоместот	Данок на личен доход	Ослободен од данок на личен доход до 8.000 денари
ПРИДОНЕСИ: Придонес врз основа на инвалидност и телесно	Во висина од 4% од основицата која изнесува 50% од просечната плата по работник во РМ, Објавена во месец јануари во тековната	Во висина од 4% од основицата која изнесува 50% од просечната плата по работник во РМ

Деловни Информации бр.7/2021

оштетување причинето со поврда од работа	година (се плаќа преку МПИН)	Објавена во месец јануари во тековната го-дина (се плаќа преку МПИН)
Дополнителен придонес за за- должително здравствено осигурување во случај на повреда на работа	Во висина од 0,5% од ос- новицата која изнесува 50% од просечната плата по работник во РМ, Објавена во месец Јануари во тековната година (се плаќа преку МПИН)	Не се плаќа

КРИПТО ВАЛУТИ

м-р Маџдица Косијадинова

КРИПТО ВАЛУТИ

Како и во голем број други земји, така и во нашата држава нема општоприфатена дефиниција за крипто-средствата. Нашата тековна законска рамка не познава термин „крипто-средство“. Во основа, крипто-средствата се сметаат за специфичен вид нематеријално средство, засновано на одредени технологии, коешто не е издадено, ниту, пак, неговата вредност е гарантирана од централна банка, не претставуваат пари и понудата на овие средства не зависи од потребите на економијата или монетарниот систем.

ВОВЕД

Крипто-средствата немаат конкретна појава во каков било физички облик, вклучително и како книжни или ковани пари. Тие се во дигитален формат и во моментот кога ќе се стекнете со крипто-средства, тие се сместени во т.н. дигитален паричник на вашиот компјутер, лаптоп, надворешен мемориски уред и/или паметен телефон и лесно се пренесуваат преку интернет.

Појавата на криптовалута предизвика формирање на фундаментално нов систем на економски односи, каде што размената на средства се одвива без вклучување на финансиските институции (особено банките) или други посредници, а безбедноста и сигурноста на трансакциите се обезбедуваат преку база на податоци за запишување на трансакции, односно мрежа што вклучува собирање на информации во последователен синџир на блокови со заштита користејќи криптографски шифри (блокчејн).

Деловни Информации бр.7/2021

Криптовалутата се изучува од различни аспекти (економски, финансиски и правни) кои ги истражуваат предностите и недостатоците на криптовалутата, предизвиците и бариерите при нејзината употреба, безбедноста на трансакциите во криптовалута итн.

Во однос на правниот аспект, постојат малку студии насочени кон утврдување на правната природа на криптовалутата, без кои нема смисла да се зборува за нејзино законско регулирање. Само со дефинирање на криптовалутата како правна категорија, истата би можела да биде предмет на регулирање. Определувањето на правниот поим на криптовалутата е приоритетно пред да се превземат какви било мерки за легализирање и оданочување на криптовалутите.

Со оглед на тоа дека во последните неколку години, има изразен влез на криптовалутите на македонскиот пазар и истите се повеќе се тргуваат на светските берзи од страна на македонските граѓани, Народната банка на Република Македонија полека, но сигурно, воспоставува одредена правна рамка, која во иднина ќе биде преточена во законска регулатива.

Потребата за регулирање на криптовалутите станува сè поочигледна, иако во глобални рамки, речиси и да не постои регулатива којашто го регулира издавањето, вложувањето и тргувањето со крипто-средства.

“Република Македонија нема општоприфатена дефиниција за крипто-средствата. Нашата законска регулатива не познава термин „криптовалута“.

Во основа, криптовалутите се сметаат за специфичен вид нематеријално средство, засновано на одредени технологии, коешто не е издадено, ниту, пак, неговата вредност е гарантирана од централна банка, не претставуваат пари и понудата на овие средства не зависи од потребите на економијата или монетарниот систем.

Крипто-средствата од аспект на формалните квалификации главно се делат во две категории:

- крипто-средства коишто се наменети за плаќање (англ. payment type), коишто имаат карактеристики на биткоин (англ. Bitcoin-like crypto-assets – BLCA) и се класифицираат како нефинансиски средства, а вложувањата во такви крипто-средства имаат третман на вложувања во нефинансиски, нематеријални средства, заради што овие трансакции се тековни, а не финансиски.

Деловни Информации бр.7/2021

- крипто-средства коишто имаат карактеристики на финансиски инструменти (англ. stablecoins, asset-referenced token) и се класифицираат како финансиски средства/вложувања.

Во Република Македонија, како и во други земји, прашањето на издавање, вложување и тргување со крипто-средствата не е регулирано, вклучително ниту во Законот за девизно работење (и неговите подзаконски акти), којшто го регулира и работењето со странство. Сепак, ова не значи дека работењето со крипто-средствата е недозволено, туку во моментот тоа е нерегулирано.

Поради комплексноста и анонимноста, трансакциите со крипто-средства, имаат повисоко ниво на ризик од перење пари и финансирање тероризам. Оттука, банките се должни да ги почитуваат, покрај соодветните барања поврзани со девизиот режим, така и прописите поврзани со спречувањето перење пари и финансирање тероризам.

Крипто-средствата не се депозити, не се гарантирани и не постои механизам преку кој клиентите ќе бидат обесштетени. Оттука, ако пропадне платформата преку која се врши тргувањето или субјектот којшто издал некое крипто-средство, не постои механизам за обесштетување на имателите на крипто-средства. Ова е една од причините поради кои вложувањето во крипто-средство се смета за високоризично.

Вложувањето во крипто-средства по правило се смета за високоризично. Високиот ризик што го преземаат лицата кои вложуваат во крипто-средства, произлегува од високата променливост на нивната пазарна цена, а што е значително повисока споредено со променливоста на други финансиски и нефинансиски средства, на пример курсевите на суверените валути, приносите на акциите, или, пак, цените на стоките што се предмет на тргување на глобалните пазари (на пример нафтата).

Ова значи дека за краток временски период се можни значителни промени во пазарната цена на крипто-средствата, и тоа како во нагорна, така и во надолна насока.

Оттука, сите коишто вложуваат треба да бидат исклучително внимателни и добро да се информираат за потенцијалните ефекти од нивните вложувања. Треба да бидат свесни дека вредноста на крипто-средствата може да биде и нула.

Деловни Информации бр.7/2021

1. ПОДЕМ НА КРИПТО СРЕДСТВАТА

Подемот на крипто-средствата и поширокото усвојување на технологијата на дистрибуирани записи (англ. Distributed Ledger Technology-DLT) укажува на можности за поширок пристап до платежни услуги. Доколку крипто-средствата стекнат водечка улога, побарувачката за пари од Централната Банка веројатно ќе се намали.

Дали оваа промена ќе ја намали способноста на Централната банка да ги контролираат краткорочните каматни стапки? Централните банки вообичаено спроведуваат монетарна политика со поставување краткорочни каматни стапки на меѓубанкарскиот пазар за резервите, така што престанокот да се биде монополски снабдувач на таквите резерви, ќе ги лиши од способноста да ја спроведуваат монетарната политика.

Во изнаоѓањето решение како Централните банки треба да одговорат на конкурентскиот притисок од крипто валутите врз другите валути, првично би било да се стремат кон подобри и постабилни пресметковни единици. Не помалку важни се и, владините органи кои треба да го регулираат користењето на крипто-средства, поради регулаторна арбитража, која најчесто произлегува од полесната регулација.

Тоа подразбира ригорозна примена на мерки за спречување перење пари, зајакнување на заштитата на потрошувачите како и ефикасно одданочување на крипто трансакциите. Исто така, Централните банки треба да ги направат парите корисничко-пријателски во дигиталниот свет, преку издавање дигитални токени од нивна страна за да ја дополнуваат физичката готовина и банкарските резерви. Таквата дигитална валута на централната банка, може да се разменува “peer to peer” на децентрализиран начин. Ова всушност е новиот актуелен експеримент кај Централните банки.

2. КОИ СЕ РАЗЛИКИТЕ МЕЃУ КРИПТО-СРЕДСТВАТА И СУВЕРЕНИТЕ ВАЛУТИ (ПАРИ)?

Суверените валути, се издаваат од страна на Централните банки, коишто всушност, имаат монопол врз процесот на нивното создавање и се грижат за одржување на нивната вредност.

Деловни Информации бр.7/2021

Суверените валути имаат три клучни карактеристики, поради коишто можат да се сметаат за „пари“:

1) претставуваат медиум за размена (т.е. се средство за плаќање), најмалку во земјата каде што се издадени,

2) претставуваат единица за пресметка (т.е. мерка за изразување на вредноста), во земјата каде што се издадени и

3) служат како чувар на вредноста на економските агенти (т.е. можат да се чуваат заради штедење).

За разлика од суверените валути, крипто-средствата не се пари, бидејќи не ги поседуваат трите клучни карактеристики на парите. Само во некои земји може да се користат како средство за плаќање, односно да поседуваат функција на медиум за размена, но во ограничен обем. Крипто-средствата не ги задоволуваат и останатите две карактеристики што ги имаат суверените валути, т.е. не се единица за пресметка (на пример, не постојат економски агенти коишто ги користат крипто-средствата како пресметковна единица, при составувањето на своите финансиски извештаи) и не се чувар на вредност (т.е. пазарната цена на крипто-средствата изразена во некоја суверена валута, зависи од понудата и побарувачката на платформите за размена и покажува висока нестабилност во краток временски период.

3. ДАЛИ ЦЕНТРАЛНИТЕ БАНКИ ИЗДАВААТ ДИГИТАЛНИ ВАЛУТИ?

Традиционално, суверените валути коишто ги издаваат централните банки, можат да бидат издадени како книжни пари – банкноти, ковани пари – монети, жирални пари, електронски пари. Но, со општиот развој на технологијата и примената на т.н. технологија на дистрибуирани записи во централнобанкарското работење, некои централни банки, веќе имаат активни проекти за утврдување на потребата за издавање суверени валути во дигитален облик, коишто се познати под називот дигитални валути на централните банки (англ. central bank digital currency - CBDC). На пример, Европската централна банка тековно спроведува анкета и анализа за утврдување на потенцијалните предности, но и ризици од издавањето дигитално евро, врз основа на кои ќе донесе и одлука за негово (не)издавање.

Деловни Информации бр.7/2021

4. КАКВА Е УЛОГАТА НА НАРОДНАТА БАНКА ВО ВРСКА СО КРИПТО-СРЕДСТВАТА?

Тековно, Народната банка нема надлежност да го регулира создавањето, поседувањето или тргувањето со крипто-средствата од страна на домашните економски агенти. Таа нема никаква надзорна улога во врска со крипто-средствата, независно дали станува збор за нивно стекнување преку процес на т.н. „рударење“ (англ. mining) или за вложување во нив.

Воедно, Народната банка тековно нема активности за издавањето сопствена дигитална валута (дигитален денар).

Народната банка го издава денарот како суверена валута во Република Северна Македонија и преку постојано исполнување на својата основна цел – одржување на ценовната стабилност, непосредно овозможува македонскиот денар да ги поседува трите карактеристики на суверена валута – медиум за размена, единица за пресметка и чувар на вредноста.

5. ДАЛИ МОЖЕ ДА СЕ ПЛАЌА СО КРИПТО-СРЕДСТВА КАЈ НАС?

Крипто-средствата не претставуваат законско средство за плаќање во нашата држава, односно не е дозволено да се плаќа со крипто-средства. Согласно со постојната регулатива, плаќањата можат да се вршат во домашната валута – денарот.

Безготовинските плаќања во земјава се вршат во денари преку трансакциска сметка на учесниците во платниот промет во земјата.

6. ДАЛИ Е ЛЕГАЛНО ВЛОЖУВАЊЕТО ВО КРИПТО-СРЕДСТВА ВО СТРАНСТВО И КАКОВ ТРЕТМАН ИМААТ ОВИЕ ТРАНСАКЦИИ ВО ПЛАТНИОТ ПРОМЕТ СО СТРАНСТВО?

Во глобални рамки речиси и да не постои регулатива којашто го регулира издавањето, вложувањето и тргувањето со крипто-средства, иако потребата за регулирање станува сè поочигледна.

Крипто-средствата од аспект на формалните квалификации, главно се делат во две категории:

Деловни Информации бр.7/2021

- крипто-средства коишто се наменети за плаќање (англ. payment type), коишто имаат карактеристики на биткоин (англ. Bitcoin-like crypto-assets – BLCA) и се класифицираат како нефинансиски средства, а вложувањата во такви крипто-средства имаат третман на вложувања во нефинансиски, нематеријални средства, заради што овие трансакции се тековни, а не финансиски.
- крипто-средства коишто имаат карактеристики на финансиски инструменти (англ. stablecoins, asset-referenced token) и се класифицираат како финансиски средства/вложувања.

Кај нас, како и во други земји, прашањето на издавање, вложување и тргување со крипто-средствата не е регулирано, вклучително ниту во Законот за девизно работење (и неговите подзаконски акти), којшто го регулира и работењето со странство. Сепак, ова не значи дека работењето со крипто-средствата е недозволено, туку во моментот тоа е нерегулирано.

Поради комплексноста и анонимноста, трансакциите со крипто-средства имаат повисоко ниво на ризик од перење пари и финансирање тероризам. Оттука, банките се должни да ги почитуваат покрај соодветните барања поврзани со девизниот режим, така и прописите поврзани со спречувањето перење пари и финансирање тероризам.

7. ДАЛИ КРИПТО-СРЕДСТВАТА СЕ ДЕПОЗИТИ?

Крипто-средствата не се депозити, не се гарантирани и не постои механизам преку кој клиентите ќе бидат обесштетени. Оттука, ако пропадне платформата преку која се врши тргувањето или субјектот којшто издал некое крипто-средство, не постои механизам за обесштетување на имателите на крипто-средства. Ова е една од причините поради кои вложувањето во крипто-средство се смета за високоризично.

8. КОИ СЕ РИЗИЦИТЕ ОД ВЛОЖУВАЊЕ ВО КРИПТО-СРЕДСТВА?

Вложувањето во крипто-средства по правило се смета за високоризично. Високиот ризик што го преземаат лицата кои вложуваат во крипто-средства произлегува од високата променливост на нивната пазарна цена, а што е значително повисока

Деловни Информации бр.7/2021

споредено со променливоста на други финансиски и нефинансиски средства, на пример курсевите на суверените валути, приносите на акциите, или, пак, цените на стоките што се предмет на тргување на глобалните пазари (на пример нафтата).

Ова значи дека за краток временски период се можни значителни промени во пазарната цена на крипто-средствата, и тоа како во нагорна, така и во надолна насока. На пример, пазарната цена на биткоиот, историски анализирано, имала дневни промени коишто се над вообичаените пазарни дневни промени на берзанските индекси или цените на акциите коишто по правило се едноцифрени. Исто така, различни истражувања укажуваат и на ризикот од формирање т.н. меур (англ. bubble) во пазарната цена на крипто-средствата.

Покрај ова, глобалниот пазар на крипто-средства е прилично хетероген, што се потврдува и со фактот дека постојат речиси 7000 крипто-средства, коишто се разликуваат според начинот на нивното создавање или целта за која се издадени. Но, истовремено, глобалниот пазар на крипто-средства е и прилично концентриран, што се потврдува со фактот дека пазарната капитализација на најголемото крипто-средство е околу 68% од вкупната пазарна капитализација на сите крипто-средства, а најголемите десет крипто-средства според пазарната капитализација претставуваат околу 90% од вкупната пазарна капитализација на сите крипто-средства (заклучно со првата половина на јануари 2021 година).

Посебен ризик, како од регулаторен, така и од инвеститорски аспект претставува прибирањето средства од широката инвеститорска јавност преку иницијални јавни понуди на крипто-средства (ICOs) за финансирање определени проекти, со цел да се заобиколат важечките регулаторни барања за реализација на иницијални јавни понуди (IPOs) на финансиски инструменти.

Оттука, сите коишто вложуваат треба да бидат исклучително внимателни и добро да се информираат за потенцијалните ефекти од нивните вложувања. Треба да бидат свесни дека вредноста на крипто-средствата може да биде и нула.

Исто така, треба да се напомене дека при вложување во крипто-средства, лицата се изложуваат и на бројни оперативни ризици и други ризици од загуба на нивниот имот, посебно во услови на развој на голем број јавни или приватни децентрализирани инфраструктури врз коишто се заснова поседувањето

Деловни Информации бр.7/2021

на крипто-средствата и нивната нерегулираност во глобални рамки. Со оглед на тоа дека издавањето, вложувањето и тргувањето со крипто-средствата зависи од компјутерски системи и софтвери, во оваа сфера многу големо значење имаат ризиците поврзани со дигиталниот простор (т.н. кибер ризици) и можноста за т.н. хакерски напади.

Покрај ова, поради високото ниво на анонимност при поседувањето одредени крипто-средства, како и при спроведувањето на трансакциите со крипто-средства, се зголемува и ризикот од перење пари и финансирање тероризам. Со тоа се зголемува ризикот од времено или целосно блокирање на одредени платформи и од замрзнување на дигиталните паричници на клиентите, како резултат на мерки на надлежните органи за спречување перење пари и финансирање тероризам или надлежните органи за истражување финансиски криминал. Исто така, и финансиските институции можат да одбијат спроведување платежни трансакции што се поврзани со вложување во крипто-средства, доколку оценат дека таквите трансакции ги изложуваат нив или нивните клиенти на високо ниво на ризик од перење пари или финансирање тероризам.

Народната банка апелира до потенцијалните инвеститори да внимаваат и да прават разлика и меѓу дигитални валути коишто може да ги издадат централните банки (CBDC) и крипто-средства издадени од приватни субјекти, а чија вредност е поврзана со вредноста на одредена суверена валута (англ. stablecoins).

Кај овие крипто-средства (англ. stablecoins), независно што нивната вредност е „покриена“ со одредено портфолио валути, сепак тие секогаш се издаваат од приватни субјекти, според нивни правила. Поради ова, инвеститорите треба да внимаваат за да не се доведат во заблуда или да изградат погрешни очекувања, имајќи ја предвид сличноста на називите и/или карактеристиките на овие два вида дигитални средства, а со тоа да се изложат и на потенцијален ризик од измама.

ПРАВО И ЛЕГИСЛАТИВА

М-р. Христина Игнатоска

ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ

Новиот закон за заштита на личните податоци е донесен на 16.02.2020 година и истиот влегува во сила осмиот ден од неговото објавување, а оставен е рок од 18 месеци, период на усогласување, од денот на влегување во сила.

ВОВЕД

Законот за заштита на личните податоци („Службен весник на РСМ“ 42), ги уредува заштитата на личните податоци и правото на приватност во врска со обработката на личните податоци, а особено начелата поврзани со обработката на личните податоци, правата на субјектот на личните податоци, положбата на контролорот и обработувачот, преносот на личните податоци во други држави, основањето, статусот и надлежностите на Агенцијата за заштита на личните податоци, посебните операции на обработка на личните податоци, правните средства и одговорноста при обработката на личните податоците, супервизијата над заштита на личните податоци, како и прекршоците и прекршочната постапка во оваа област.

Законот определува во кои случаи може да се обработуваат личните податоци и кои принципи мора да се почитуваат при тој процес.

Со донесување на новиот закон се врши усогласување со европската регулатива во областа на заштита на личните податоци.

Деловни Информации бр.7/2021

Новиот закон во однос на стариот закон е надополнет со многу нови и редефинирани поими, како и донесени се нови институти, се зајакнува позицијата на офицерот за заштита на личните податоци, како и се зголемува висината на прекршоците.

Личен податок е секоја информација која се однесува на идентификувано физичко лице или физичко лице кое може да се идентификува (субјект на лични податоци), а физичко лице кое може да се идентификува е лице чиј идентитет може да се утврди директно или индиректно, посебно врз основа на идентификатор како што се име и презиме, матичен број на граѓанинот, податоци за локација, идентификатор преку интернет, или врз основа на едно или повеќе обележја специфични за неговиот физички, физиолошки, генетски, ментален, економски, културен или социјален идентитет на тоа физичко лице.

1. КОНТРОЛОР И ОБРАБОТУВАЧ

1.1. Контролор

Контролор е физичко или правно лице, орган на државната власт, државен орган или правно лице основано од државата за вршење на јавни овластувања, агенција или друго тело, кое самостојно или заедно со други ги утврдува целите и начинот на обработка на личните податоци, а кога целите и начинот на обработка на личните податоци се утврдени со закон, со истиот закон се определуваат контролорот или посебните критериуми за негово определување.

Контролорот е должен да примени соодветни технички и организациски мерки за да обезбеди и да може да докаже дека обработката се врши во согласност со законот, како и примена на соодветни политики за заштита на личните податоци. Техничките и организациските мерки по потреба се преиспитуваат и се ажурираат.

Според најновите технолошки достигнувања, трошоците за спроведување, природата, обемот, контекстот и целите на обработката, како и ризиците со различна веројатност и сериозноста за правата и слободите на физичките лица кои произлегуваат од обработката, контролорот во моментот на дефинирање на средствата за обработка, како и во моментот на самата обработка, е должен да примени соодветни технички и организа-

Деловни Информации бр.7/2021

циски мерки како што е псевдонимизацијата, а кои се развиени со цел ефикасно спроведување на начелата за заштита на личните податоци, како што е сведувањето на минимален обем на податоците и вклучување на потребните заштитни мерки во процесот на обработка, со цел да се исполнат барањата и да се обезбеди заштита на правата на субјектите на личните податоци.

Контролорот е должен, да примени соодветни технички и организациски мерки, за да обезбеди дека интегрирано се обработуваат само оние лични податоци кои се неопходни за секоја посебна цел на обработката. Оваа обврска се однесува на количеството на собрани лични податоци, опсегот на нивната обработка, рокот на чување и нивната достапност. Таквите мерки особено треба да обезбедат дека личните податоци без согласност на субјектот на личните податоци, не се автоматски достапни за неограничен број на физички лица.

1.2. Заеднички контролори

Заеднички контролори се кога два или повеќе контролори заедно ги утврдат целите и начините на обработка. Заедничките контролори на транспарентен начин се должни да ја определат нивната соодветна одговорност за исполнување на обврските, особено во однос на остварувањето на правата на субјектот на личните податоци и нивните обврски за обезбедување на информациите, со нивен меѓусебен договор, освен во случај кога одговорностите на контролорите се утврдени со закон, којшто се применува на тие контролори. Во договорот може да се утврди и лице кое ќе биде контакт точка, со субјектите на личните податоци.

1.3. Обработувач

Ако обработката се врши во име на контролорот, тогаш контролорот користи само обработувачи кои обезбедуваат доволна гаранција за примена на соодветни технички и организациски мерки на таков начин на кој обработката ќе се одвива во согласност со барањата од законот и ќе обезбедува заштита на правата на субјектот на личните податоци.

Деловни Информации бр.7/2021

Обработувачот не може да ангажира друг обработувач, без претходно посебно или генерално писмено овластување од страна на контролорот. Во случај на генерално писмено овластување од страна на контролорот, обработувачот го информира контролорот за сите планирани промени за ангажирање или замена на други обработувачи, давајќи му можност на контролорот да се спротивстави на тие промени.

Обработката од страна на обработувачот се регулира со договор или со друг правен акт во согласност со закон, кој што е обврзувачки за обработувачот во однос на контролорот и со кој се регулира предметот и времетраењето на обработката, природата и целта на обработката, видот на личните податоци и категориите на субјекти на личните податоци, како и обврските и правата на контролорот.

Согласно одредбите од член 32 во овој договор или друг правен акт, се регулира особено, дека обработувачот:

(а) ги обработува личните податоци само според документирани упатства од контролорот, вклучувајќи и пренос на лични податоци во трета земја или меѓународна организација, освен кога е должен да го стори тоа според барањата на закон што се применува во однос на обработувачот, во таков случај, обработувачот го информира контролорот за тоа правно барање пред обработката, освен ако тој закон, забранува такво информирање, заради важни причини од јавен интерес;

(б) обезбедува дека овластените лица за обработка на личните податоци се обврзани да ја почитуваат доверливоста или подлежат на законска обврска за почитување на доверливоста;

(в) ги презема сите неопходни мерки согласно со членот 36 од законот;

(г) ги почитува условите за ангажирање на друг обработувач;

(д) земајќи ја предвид природата на обработката, му помага на контролорот, преку примена на соодветни технички и организациски мерки, колку што е можно, да ги исполни обврските на контролорот да одговори на барањата за остварување на правата на субјектот на личните податоци;

(ф) му помага на контролорот да обезбеди усогласување на обврските согласно со членовите од 36 до 40 од законот, земајќи ги предвид природата на обработката и информациите кои му се достапни на обработувачот;

Деловни Информации бр.7/2021

(е) по избор на контролорот, ги брише или ги враќа сите лични податоци на контролорот, по завршувањето на услугите поврзани со обработката на личните податоци и ги брише постојните копии, освен ако со закон не постои обврска за чување на личните податоци;

(ж) му обезбедува пристап на контролорот до сите информации, потребни за докажување на исполнувањето на обврските утврдени во член 32, како и овозможува и придонесува за извршување на ревизии, вклучувајќи инспекции од страна на контролорот или друг ревизор овластен од страна на контролорот.

Ако обработувачот ангажира друг обработувач за извршување на специфични активности за обработка во име на контролорот, тогаш истите обврски за заштита на личните податоци како што се обврските предвидени во договорот или друг правен акт меѓу контролорот и обработувачот, му се наложуваат и на другиот обработувач преку договор или друг правен акт во согласност со закон, а особено обврска за обезбедување на доволна гаранција за примена на соодветни технички и организациски мерки, со цел обработката да ги исполнува барањата од овој закон. Ако ангажираниот обработувач не ја исполнува својата обврска за заштита на личните податоци, првичниот обработувач останува целосно одговорен пред контролорот за исполнување на обврските на ангажираниот обработувач.

2. ОБЛАСТЕНО ЛИЦЕ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ – ОФИЦЕР ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ

Контролорот и обработувачот се должни да определат овластено лице за заштита на личните податоци (**офицер за заштита на личните податоци**), во секој случај кога:

(а) обработката се врши од страна на орган на државна власт, освен за судовите кога постапуваат во рамките на нивните надлежности, а кои ќе определат офицер за друга обработка на личните податоци која се врши согласно со закон;

(б) основните активности на контролорот или обработувачот се состојат од операции за обработка, кои поради својата природа, опсег и/или цели, бараат во голема мера редовно и систематско следење на субјектите на лични податоци или

Деловни Информации бр.7/2021

(в) основните активности на контролорот или обработувачот се состојат од обемна обработка на посебни категории на лични податоци или лични податоци поврзани со казнени осуди и казнени дела.

Група на правни лица може да определат еден офицер за заштита на личните податоци, под услов офицерот за заштита на лични податоци да биде лесно достапен за секое правно лице во рамки на групата, Агенцијата и субјектите на лични податоци.

Кога контролорот или обработувачот е орган на државна управа, еден офицер за заштита на личните податоци може да биде определен за неколку органи во состав, земајќи ја предвид нивната организациска структура и големина.

Контролорот или обработувачот или здруженија и други тела што ги претставуваат категориите на контролори или обработувачи, може да определат офицер за заштита на личните податоци. Офицерот за заштита на личните податоци може да ги извршува задачите за тоа здружение или друго тело, кое ги претставува контролорите и обработувачите.

Офицерот за заштита на личните податоци се определува врз основа на неговите стручни квалификации, а особено врз основа на стручни знаења за легислативата и практиките во областа на заштитата на личните податоци, како и неговата способност да ги извршува работите.

За офицер за заштита на личните податоци се определува лице, кое:

- ги исполнува условите за вработување определени со ЗЗЛП и со друг закон,
- активно го користи македонскиот јазик,
- во моментот на определувањето со правосилна судска пресуда не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност,
- има завршено високо образование и
- има стекнати знаења и вештини по однос на практиките и прописите за заштита на личните податоци.

Офицерот за заштита на личните податоци може да биде вработен кај контролорот или обработувачот или да ги извршува работите врз основа на договор за услуги.

Контролорот или обработувачот јавно ги објавува контакт податоците за офицерот за заштита на личните податоци и ја известува Агенцијата.

Деловни Информации бр.7/2021

2.1. Положба на офицерот за заштита на личните податоци

Контролорот и обработувачот се должни да обезбедат дека офицерот за заштита на личните податоци на соодветен начин и навремено е вклучен во сите прашања, поврзани со заштитата на личните податоци.

Контролорот и обработувачот, се должни да му обезбедат поддршка на офицерот за заштита на личните податоци, при извршувањето на работите, обезбедувајќи му ресурси неопходни за извршување на тие работи и пристап до личните податоци и операциите на обработка, како и одржување на неговото стручно знаење.

Контролорот и обработувачот се должни да гарантираат дека офицерот за заштита на личните податоци нема да добива никакви упатства од највисокото раководно ниво на контролорот или обработувачот во однос на извршувањето на неговите работи. Офицерот за заштита на личните податоци не може да биде сменет или казнет од контролорот или обработувачот за извршувањето на своите работи. Офицерот за заштита на личните податоци директно одговара пред највисокото раководно ниво на контролорот или обработувачот.

Субјектите на личните податоци може да го контактираат офицерот за заштита на личните податоци за сите прашања поврзани со обработката на нивните лични податоци и за остварувањето на нивните права според законот.

Офицерот за заштита на личните податоци е должен да ја почитува тајноста или доверливоста во однос на извршувањето на своите работи, во согласност со закон.

Офицерот за заштита на личните податоци може да врши и други задачи и должности. Контролорот или обработувачот е должен да обезбеди дека таквите задачи и должности не доведуваат до судир на интереси.

2.2. Работи што ги врши офицерот за заштита на личните податоци

Офицерот за заштита на личните податоци ги врши следните работи:

- ✓ ги информира и советува контролорот или обработувачот и вработените, кои вршат обработка, соодветно на нивните обврски, според одредбите од законот;

Деловни Информации бр.7/2021

- ✓ ја следи усогласеноста со законот, со други засегнати закони кои се однесуваат на заштитата на личните податоци во РС Македонија, како и со политиките на контролорот или обработувачот во однос на заштитата на личните податоци, вклучувајќи распределување на одговорности, подигнување на свеста и обучување на вработените, кои што учествуваат во операциите на обработка, како и вршење на ревизии за заштита на личните податоци;
- ✓ каде што е потребно, дава совети во однос на процената на влијанието на заштитата на личните податоци и го следи извршувањето на процената во согласност со членот 39 од законот;
- ✓ соработува со Агенцијата;
- ✓ дејствува како контакт точка за Агенцијата, во однос на прашањата поврзани со обработката, како и
- ✓ советување според потребите за сите други прашања.

При извршувањето на своите работи, офицерот за заштита на личните податоци ги зема предвид ризиците поврзани со операциите на обработката, како и природата, обемот, контекстот и целите на обработката.

3. ОБРАБОТКА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ ВО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ

Во работниот однос, работодавачот обработува лични податоци на вработените за исполнување на различни цели.

Во тој однос, работодавачот ја има улогата на контролор со сите свои обврски и одговорности, додека пак вработените ја имаат улогата на субјекти на лични податоци со сите нивни права.

Со закон или со колективни договори може да се предвидат повеќе специфични правила за да се обезбеди заштита на правата и слободите во однос на обработката на личните податоци во контекст на вработувањето, особено за целите на вработување, исполнувањето на договорот за вработување, вклучувајќи извршување на обврските, утврдени со закон или со колективни договори, управувањето, планирањето и организацијата на работата, еднаквоста и различноста на работното место, здравјето и безбедноста при работа, заштита на имотот на

Деловни Информации бр.7/2021

работодавачот или на потрошувачите за целите на остварување и користење на индивидуална или колективна основа на правата и бенефициите од вработувањето, а исто така и за целите на престанокот на работниот однос.

Правилата вклучуваат соодветни и конкретни мерки за заштита на човековото достоинство, легитимните интереси и фундаменталните права на субјектот на личните податоци, особено во однос на транспарентноста на обработката, преносот на личните податоци во рамките на група на правни лица или група на правни лица кои вршат заедничка економска дејност.

Агенцијата дава мислење за тоа дали специфичните правила предвидени во законот или колективните договори се усогласени со законот.

3.1. Законски основ за обработка на личните податоци на вработените

3.1.1. Исполнување на договорот за вработување

Контролорот како работодавач, голем дел од процесите на обработката на личните податоци на вработениот може да ги заснова на исполнување на правата и обврските од договорот за вработување.

Пример за таква обработка, би била обработката на името и презимето и бројот на трансакциската сметка на вработениот за исплата на плата.

3.1.2. Исполнување на законски обврси на контролорот

Оделни други закони поврзани со работењето на контролорот - работодавачот, може да му наметнат одредени обврски на работодавачот да обработи лични податоци на вработените, како што е давање на информации на УЈП за платите кои контролорот- работодавач им ги исплаќа на своите вработени.

3.1.3. Согласност

За согласноста да биде валидна потребно е да биде дадена доброволно, за што како услов се наметнува постоењето на баланс помеѓу позициите на контролорот и субјектот на личните податоци.

Деловни Информации бр.7/2021

3.2. Посебни категории на податоци на вработените лица

3.2.1. Известување на вработените за обработка на нивните лични податоци

Независно од законскиот основ за обработка на личните податоци на вработените лица како субјекти на лични податоци, обврска на работодавачот како контролор е да ги информира за обработката на нивните лични податоци, за целите на обработката, кои им се правата и кому да се обратат за нивно остварување. Работодавачот како контролор може да одлучи начинот на информирање да биде преку Прирачник за вработени или преку конкретен допис, достапен до сите вработени, како што на пример е интранетот.

3.2.2. Чување досие на вработени

Работодавачот како контролор започнува да обработува лични податоци на вработениот, како субјект на лични податоци, уште од моментот кога субјектот на личните податоци аплицира за работната позиција.

Од записи за процесот на избор на кандидати за вработување, боледувања, едукација, плата, евалуации на перформанс, контролорот обработува голема количина на лични податоци за вработените.

За голем број од тие податоци постојат законски дефинирани рокови на чување, коишто контролорот мора да ги почитува, но за останатите контролорот мора сам, со свои интерни акти, да дефинира разумен рок, водејќи се од максимата дека ниту еден податок не живее вечно.

Освен рокот на чување, контролорот мора да го осигура и пристапот до овие лични податоци.

3.2.3. Мониторирање на работното место и заштита од губење податоци

Вработените лица не го губат правото на приватност, кога се на своите работни места, но нивната приватност е балансирана со легитимните права на работодавачот, да го спроведува деловното работење и да ја штити компанијата од какви било несоодветни активности на вработените.

Деловни Информации бр.7/2021

3.2.4. Мониторирање на вработените

Работодавачот може да донесе одлука да ги мониторира вработените, која одлука може да ја заснова на повеќе причини, како што се на пример начинот на употреба на опремата за работа или сомнително неавторизирано однесување. Но доколку работодавачот донесе ваква одлука, прво мора да се осигура дека е усогласен со наведените принципи за обработка на личните податоци:

- **Неопходност** – работодавачот мора да може да демонстрира дека мониторирањето навистина е неопходно;
- **Законитост** – работодавачот мора да има законски основ за обработка на личните податоци;
- **Пропорционалност** – секое мониторирање мора да биде пропорционално на проблемот со којшто се соочува работодавачот; и
- **Транспарентност** – работодавачот мора јасно да го информира вработениот, дека ќе се спроведува мониторирање.

3.2.5. Користење на приватни уреди на вработените

Многу работодавачи дозволуваат вработените да ги користат своите приватни уреди (на пр. паметни телефони, таблети) за работни потреби.

Вработениот може да го постави службениот е-маил на приватниот уред, така што од еден уред ќе пристапува и до приватните и до службените е-мејлови. Во вакви ситуации се јавуваат одредени предизвици за усогласеност со правилата за заштита на личните податоци, бидејќи работодавачот како контролор е одговорен за сите лични податоци кои се обработуваат на уредот на вработениот за цели поврзани со работата. Истовремено, уредот содржи и лични податоци на вработениот, до коишто работодавачот нема законска причина да пристапува. Но фактот дека уредот содржи деловни податоци, му дава на работодавачот право, да бара од вработениот, силна заштита на уредот. Препорака е компаниите кои применуваат користење на приватни уреди да:

Деловни Информации бр.7/2021

- воведат политика за користење приватни уреди за деловни потреби, со која ќе се дефинира начинот на користење на уредите, како и одговорностите на вработените;
- бидат јасни околу тоа, каде ќе се чуваат податоците, обработувани преку уредот и кои мерки мора да бидат преземени, за податоците да бидат безбедни;
- осигураат дека преносот на податоци од уредот до компаниските сервери ќе биде безбеден;
- најдат начин како да се справат со личните податоци, зачувани на уредот, во случај губење на уредот или доколку вработениот ја напушти компанијата.

4. ВИДЕО НАДЗОР

Одредбите од законот се применуваат и на обработката на личните податоци преку вршење на видео надзор.

Одредбите од законот не се применуваат на обработката на личните податоци, преку вршење на видео надзор од страна на физички лица, исклучиво заради активности во домот.

Контролорот кој врши видео надзор е должен да истакне известување.

Известувањето мора да биде јасно, видливо и истакнато на начин, што им овозможува на субјектите на лични податоци да се запознаат со вршењето на видео надзорот.

Известувањето мора да содржи информација:

- дека се врши видео надзор,

- за името/називот на контролорот, кој го врши видео надзорот и

- за начинот на кој може да се добијат информации за тоа каде и колку време се чуваат снимките од системот за видео надзор.

Субјектот на лични податоци е информиран за обработката на личните податоци, согласно со членовите 17 и 18 од законот, ако е истакнато известување.

Контролорот може да врши видео надзор само на просторот, кој е доволен за исполнување на целите за кои е поставен.

Контролорот задолжително ги известува вработените за вршење на видео надзор во службени или деловни простории.

Деловни Информации бр.7/2021

Снимките направени при вршење на видео надзор се чуваат до исполнување на целите за кои се врши, но **не подолго од 30 дена**, освен ако со друг закон не е предвиден подолг рок во кој се содржани заштитни мерки и други мерки за заштита на правата и слободите на субјектите на личните податоци.

Во случај на поставување камери, спротивно на одредбите од законот, сопственикот на системот за вршење на видео надзор презема мерки за нивно отстранување на сопствен трошок.

4.1. Обработка на личните податоци преку систем за вршење на видео надзор

Контролорот може да врши видео надзор во службени или деловни простории, ако тоа е потребно за:

- заштита на животот или здравјето на луѓето,
- заштита на сопственоста,
- заштита на животот и здравјето на вработените, поради природата на работата или
- обезбедување на контрола над влегувањето и излегувањето од службените или деловните простории, само за безбедносни цели.

Контролорот е должен да го уреди начинот на вршењето на видео надзор со посебен акт.

Забрането е вршење на видео надзор во гардероби, соблекувални, санитарни јазли и други слични простории.

4.2. Вршење на видео надзор во едностанбени и повеќе- станбени објекти

За вршење на видео надзор во едностанбени и повеќе-станбени објекти, задолжително е потребна писмена изјава за согласност од најмалку 70% од вкупниот број на сопственици, станари, односно закупци на становите.

По обезбедување на согласноста, потребно е сопствениците, станарите, односно закупците на становите задолжително да се информираат за отпочнување на функционирањето на системот за вршење на видео надзор.

Деловни Информации бр.7/2021

Забрането е пренесување на снимките од видео надзорот во едностанбените и повеќестанбените објекти преку кабелска телевизија (јавна или интерна мрежа), преку интернет или други електронски средства за пренос на податоци.

Забрането е снимање на влезови на индивидуални станови на други сопственици, станари, односно закупци.

4.3. Анализа и периодична оценка

Контролорот е должен да врши анализа на целта, односно целите за која се поставува видео надзорот, пред започнување на процесот за воспоставување на систем за вршење на видео надзор, освен ако со законот поинаку не е предвидено.

Анализата ги содржи причините за поставување на видео надзорот со образложение на потребата за исполнување на целта, односно целите, како и опис на недвижните и движните ствари, односно простор кои ќе се заштитиуваат со поставувањето на видео надзорот.

Контролорот е должен да врши периодична оценка на постигнатите резултати од системот за вршење видео надзор на секои две години, а особено за:

- понатамошната потреба од користење на системот за вршење на видео надзор,
- целта, односно целите за вршење на видео надзор и
- можните технички решенија за замена на системот за вршење на видео надзор.

Од извршената оценка, контролорот е должен да изработи извештај како составен дел на документацијата за воспоставување на системот на вршење на видео надзор.

Во извештајот, контролорот задолжително ги внесува и статистичките показатели за пристапот до снимките направени при вршење на видео надзорот, како и начинот на искористување на снимките.

Содржината на анализата и извештајот од извршена периодична оценка на постигнатите резултати од системот за вршење видео надзор, ги пропишува директорот на Агенцијата.

Деловни Информации бр.7/2021

4.4. Барање за утврдување на повреда на правото на заштита на личните податоци кое се однесува на обработка на лични податоци преку вршење на видео надзор

Во случај кога физичко лице ќе поднесе барање за утврдување на повреда на правото на заштита на личните податоци, кое се однесува на обработка на лични податоци преку вршење на видео надзор во едностанбени или повеќестанбени објекти, подносителот на барањето е должен да ги наведе податоците за физичкото, односно правното лице против кое се поднесува барањето и тоа особено: име и презиме, адреса на живеење, односно назив и седиште на правното лице.

Во случај кога барањето не ги содржи податоците, подносителот е должен на барање на супервизорот, истите да ги достави во рок од осум дена од денот на приемот на барањето.

Доколку подносителот не ги достави податоците, односно не го дополни барањето во определениот рок, па поради тоа по истото не може да се постапува, ќе се смета дека барањето не е ни поднесено, за што супервизорот ќе донесе решение за отфрлање на барањето, кое не содржи правна поука.

Во случај кога е поднесено барање, физичкото, односно правното лице, против кое што е поднесено барањето е должно на барање на супервизорот, да достави докази во врска со барањето, а особено:

- слика од мониторот на којшто се гледаат камерите од видео надзорот (print screen), како и фотографија за поставеноста на камерите, преку кои се врши видео надзорот односно,

- нотарски заверена изјава дека не врши видео надзор на простор кој е во сопственост, односно владение на подносителот на барањето, а во врска со кој е поднесено барањето или

- изјава дека не врши видео надзор на простор кој е во сопственост, односно владение на подносителот на барањето, а во врска со кој е поднесено барањето, дадена усно на записник, составен од страна на супервизорот.

По доставување на доказите, супервизорот врши супервизија, согласно со законот.

**5. ПРАВИЛНИК ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА ОБРАБОТКА
НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ**

Согласно новиот Закон за заштита на личните податоци („Службен весник на РСМ“ 42/20), предвидени се усогласувања со начелата, вредностите и правилата за заштита на личните податоци кои контролорот треба да ги превземе за подобрување, надградба и прилагодување на својот воспоставен систем за заштита на личните податоци, согласно законот.

Контролорот ќе треба да изврши длабинска анализа на постојниот воспоставен систем за заштита на личните податоци во корелација со одредбите од Законот за заштита на личните податоци, кои се применливи на операциите на собирање, обработка и чување на личните податоци.

При вршењето на длабинската анализа, контролорот ќе треба да направи и проценка, со која ќе ги опфати прашањата:

- каталожско идентификување на сите збирки на лични податоци во однос на: целите на обработка; категориите на физички лица (субјекти на личните податоци) и на категориите на личните податоци; преносот на лични податоци во други држави; предвидените рокови за чување, односно бришење на различните категории на лични податоци,
- детектирање на природата, обемот, контекстот и целите на обработката на личните податоци, како и ризиците со различна веројатност и сериозност за правата и слободите на физичките лица (субјекти на личните податоци), кои произлегуваат од таа обработка
- поставеноста, улогата, правата, обврските и одговорностите на офицерот за заштита на личните податоци,
- применливите технички и организациски мерки и потребата од нивно надградување и подобрување според мерките, предвидени во Законот за заштита на личните податоци,
- документацијата за техничките и организациските мерки и нејзино усогласување според одредбите на Законот за заштита на личните податоци,

Деловни Информации бр.7/2021

- договорните норми за заштита на личните податоци со обработувачите (определување на меѓусебните права и обврски на контролорот и обработувачот), како и нивна евалуација од аспект на постојното применување на правилата за заштита на личните податоци,
- воспоставениот систем за обуки за вработените во врска со заштитата на личните податоци,
- поставеноста на процесите за информирање за правата на физичките лица (субјектите на личните податоци) и за начинот на нивното остварување, како што се правото на: информирање, пристап, исправка, бришење, ограничување на обработката, преносливост на податоците и приговор,
- процесите на пренос на личните податоци во други држави и правната рамка врз основа на која се врши преносот,
- користењето на информатичка инфраструктура и софтверски апликации и потребата од нивна надградба и прилагодување според стандардите и мерките предвидени во Законот за заштита на личните податоци, а посебно од аспект на применливоста на техничка и интегрирана заштита на личните податоци (privacy by design and privacy by default),
- воспоставениот систем за периодична и внатрешна контрола на операциите за обработка на личните податоци,
- процесите на профилирање, како и правната и информатичката рамка за тие процеси, поставеноста, улогата, обврските и одговорностите на раководството и вработените во постојниот систем за заштита на личните податоци и потребата од прилагодување според правилата предвидени во Законот за заштита на личните податоци (начелото на отчетност).

По завршување на длабинската анализа, контролорот ќе треба да донесе и примени Акциски план, со предвидени активности и мерки по приоритет, како и динамика за постигнување на соодветна усогласеност со одредбите од Законот за заштита на личните податоци.

Деловни Информации бр.7/2021

По реализирање на предвидените активности и мерки од Акцискиот план, контролорот ќе треба континуирано да го следи и проверува применувањето на усогласениот систем за заштита на личните податоци, како и да ги координира активностите и дејствијата помеѓу вработените и раководството во функција на одржување на системот.

Во тие рамки, клучна улога во координирањето на вработените и раководството, комуникацијата помеѓу вработените и раководството, нивната обука, како и следењето и проверувањето на усогласеноста на системот, ќе има офицерот за заштита на личните податоци, според Законот за заштита на личните податоци.

Во усогласување на законот со податоците кај приватниот сектор, голема улога има Правилникот за безбедност на обработка на личните податоци („Службен весник на РСМ“ 122/20), посебно членот 7 и членот 10 од истиот.

Во членот 7 се пропишани правила за безбедноста за обработка на личните податоци, посебно утврдувањето и проценката на ризикот (управување со ризик), кои се поврзани со обработката, особено од случајно или незаконско уништување, губење, менување, неовластено откривање на личните податоци или неовластен пристап до пренесените, зачуваните или на друг начин обработените лични податоци.

Управувањето со ризик опфаќа повеќе фази:

- а) список (преглед) на сите процеси, со кои се врши обработка на лични податоци;
- б) процена на ризиците за секој процес на обработка на лични податоци;
- в) спроведување и проверка на планираните мерки; и
- г) спроведување на периодични безбедносни проверки.

Списокот на процеси со кои се врши обработка на личните податоци, преку целосно или делумно автоматизирана обработка на личните податоци или друга обработка на лични податоци, треба најмалку да ги опфати:

- хардверот (на пример: сервери, лаптопи, хард дискови и други медиуми);
- софтверот (на пример: оперативни системи и софтверски програми развиени за потребите на контролорот);
- комуникациски канали (на пример: оптички кабли, интернет, безжична мрежна технологија – Wi-Fi);

Деловни Информации бр.7/2021

- документи во хартиена форма (на пример: печатени документи, фотокопии).

Процената на ризиците, треба најмалку да ги опфати:

• утврдување на потенцијалните влијанија и ефекти врз правата и слободите на физичките лица на кои се однесува и тоа за следните потенцијални закани, односно настани:

- неовластен пристап до личните податоци;

- непосакувани промени на личните податоци; и

- привремена или целосна недостапност до личните податоци.

• идентификување на изворите на ризик, кој што може да биде причина за секој непосакуван настан, а имајќи ги предвид внатрешните и надворешните човечки ресурси (на пример: администраторот на информацискиот систем, овластеното лице, надворешниот напаѓач, конкурент), како и другите внатрешни и надворешни извори (на пример: вода, опасни материјали, пожар, вирус).

• идентификување на можните закани кои би можеле да се случат преку медиуми, од кои зависат личните податоци (на пример: хардвер, софтвер, комуникациски канали, документи во хартиена форма, итн.), а кои може да бидат:

- употребени на несоодветен начин (на пример: злоупотреба на овластувањата, грешка при ракување);

- изменети (на пример: „заразен“ софтвер или хардвер – keylogger, инсталирање на злонамерен софтвер, итн);

- изгубени (на пример: кражба на лаптоп или губење на мемориски уред – УСБ);

- набљудувани (на пример: гео-локација на опремата);

- оштетени (на пример: вандализам, деградација заради природно абење);

- преоптоварени (на пример: медиумот за складирање е целосно пополнет, denial of service attack и сл.).

Утврдување на постојни или планирани мерки што овозможуваат решавање на секој ризик (на пример: контрола на пристап, сигурносни копии, информациска ревизорска трага, безбедност на просториите, криптирање или анонимизација).

Оценување на сериозноста и веројатноста на ризиците, во однос на претходните елементи предвидени во овој став (на пример: скала што може да се користи за проценка: занемарлива, умерена, значајна и максимална).

Деловни Информации бр.7/2021

Контролорот задолжително врши спроведување и проверка на планираните мерки, а со цел да се обезбеди дека тие се применуваат и тековно се тестираат.

Контролорот задолжително спроведува периодични безбедносни проверки, за што се подготвува акционен план, чија имплементација се следи од страна на раководството на контролорот.

5.1. Документација за технички и организациони мерки

Во Правилникот во членот 10, се пропишани документите кои контролорот треба да ги донесе во Политиката за системот за заштита на личните податоци. Тој ги утврдува и начелата за безбедност и заштита на личните податоци. Врз основа на Политиката за системот за заштита на личните податоци, контролорот донесува подетални политики и процедури во кои се опишани техничките и организациски мерки за овластените лица кои имаат пристап до личните податоци и до информацискиот систем и информатичка инфраструктура.

Документираниите процеси особено се однесуваат на:

- идентификацијата, оценката и класификацијата на ризикот на процесите со кои се врши обработка на личните податоци (анализа на ризик);
- општ опис на техничките и организациските мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци соодветно на ризикот;
- активности за обука и подигнување на свеста на раководството и вработените за приватноста и безбедносните ризици во контролорот;
- дизајнирање, развивање и одржување на софтверските програми за обработка на личните податоци, а особено од аспект на техничка и интегрирана заштита на личните податоци (Data protection by design and by default);
- начинот на обезбедување на автентикација на овластените лица во информацискиот систем;
- начинот на обезбедување на контрола на пристап до информацискиот систем;
- начинот на обезбедување евиденција за секој пристап до информацискиот систем (на пример до: оперативните системи, заштитниот ѕид (firewall), серверот дизајниран специјално за употреба како сервер за датотеки (file server), базите на

Деловни Информации бр.7/2021

податоци, системот (софтверот) за управување со документи (DMS System), софтверот за управување со врски со клиенти (CRM Software) и сл.);

- начинот на управување со инциденти (инциденти кои ја нарушуваат доверливоста, интегритетот или достапноста на личните податоци);

- начинот на обезбедување на опремата на контролорот на која се врши обработка на личните податоци;

- начинот на обезбедување на преносливите медиуми;

- начинот на заштита на внатрешната мрежа на контролорот;

- начинот на обезбедување на серверите и веб-страницата на контролорот;

- начинот на евидентирање и чување на документацијата за софтверските програми за обработка на личните податоци;

- начинот на обработка на личните податоци кои се псевдонимизирани;

- начинот на обработка на личните податоци кои се криптирани;

- обврските и одговорностите на администраторот на информацискиот систем и на лица при користење на документите и информатичко комуникациската опрема;

- начинот и процесите за пријавување, реакција и санирање на инциденти;

- начинот на правење на сигурносна копија, архивирање и чување, како и за повторно враќање на зачуваните лични податоци;

- начинот на уништување на документите, како и за начинот на уништување, бришење и чистење на медиумите;

- физичка безбедност;

- начинот на ангажирање и контрола на надворешни субјекти (обработувачи);

- динамика и начин на вршење на периодични контроли, како и процесите за вршење на внатрешна контрола; и

- други мерки кои контролорот ги применува врз основа на анализата на ризикот.

Документацијата, контролорот ја менува и дополнува кога ќе се направат промени во информацискиот систем и информатичката инфраструктура, а најмалку еднаш годишно врши нејзино оценување, евалуација и ажурирање.

6. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Најголемите промени кај законот за заштита на личните податоци се појавуваат во делот на прекршочните одредби. Висината на казните предвидени со законот се зголемени и тоа во висина од 2%, односно 4% од вкупниот годишен приход на контролорот односно обработувачот.

Постојат две категории на прекршоци.

Прекршоците од Првата категорија пропишуваат казни во износ до 2% од вкупниот годишен приход на контролорот или обработувачот-правно лице, (изразена во апсолутен износ) остварен во деловната година што и претходи на годината кога е сторен прекршокот или од вкупниот приход остварен за пократок период од годината што му претходи на прекршокот, доколку во таа година правното лице, започнало да работи, ќе му се изрече за прекршок на правно лице, ако ги прекрши членовите 12, 15, 29 до 43, 94, 96 и 106 од Законот за заштита на личните податоци.

Прекршоците од Втората категорија, пропишуваат казни во износ до 4% од вкупниот годишен приход на контролорот или обработувачот-правно лице, (изразена во апсолутен износ) остварен во деловната година што и претходи на годината кога е сторен прекршокот или од вкупниот приход остварен за пократок период од годината што му претходи на прекршокот, доколку во таа година правното лице, започнало да работи, ќе му се изрече за прекршок на правно лице, доколку ги прекрши членовите 9 до 11, 13, 16 до 26, 28, 48 до 53, 66, 83, 84, 86, 88.

Глобата која законот ја пропишува за сторен прекршок на правно лице - контролор во однос на видео надзорот се во износ од 1.000 до 10.000 евра во денарска противвредност.

ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ

дипл.економист Јулија Минковска

П Л А Т И ЗА МЕСЕЦ ЈУЛИ 2021 ГОДИНА

<i>Просечна исплатена месечна БРУТО плата по вработен за 2021 година (за даноци и придонеси)</i>	<i>41.141,00</i>
<i>НАЈНИСКА основица за ДАНОЦИ И ПРИДОНЕСИ 50% од просечна месечна бруто плата исплатена во РМ за 2021 година за образец (МПИН)</i>	<i>20.571,00</i>
<i>НАЈВИСОКА основица за пресметка на придонеси (16 просечни бруто плати (16 x 41.141))</i>	<i>658.256,00</i>
<i>Даночно МЕСЕЧНО намалување за 2021 година</i>	<i>8.438,00</i>
<i>Дневница за службени патувања од 20.07.2021</i>	<i>2.277,00</i>
<i>Просечна исплатена месечна НЕТО плата по вработен за 2020 година</i>	<i>27.182,00</i>
<i>Просечна исплатена месечна БРУТО плата по вработен за 2020 година</i>	<i>40.566,00</i>

1. ПРОСЕЧНО ИСПЛАТЕНА МЕСЕЧНА БРУТО ПЛАТА ПО ВРАБОТЕН ЗА / 2021 ГОДИНА

Просечно исплатена месечна **БРУТО** плата по работник во РС Македонија, за 2021 година изнесува:

41.141,00 денари

Просечната плата се користи за утврдување на најниската и највисоката основица за пресметка на придонесите од задолжително социјално осигурување и тоа за пресметките за плата, кои се однесуваат за период **ЈАНУАРИ - ДЕКЕМВРИ 2021 година.**

Деловни Информации бр.7/2021

**2. НАЈНИСКА ОСНОВИЦА ЗА ПРЕСМЕТКА
НА ДАНОЦИ И ПРИДОНЕСИ**

Согласно член 15 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување ("Службен весник на РМ" 142/08...171/17; 35/18; 247/18), **Основица** за пресметување и плаќање на придонесите од плата, односно основица за осигурување за тековната година, **не може да биде ѝониска од 50%** од просечна плата по работник во РС Македонија, **објавена во Јануари во ѝековнаѝа година**, според податоците на ДЗС, која за 2021 година, изнесува:

20.571,00 денари (41.141,00 x 50%)

2.1. Најниска основица за самовработѝени лица

САМОВРАБОТЕНИ ЛИЦА – врѝиѝел на самостѝојна економска дејносѝ (ѝаксисѝи, занаетѝии)

20.571,00 денари

САМОВРАБОТЕНИ ЛИЦА – врѝител на професионална и друга интелектуална дејност (адвокаѝи, ноѝари, изврѝиѝели)

41.141,00 денари

САМОВРАБОТЕНИ ЛИЦА – врѝиѝел на ѝрофесионална и друга инѝелекѝуална дејносѝ (адвокаѝи, ноѝари, изврѝиѝели) до исѝекоѝ на ѝрваѝа година на оѝѝочнување на дејносѝ:

20.571,00 денари

**3. НАЈВИСОКА ОСНОВИЦА ЗА ПРЕСМЕТКА
НА ДАНОЦИ И ПРИДОНЕСИ**

Согласно член 16 од Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување, **НАЈВИСОКА месечна основица** за пресметување и уплата на придонесите за примањата од работен однос е износот **од (16) шеснаесет просечни плати**, кој износ за 2021 година, изнесува:

658.256,00 денари (16 x 41.141,00 денари).

Деловни Информации бр.7/2021

3.1. Највисока основица за самовработени лица

НАЈВИСОКА МЕСЕЧНА ОСНОВИЦА за пресметување и уплата на придонесите за самовработено лице е износот од (12) дванаесет просечни плати.

493.692,00 денари (12 x 41.141,00 денари)

3.2. Највисока основица за извршен член на одбор на директори, Член на управен одбор, односно управител во трговско друштво

НАЈВИСОКА МЕСЕЧНА ОСНОВИЦА за пресметување и уплата на придонесите за примањата на Извршен член на одбор на директори во трговско друштво, член на управен одбор во трговско друштво, односно управител во трговско друштво, е износот од (16) шеснаесет просечни плати, кој за 2021 година, изнесува.

658.256,00 денари (16 x 41.141,00 денари).

3.3. Највисока основица за лице корисник на паричен надоместок, за време на привремена невработеност

Највисока месечна основица за пресметување и уплата на придонеси за тековната година за лице корисник на паричен надоместок за време на привремена невработеност, **изнесува 80% од просечната плата** по работник во Република Македонија, објавена во јануари во тековната година, според податоците на Државниот завод за статистика.

32.913,00 денари (41.141,00 денари x 80%).

НАПОМЕНА: На износот повисок од највисоката месечна основица, не се пресметуваат и уплатуваат придонеси, само на разликата до највисоката основица се пресметува Данок на личен доход.

Деловни Информации бр.7/2021

**4. ПРЕГЛЕД НА НАЈНИЗОК И НАЈВИСОК
ИЗНОС НА ПРИДОНЕСИ**

ПРИДОНЕСИ	Стап- ка	Најнизок износ	Највисок износ
Придонес за пензиско и инвалидско осигурување за месец ЈУЛИ/2021 година , по вработен	18,8%	3.867,00	123.752,00
Придонес за здравствено осигурување за месец ЈУЛИ/2021 година , по вработен	7,5%	1.543,00	49.369,00
Придонес за вработување за месец ЈУЛИ/2021 година , по вработен	1,2%	247,00	7.899,00
Придонес за професионално заболување за месец ЈУЛИ/2021 година , по вработен.	0,5%	103,00	3.291,00
ВКУПНО ПРИДОНЕСИ:	28%	5.760,00	184.311,00

5. МИНИМАЛНА ПЛАТА

Согласно Законот за минималната плата во РМ ("Службен весник на РМ" 24/12; 30/14; 100/14 пт; 180/14; 81/15; 129/15; 132/17; 140/18; 124/19; 202/19; 239/19; 88/20), висината на минималната плата во РС Македонија:

Р.број	Период на важност	Нето	Бруто
1.	01.01 - 30.06.2020	14.500,00	17.943,00
2.	01.07 - 31.12.2021	14.934,00	21.776,00
3.	01.01 - 31.03.2021	14.955,00	21.776,00
4.	01.04 - 31.03.2022	15.194,00	22.146,00

Деловни Информации бр.7/2021

6. ПРЕСМЕТУВАЊЕ НА ДАНОК НА ЛИЧЕН ДОХОД

6.1. Сџајки за пресметување на данок на личен доход (од 01.01.2021 до 31.12.2021 година)

Согласно член 11 од Законот за данок на личен доход (“Службен весник на РМ” 241/2018; 275/19; 290/20), данокот на личен доход за доход од работа, се плаќа со примена на две даночни стапки согласно даночната основа и тоа:

- Пройшана сџајка во износ од 10% или*
- Пресметана сџајка од 11,111%.*

6.2. Даночно намалување

Согласно член 10 став 1 точка 2 од Законот за Данок на личен доход, *Даночното намалување за 2021 година*, на месечно и годишно ниво, изнесува:

Период	2021 година
<i>Месечно</i>	<i>8.438,00</i>
<i>Годишно</i>	<i>101.256,00 (8.438 x 12)</i>

7. ПРАВО НА ПОРАСТ НА ПЛАТИТЕ

Врз основа на членот 10 од Законот за исплата на платите во Република Македонија („Службен весник на РМ” 70/94; 62/95; 33/97; 50/01; 26/02; 46/02; 37/05; 121/007; 161/08; 92/09; 97/10; 11/12; 26/13; 170/13; 139/14; 147/15), Министерството за труд и социјална политика, објавува:

1. Трошоците за живот за месец *МАЈ/2021* година во однос на месец *АПРИЛ/2021* година **се ПОВИСОКИ за (0,7%)**.

2. Право на пораст на платите за месец *МАЈ/2021* во однос на месец *АПРИЛ/2021* година, изнесува **(0,35%)**.

Деловни Информации бр.7/2021

**8. РАБОТНИ ЧАСОВИ КОИ СЕ КОРИСТАТ ЗА
ПРЕСМЕТУВАЊЕ НА РАБОТНИОТ СТАЖ**

Работните часови за месец *ЈУЛИ/2021* година, изнесуваат:

176 часа.

9. ПРОСЕЧНА БРУТО ПЛАТА

9.1. Просечна исплатена месечна БРУТО плата по вработен за месец (V) а се однесува за месец ЈУЛИ/2021 година, изнесува:

42.917,00 денари

Соопштение на Државниот Завод за статистика на Република Македонија бр. 4.1.21.64 од 20.07.2021).

9.2. Просечна исплатена месечна БРУТО ПЛАТА по вработен во преходните три месеци (III-IV-V/2021 година), а се однесува месец ЈУЛИ/2021 година, изнесува:

42.492,00 денари

(Соопштение на Државниот Завод за статистика на Република Македонија бр. 4.1.21.64 од 20.07.2021).

10. НАДОМЕСТОЦИ ОД ПЛАТА

10.1. Надоместоци од плата за ОПШТЕСТВЕНИ И МЕШОВИТИ правни лица со повеќе од 49% оштетен капитал

Просечна исплатена месечна нето плата по вработен за месец (V) а се однесува за месец *ЈУЛИ/2021* година, изнесува:

28.721,00 денари

Соопштение на Државниот Завод за статистика на Република Македонија бр. 4.1.21.65 од 20.07.2021).

Деловни Информации бр.7/2021

Согласно член 9 од Законот за исплата на платите во РМ, работодавецот може да врши исплата на следните надоместоци, согласно **ОСНОВИЦАТА од 28.721,00 денари:**

За ОПШТЕСТВЕНИ правни лица

<p>РЕГРЕС ЗА ГОДИШЕН ОДМОР <i>17.233,00 денари</i> (60% од основицата) (28.721,00 x 60%) <i>Се пресметува и плаќа Данок на личен доход 11,1111%</i></p>
<p>ОТПРЕМНИНАТА ПРИ ЗАМИНУВАЊЕ НА РАБОТНИК ВО ПЕНЗИЈА <i>57.442,00 денари</i> (двократен износ од основицата) (2 x 28.721,00): <i>Ослободен од Данок на личен доход до 57.442,00 денари</i></p>
<p>ОДВОЕН ЖИВОТ ОД СЕМЕЈСТВОТО: <i>17.233,00 денари</i> (60% од основицата) (28.721,00 x 60%) <i>Ослободен од Данок на личен доход до 17.233,00 денари</i></p>

10.2. Надоместоци од плаќа за ПРИВАТЕН СЕКТОР

Просечна исплатена месечна **НЕТО ПЛАТА** по вработен во претходните три месеци (**III-IV-V/2021 година**), а се однесува за месец **ЈУЛИ/2021 година**, изнесува:

28.463,00 денари

(Соопштение на Државниот Завод за статистика на Република Македонија бр. 4.1.21.65 од 20.07.2021).

Износот **28.463,00 денари**, претставува **ОСНОВИЦА** за пресметување на следните надоместоци за **ПРИВАТНИ правни лица:**

Деловни Информации бр.7/2021

РЕГРЕС ЗА ГОДИШЕН ОДМОР

Регрес за годишен одмор (Согласно член 35 став 7 од ОКДПС, Регресот за годишен одмор се исплатува во висина од најмалку 40% од основицата, под услов работникот да работел најмалку 6 месеци во календарската година, кај ист работодавач):

❖ **НАЈНИЗОК износ за исплата на Регрес за годишен одмор за месец ЈУЛИ/2021 година изнесува:**

**11.385,00 денари во нето износ
(28.463,00 x 40%)**

❖ **НАЈВИСОК износ за исплата на Регрес за годишен одмор за месец ЈУЛИ/2021 година во висина на основицата:**

28.463,00 денари во нето износ

ДАНОЧНО ПРИЗНАТ РАСХОД ВО ДАНОЧЕН БИЛАНС

(80% од просечна месечна бруто плата по работник во РМ објавена до денот на исплата)

34.334,00 денари-БРУТО износ (42.917 x 80%)

Се пресметува и плаќа Данок на личен доход по стапка од 11,1111%

**ОТПРЕМНИНА ПРИ ЗАМИНУВАЊЕ НА РАБОТНИК
ВО ПЕНЗИЈА**

56.926,00 денари

(двокрашен износ од основицата (2 x 28.463))

Ослободен од Данок на личен доход до 56.926,00 ден.

ЈУБИЛЕЈНА НАГРАДА

28.463,00 денари

(во висина на основицата), за најмалку 10 години поминаа кај исти работодавец

Се пресметува и плаќа Данок на личен доход по стапка од 11,1111%

ОДВОЕН ЖИВОТ ОД СЕМЕЈСТВОТО

17.078,00 денари

60% од основицата – (60% од 28.463,00)

Ослободен од Данок на личен доход до 17.078,00 ден.

Деловни Информации бр.7/2021

<p>ДНЕВНИЦИ ЗА СЛУЖБЕНИ ПАТУВАЊА ВО ЗЕМЈАТА 2.277,00 денари (8% од основницата (8% од 28.463,00)) Ослободен од Данок на личен доход до 2.277,00 ден.</p>
<p>ДНЕВНИЦИ ЗА СЛУЖБЕНИ ПАТУВАЊА ВО СТРАНСТВО</p> <ul style="list-style-type: none">➤ 50% од утврденаџа дневница, ако се поднесе сметка за сместување, како и во случаи кога сместувањето не паѓа на товар на органот на Управата;➤ 20% од утврденаџа дневница, ако издатоците за сместувањето и исхраната не паѓаат на товар на органот на управата; и➤ 5% од утврденаџа дневница, ако издатоците за стручно оспособување и усовршување не паѓаат на товар на органот на државната управа, а престојот е над 30 дена. Под стручно усовршување се подразбира посета на семинари, курсеви, симпозиуми и други видови средби организиарани во странство на мултилатерална и билатерална основа.
<p>ПОМОШ ВО СЛУЧАЈ НА СМРТ НА РАБОТНИК 85.389,00 денари во висина од ТРИ основници (3 x 28.463,00) Ослободен од Данок на личен доход до 85.389,00 ден.</p>
<p>ПОМОШ ВО СЛУЧАЈ НА СМРТ НА ЧЛЕН НА СЕМЕЈСТВО 56.926,00 денари во висина од ДВЕ основници (2 x 28.463,00 денари) Ослободен од Данок на личен доход до 56.926,00 денари.</p>
<p>ПОМОШ ВО СЛУЧАЈ НА ЕЛЕМЕНТАРНИ НЕПОГОДИ 28.463,00 денари (во висина на основцаџа) Ослободен од Данок на личен доход до 28.463,00 ден.</p>
<p>НАДОМЕСТ ЗА КОРИСТЕЊЕ НА СОПСТВЕНО ВОЗИЛО ЗА СЛУЖБЕНИ ЦЕЛИ (во висина до 30% од цената на литар гориво за соодветно возило по поминат километар). Ослободено од Данок на личен доход во висина, најмноѓо до 3.500,00 денари по возило, месечно.</p>

Деловни Информации бр.7/2021

**НАДОМЕСТ ПРИ СЕЛИДБА НА ВРАБОТЕН
ЗА ПОТРЕБИТЕ ЗА РАБОТОДАВАЧОТ
(во висина на стварни трошоци)**

Се пресметува и плаќа на Данок на личен доход по стапка од 11,1111%

**ТРОШОК ЗА ОРГАНИЗИРАНА ИСХРАНА ЗА 2021
5.436,00 денари**

(во висина од 20% од просечна нето плата, исплатена во претходната 2020 година (27.182,00 x 20%))

*Се пресметува и плаќа на Данок на личен доход НАД
5.436,00 денари*

**НАДОМЕСТ ЗА БОЛЕДУВАЊЕ
ПОДОЛГО ОД 6 МЕСЕЦИ**

Еднократна парична помош во висина од една последна исплатена просечна месечна нето плата (во организацијата каде што е вработен).

Се пресметува и плаќа на Данок на личен доход по стапка од 11,1111%

**11. НАЈВИСОК ИЗНОС НА НАДОМЕСТ ЗА БОЛЕДУВАЊЕ
што го исплатува Фондот за здравствено осигурување**

Согласно член 17 од Законот за здравствено осигурување („Службен весник на РМ“ 25/00...142/16; 171/17; 276/19), највисокиот износ на надоместокот за боледување што се исплаќа на товар на ФЗО во 2021 година, изнесува **ЧЕТИРИ просечни месечни нето плати** исплатени во РМ во претходната 2020 година (4 x 27.182,00 денари).

108.728,00 денари

12. НАЈВИСОК ИЗНОС НА ПЕНЗИЈА за 2021 ГОДИНА

Највисокиот износ на пензија според статистичките податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување за 2021 година, изнесува:

49.811,00 денари

Деловни Информации бр.7/2021

13. РЕФУНДИРАЊЕ НА СРЕДСТВАТА

за ујлашени придонеси за ИНВАЛИДНИ ЛИЦА

Согласно Упатството за начинот на пресметка и исплата на плати и поврат на придонеси од задолжително социјално осигурување за вработени во заштитни друштва, инвалидни лица, кога самостојно вршат дејност како трговци-поединци и други работодавачи, кои имаат вработено инвалидно лице, МТСП врши рефундирање на уплатените средства до висина не поголема од 2 (две) *просечни нето ѓлаши исплашени во РМ во претходниот месец*, кој за *месец ЈУЛИ/2021 година* изнесува (2 x 28.438,00 денари)

56.876,00 денари .

14. МЕСЕЧЕН НАДОМЕСТОК

на членови на Орѓани на управување

Согласно член 9 став 1 точка 4 од Законот за данок на добивка ("Службен весник на РМ" 25/00...290/20), **МЕСЕЧНИОТ** надоместок на членовите на органи на управување се исплатува во *висина од 50% од Просечнаѓа Бруѓо ѓлаша, исплашена во претходнаѓа 2020 година во РСМ во висина од:*

(20.283,00 денари 50% од 40.566,00 денари)

Се пресметува и ѓлаќа на Данок на личен доход ѓо сѓаќа од 11,1111%

15. ТРОШОЦИ ПО ОСНОВ НА УПЛАТЕНИ ДОБРОВОЛНИ ПРИДОНЕСИ ВО ДОБРОВОЛЕН ПЕНЗИСКИ ФОНД

Трошоците по основ на уплатени доброволни придонеси во доброволен пензиски фонд се утврдуваат *во висина од износѓ од 2 просечни Месечни Бруѓо ѓлаши* исплатени во претходната 2020 година, на годишно ниво по вработен, кои изнесуваат:

81.132,00 денари: (2 x 40.566,00)

Деловни Информации бр.7/2021

16. Надоместоци на иланда за време на БОЛЕДУВАЊЕ

ПРИВАТЕН сектор

Согласно член 31 од Општиот колективен договор за приватен сектор од областа на стопанството („Службен весник на РМ“ 150/12; 189/13; 115/14 пт; 119/15; 150/16), работникот има право на *надомест на иланда – боледување – која се исплатува од страна на работодавачот и тоа:*

Времетраење на боледување	Право на надомест
До 15 дена	70% од основицата
Над 15 дена, почнувајќи од првиот ден на боледувањето, за сите денови	90% од основицата
Над 30 дена, кога боледувањето го плаќа работодавачот	90% од основицата

ОСНОВИЦА просечен месечен износ на исплатена плата на која е иланда придонес за здравствено осигурување за последниите 12 месеци.

17. ИСПРАТНИНА ПРИ ТЕХНОЛОШКИ ВИШОК

1. Согласно член 97 од Законот за работни односи (“Службен весник на РМ” 62/05...27/16; 120/18; 110/19; 267/20; 151/21) во случај на откажување на договорот за вработување од деловни причини (*технолошки вишок*) работодавачот е должен на работникот да му исплати *испратнина* во следните случаи:

Години поминати во работен однос	Висина на плата
До 5 години	Една плата
Од 5 до 10 години	Две и пол плати
Од 10 до 15 години	Три и пол плати
Од 15 до 20 години	Четири и пол плати
Од 20 до 25 години	Шест плати
Над 25 години	Седум плати

Деловни Информации бр.7/2021

НАПОМЕНА 1: Просечната нето плата на работникот во последните шест месеци пред отказот и истата *да не биде помала од 50%* од просечната нето плата исплатена по работник во РМ, во последниот месец пред отказот.

НАПОМЕНА 2: *Работен однос, се смета* времето поминато во работен однос *кај исти работодавач и работниот однос кај претходниот работодавач*, на кој поради настаната статусна промена, правен следбеник е последниот работодавач.

НАПОМЕНА 3: Испратнината се исплатува со денот на престанокот на работниот однос.

НАПОМЕНА 4: Не се пресметува и плаќа Данок на личен доход.

18. НАДОМЕСТОК ЗА ПРАКТИКАНСКА РАБОТА

Согласно член 8 од Законот за Практиканство (“Службен весник на РС Македонија” 98/19, 103/21), практикантот за време на практиканската работа кај работодавачот **има право на МЕСЕЧЕН надоместок кој се исплаќа од страна на работодавачот.**

Висината на месечниот надоместок **се утврдува во НЕТО ИЗНОС за полно работно време** во зависност од времетраењето на периодот на практикантската работа и тоа:

од 42% до 74% од МИНИМАЛНАТА НЕТО ПЛАТА, за практикантската работа ДО ТРИ месеци; и

Во висина на МИНИМАЛНАТА НЕТО ПЛАТА утврдена согласно со Закон, за практикантската работа НАД ТРИ месеци, сметано од четвртиот месец.

Се пресметува и плаќа:

- Придонес врз основа на инвалидност и телесно оштетување, причинето со повреда на работа или професионална болест од 4% и
- Дополнителен придонес за задолжително здравствено осигурување за случај на повреда на работа и професионално заболување од 0,5%.
- Данок на личен доход во висина од 11,1111%

Деловни Информации бр.7/2021

**19. НАДОМЕСТОК ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА
НА УЧЕНИЦИ И СТУДЕНТИ**

Согласно член 12 став 1 точка 14 од Законот за данок на личен доход, данокот на доход, **не се плаќа за:**
Надоместок за Практична обука на ученици и практична настава на студенти во висина нај-многу до 8.000 денари месечно:

НАПОМЕНА: Во случај на исплата на надоместокој за практична обука на ученици и практична настава на студенти, над 8.000 денари се пресметува и плаќа Данок на доход во висина од 11,111%.

Согласно член 8 став 1 точка 1 од Законот за придонеси, учениците и студентите се обврзници за плаќање придонес врз основа на инвалидност и телесно оштетување причинето со повреда на работа или професионална болест за време на практична обука од 4%.

20. ДОДАТОЦИ НА ПЛАТА

Согласно член 24 од Општиот Колективен договор за приватен сектор од областа на стопанството („Службен весник на РМ“ 150/12; 189/13; 119/15; 150/16), **основната плата на работникот се зголемува по час најмалку за:**

- **Прекувремена работа..... 35%**
- **Работа ноќе..... 35%**
- **Работа во три смени 5%**
- **Работа во ден на неделен одмор.....50%**

За работа во денови на празници и неработни денови утврдени со закон, работникот има право на надомест на платата, што му припаѓа кога во тие денови не работи и плата за поминатите часови на работа **зголемена за 50%**. Додатоците меѓусебно не се исклучуваат.

Правото на зголемен надоместок по основ на работа во три смени, работникот го остварува само за ефективно поминато работно време во смени.

Деловни Информации бр.7/2021

НАПОМЕНА: Основната плата на работникот се зголемува за 0,5% за секоја година работен стаж.

21. НАДОМЕСТ ОД ПЛАТА ЗА ЈАВЕН СЕКТОР

Согласно Законот за извршување на Буџетот на РМ за 2021 година ("Службен весник на РМ" 307/20), на буџетските корисници им се исплатуваат следните надоместоци:

<p>НАДОМЕСТОК ЗА ОДВОЕН ЖИВОТ ОД СЕМЕЈСТВОТО 8.539,00 денари (30% од просечна Месечна Нето плата исплатена во РМ во претходни три месеци) (30% x 28.463,00) (Ослободен од Данок на личен доход до 8.539,00 денари)</p>
<p>ПОМОШ ВО СЛУЧАЈ НА СМРТ НА РАБОТНИК 30.000,00 денари Ослободен од Данок на личен доход до 30.000,00 денари</p>
<p>ПОМОШ ВО СЛУЧАЈ НА СМРТ НА ЧЛЕН НА СЕМЕЈСТВО 15.000,00 денари Ослободен од Данок на личен доход до 15.000,00 денари</p>
<p>ЈУБИЛЕЈНА НАГРАДА (за најмалку 10 години работа кај исти работодавач) (Согласно Законот за извршување на Буџетот на РМ за 2020 година НЕ Е ПРОПИШАНА)</p>
<p>ДНЕВНИЦИ ЗА СЛУЖБЕНИ ПАТУВАЊА ВО ЗЕМЈАТА (Согласно Законот за извршување на Буџетот на РМ за 2021 година од 01.01.2021 година) 700,00 денари</p>
<p>ОТПРЕМНИНА ПРИ ЗАМИНУВАЊЕ НА РАБОТНИК ВО ПЕНЗИЈА 57.442,00 денари (2 x 28.721,00) (Двокраен износ од просечна месечна нето плата по работник во републиката, објавена до денот на исплата): Ослободен од Данок на личен доход до 57.442,00 денари</p>

Деловни Информации бр.7/2021

<p>РЕГРЕС ЗА ГОДИШЕН ОДМОР (Согласно Законот за извршување на БУЏЕТОТ на РМ за 2021 година, НЕ Е ПРОПИШАН).</p>
<p>НОВОГОДИШЕН НАДОМЕСТОК (Согласно Законот за извршување на БУЏЕТОТ на РМ за 2021 година, НЕ Е ПРОПИШАН).</p>
<p>НАДОМЕСТ ЗА БОЛЕДУВАЊЕ ПОДОЛГО ОД 6 МЕСЕЦИ Еднократна парична помош во висина од една последна исплатена просечна месечна нето плата (во органот каде што е вработен). (Се пресметува и плаќа на Данок на личен доход по стапка од 11,111%)</p>
<p>НАДОМЕСТ НА ТРОШОЦИ ЗА СЕЛИДБА ЗА ПОТРЕБИТЕ НА РАБОТОДАВАЧОТ (во висина на стварни направени трошоци). (Се пресметува и плаќа на Данок на личен доход по стапка од 11,111%)</p>
<p>НАДОМЕСТ НА ТРОШОЦИ ЗА ХРАНА И ПРЕВОЗ ЗА ЛИЦА ВОЛОНТЕРИ за ЈУЛИ/2021 6.085,00 денари (40.566,00 x 15%) (во висина од 15% од просечна месечна бруто плата, исплатена во 2020 година): Ослободен од Данок на личен доход до 6.085,00 денари</p>
<p>ВРЕДНОСТА НА БОДОТ ЗА ПЛАТИТЕ НА ДРЖАВНИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ за 2021 година 81,60 денари Согласно Одлуката за утврдување на вредноста на бодот за платите на државните службеници ("Службен весник на РМ" 276/2019)</p>
<p>Просечна месечна БРУТО плата исплатена по вработен за Шифра 84- Јавна управа и одбрана за ЈАВЕН СЕКТОР – за (задолжително социјално осигурување) за V/2021 година а се однесува за месец ЈУЛИ/2021 година изнесува: 23.137,00 (50% од 46.274,00)</p>

Деловни Информации бр.7/2021

21.1. Надоместоци на плата за време на БОЛЕДУВАЊЕ за ЈАВЕН сектор

Согласно член 20 од Општиот колективен договор за јавен сектор на РС Македонија, работникот има право на *надомест на плата – боледување* – која се исплатува од страна на рабо-тодавачот и тоа:

Времетраење на боледување	Право на надомест
До 7 дена До 15 дена Од 15 до 21 ден	70% од основицата 80% од основицата 90% од основицата
за професионално заболување и повреда на работа, давање крв и бременост и раѓање	100% од основицата

ОСНОВИЦА: Просечна исплатена нето плата на работникот во последните 3 месеци.

21.2. Додатоци на плата ЈАВЕН СЕКТОР

Согласно член 17 од Општиот Колективен договор за **јавен сектор** на РМ („Службен весник на РМ” 10/08; 88/08; 122/08; 85/09), *основната плата на работникот се зголемува по час најмалку за:*

- Прекувремена работа.....29%
- Работа ноќе.....29%
- Работа во три смени4%
- Работа во ден на неделен одмор.....29%

За работа во денови на празници и неработни денови утврдени со закон, работникот има право на надомест на платата, што му припаѓа кога во тие денови не работи и плата за поминатите часови на работа **зголемена за 42%**.

Додатоците меѓусебно не се исклучуваат.

Правото на зголемен надоместок по основ на работа во три смени, работникот го остварува само за ефективно поминато работно време во смени.

НАПОМЕНА: Основната плата на работникот се зголемува за 0,5% за секоја година работен стаж, а најмногу до 20%.

Деловни Информации бр.7/2021

**22. ПРИМЕРИ ЗА ПРЕСМЕТКА НА ЛИЧЕН ДОХОД
ОД РАБОТА ЗА 2021 ГОДИНА**

**22.1. Пресметка на МИНИМАЛНА ПЛАТА во висина од
14.955,00 ВО НЕТО ИЗНОС**

1. НЕТО ПЛАТА	15.194,00
2. Даночно намалување за 2021 година	8.438,00
3. Основица за данок на доход (1 - 2)	6.756,00
4. Данок на доход со 10% (3 x 11,1111%)	751,00
5. Бруто плата 1 (1 + 4)	15.945,00
6. БРУТО ПЛАТА II (15.679 x 1,3889)	22.146,00
7. Придонес за задолжително ПИО (6 x 18,8%)	4.163,00
8. Придонес за здравствено осигурување (6 x 7,5%)	1.661,00
9. Придонес за вработување (6 x 1,2%)	266,00
10. Придонес за дополнително (6 x 0,5%)	111,00
11. Вкупно придонеси (7 +8 + 9 +10)	6.201,00
12. Бруто плата намалена за придонеси (6 - 11)	15.945,00
13. Даночно намалување за 2021 година	8438,00
14. Основица за данок на доход (12 - 13)	7.507,00
15. Данок на доход од 10% (14 x 10%)	751,00
16. НЕТО ПЛАТА (6 - 11- 15)	15.194,00

**22.2. Пресметка на МИНИМАЛНА ПЛАТА во висина од
22.146,00 ВО БРУТО ИЗНОС**

1. БРУТО ПЛАТА	22.146,00
2. Придонес за задолжително ПИО (1 x 18,8%)	4.163,00
3. Придонес за здравствено осигурување (1 x 7,5%)	1.661,00
4. Придонес за вработување (1 x 1,2%)	266,00
5. Придонес за дополнително (1 x 0,5%)	111,00
6. Вкупно придонеси (2 +3 + 4 +5)	6.201,00
7. Бруто плата намалена за придонеси (1 – 6)	15.945,00
8. Даночно намалување за 2021 година	8.438,00
9. Основица за данок на доход (7– 8)	7.507,00
10. Данок на доход од 10% (9 x 10%)	751,00
11. НЕТО ПЛАТА (1 - 6 - 10)	15.194,00

Деловни Информации бр.7/2021

**22.3. Пресметка на личен доход од работна која претставува
НАЈНИСКА основица за пресметка на ДАНОЦИ и
ПРИДОНЕСИ во висина од 20.571,00 денари во
(БРУТО ИЗНОС)**

1. БРУТО ПЛАТА	20.571,00
2. Придонес за задолжително ПИО (1 x 18,8%)	3.867,00
3. Придонес за здравствено осигурување (1 x 7,5%)	1.543,00
4. Придонес за вработување (1 x 1,2%)	247,00
5. Придонес за дополнително здравствено осигурување (1 x 0,5%)	103,00
6. Вкупно придонеси (2 + 3 + 4 + 5)	5.760,00
7. Бруто плата намалена за придонеси (1 – 6)	14.811,00
8. Даночно намалување за 2021 година	8.438,00
9. Основица за данок на доход (7 – 8)	6.373,00
10. Данок на доход од 10% (10 x 10%)	637,00
11. НЕТО ПЛАТА (1 – 6 – 10)	14.174,00

КНИЖЕЊЕ:

420 – Плата и надоместоци од плата	20.571,00	
240 – Обврска за плати и надоместоци		20.571,00
- (вкalkулирана бруто плата),		
240 – Обврска за плати и надоместоци	20.571,00	
2430 – Обврска за нето плата		14.174,00
2340 – Данок од плата		637,00
2347 – Придонеси од плата		5.760,00
- (за пресметана плата, даноци и придонеси),		
2430 – Обврски за нето плата	14.174,00	
2340 – Данок од плата	637,00	
2347 – Придонеси од плата	5.760,00	
1000 – Трансакциска сметка		20.571,00
- (исплатена бруто плата).		

Деловни Информации бр.7/2021

**22.4. Пресметка на Личен доход од работна која претставува
НАЈВИСОКА основица за пресметка на ДАНОЦИ и
ПРИДОНЕСИ во висина од 658.256,00 денари
(БРУТО ИЗНОС)**

1. Бруто плата	658.256,00
2. Придонес за задолжително ПИО (1 x 18,8%)	123.752,00
3. Придонес за здравствено осигурување (1 x 7,5%)	49.369,00
4. Придонес за вработување (1 x 1,2%)	7.899,00
5. Придонес за дополнително здравствено осигурување (1 x 0,5%)	3.291,00
6. Вкупно придонеси (2 + 3 + 4 + 5)	184.311,00
7. Бруто плата намалена за придонеси (1 – 6)	473.945,00
8. Даночно намалување за 2021 година	8.438,00
9. Основица за данок на доход (7 – 8)	465.507,00
10. Данок на доход од (9 x 10%)	46.551,00
11. Нето плата (1 – 6 – 10)	427.394,00

**22.5. Пресметка на Личен доход од работна на основица
ПОВИСОКА од НАЈВИСОКА основица за пресметка
на даноци и придонеси во висина од 700.000,00 денари
(БРУТО ИЗНОС)**

1. Бруто плата	700.000,00
2. Вкупно придонеси за највисок износ	184.311,00
3. Намалување на платата за придонеси (1 – 2)	515.689,00
4. Даночно намалување за 2021 година	8.438,00
5. Основица за данок (3 – 4)	507.251,00
6. Данок на личен доход од 10% (5 x 10%)	50.725,00
7. Нето плата (3 - 6)	464.964,00

КОЕФИЦИЕНТ НА МДБ

**Коефициент на МДБ за месец ЈУНИ 2021
изнесува (1,9%)**

Врз основа на член 44 од Законот за Данок на добивка ("Службен весник на РСМ" 112/2014...232/19; 275/19 290/20) Државниот завод за статистика го утврдува и објавува:

ПРОЦЕНТОТ НА ПОРАСТ НА ЦЕНИТЕ НА МАЛО ВО РСМ ЗА МЕСЕЦ ЈУНИ 2021 ГОДИНА

Р.бр.	ОПИС	ПОРАСТ
1.	Кумулативен порат на цените на мало во РСМ за периодот ЈУНИ 2021 година во однос на просечните цени на мало во 2020 година изнесува:	2,2%
2.	Коефициентот за пораст на даночната основица за плаќање на данок на добивка за месец ЈУНИ 2021 година изнесува:	2,2%

Бидејќи коефициентот на **МДБ** за месец **ЈУНИ 2021 година**, е **ПОЗИТИВЕН**, Месечната аконтација на данокот на добивка, ќе се пресмета како **1/12** од Годишниот данок утврден во Даночниот биланс за оданочување на добивката за 2020 година, од (АОП/ 56), помножен со **2,2%**.

Деловни Информации бр.7/2021

**ПРЕГЛЕД НА ВИСИНА НА СТАПКА
НА КАЗНЕНА И ДОГОВОРНА КАМАТА
ОД 01.02.2010 ДО 31.12.2021 година**

Период	Референтна каматна стапка	Казнена камата правно и пловно	Казнена камата правно и	Објава на НБРМ	Стапка на EURIBOR	Правно и правно	Правно и физичко
1	2	3=(2+10)	4=(2+8)	5	6	7=(6+10%)	8=(6+8%)
01.02-30.06. 2010	8,5%	18,5%	16,5%	8562 30.12.2009	0,453%	10,453%	8,453%
01.07-31.12 . 2010	5%	15%	13%	4474 30.06.2010	0,485%	10,485%	8,485%
01.01-30.06. 2011	4%	14%	12%	2521 29.12.2010	0,782%	10,782%	8,782%
01.07-31.12. 2011	4%	14%	12%	5978 30.06.2011	1,325%	11,325%	9,325%
01.01-30.06. 2012	4%	13,75%	12%	9901 28.12.2011	1,024%	11,024%	9,024%
01.07-31.12. 2012	3,75%	13,75%	11,75%	5631 29.06.2012	0,373%	10,373%	8,373%
01.01-30.06. 2013	3,75%	13,75%	11,75%	10257 31.12.2012	0,109%	10,109%	8,109%
01.07-31.12. 2013	3,50%	13,50%	11,50%	23009 28.06.2013	0,123%	10,123%	8,123%
01.01-30.06. 2014	3,25%	13,25%	11,25%	40842 31.12.2013	0,216%	10,216%	8,216%
01.07-31.12. 2014	3,25%	13,25%	11,25%	21389 25.06.2014	0,099%	10,099%	8,099%
01.01-30.06. 2015	3,25%	13,25%	11,25%	40009 29.12.2014	0,018%	10,018%	8,018%
01.07-31.12. 2015	3,25%	13,25%	11,25%	22941 29.06.2015	-0,064%	9,936%	7,936%
01.01-30.06. 2016	3,25%	13,25%	11,25%	41260 29.12.2015	-0,205%	9,795%	7,795%
01.07-31.12. 2016	4%	14%	12%	21125 27.06.2016	-0,205%	9,795%	7,636%

Деловни Информации бр.7/2021

01.01-30.06.2017	3,75%	13,75%	11,75%	3845 30.12.2016	-0,368%	9,632%	7,632%
01.07-31.12.2017	3,25%	13,25%	11,25%	21905 29.06.2017	-0,372%	9,627%	7,627%
01.01-30.06.2018	3,25%	13,25%	11,25%	39714 26.12.2017	-0,368%	9,632%	7,632%
01.07-31.12.2018	3,00%	13,00%	11,00%	22066 27.06.2018	-0,370%	9,630%	7,630%
01.01-30.06.2019	2,50%	12,50%	10,50%	40459 26.12.2018	-0,364%	9,612%	7,612%
01.07-31.12.2019	2,25%	12,25%	10,25%	21235 26.06.2019	-0,388%	9,612%	7,612%
01.01-30.06.2020	2,25%	12,25%	10,25%	21235 26.06.2019	-0,438%	9,562%	7,562%
03.04-30.04.2020 (вонредна содотојба)	1,75%	6,75%	5,75%	11011 03.04.2020	-0,423%	4,577%	3,577%
01.05. 31.05.2020(вонредна содотојба)	1,75%	6,75%	5,75%	12262 29.04.2020	-0,460%	4,54%	3,54%
01.06.30.06.2020(вонредна содотојба)	1,50%	6,50%	5,50%	14004 29.05.020	-0,482%	4,518%	3,518%
01.07. 31.12.2020	1,50%	11,50%	9,5%	15997 30.06.2020	-0,51%	9,446%	7,49%
01.01. 30.06.2021	1,50%	11,50%	9,5%	31368 24.12.2020	-0,554%	9,446%	7,446%
01.07. 31.12.2021	1,25%	11,25%	9,25%	19476 29.06.2021	-0,555%	9,445%	7,445%

**ПРЕГЛЕД
НА ЦЕНИ НА ОДДЕЛНИ
НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ
(од 29.06.2021)**

Согласно Одлуката за утврдување на највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и горива за транспорт донесена од Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на РС Македонија објавена во *“Службен весник на РМ” 143/2021*), претпријатијата и другите правни и физички лица, што вршат промет на нафтени деривати, ги формираат цените за одделни нафтени деривати, така што највисоките малопродажни цени изнесуваат и тоа: за период од 29.06.2021 до нова промена.

**Табела 1
Највисоки малопродажни цени на нафтени деривати и
горива за транспорт**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	до 71,00	21,30
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	до 73,00	21,90
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС(Д-Е В)	до 63,00	18,90
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО (ЕЛ – 1)	до 62,50	18,75
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 37,152	11,15

**Табела 2
Највисоки набавни цени**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	до 30,923	9,28
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	до 32,565	9,77
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС (Д-Е В)	до 29,326	8,79
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО 1 (ЕЛ-1)	до 29,021	8,71
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 28,095	8,43

Деловни Информации бр.7/2021

Табела 3

Еколошка такса

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,080
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,080
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,030
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,040
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,050

Табела 4

Задолжителни резерви на нафта

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,890
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,890
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,300
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,300
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,740

Табела 5

Акцизи

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	22,00
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС – 98	22,00
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е V	17,50
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	17,50
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,100

**ПРЕГЛЕД
НА ЦЕНИ НА ОДДЕЛНИ
НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ
(од 06.07.2021)**

Согласно Одлуката за утврдување на највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и горива за транспорт донесена од Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на РС Македонија објавена во (“Службен весник на РМ” 149/2021), претпријатијата и другите правни и физички лица, што вршат промет на нафтени деривати, ги формираат цените за одделни нафтени деривати, така што највисоките мало-продажни цени изнесуваат и тоа: за период од 06.07.2021 до нова промена.

**Табела 1
Највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и
горива за транспорт**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	до 71,50	21,45
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	до 73,50	22,05
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС(Д-Е В)	до 63,00	18,90
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО (ЕЛ – 1)	до 63,00	18,90
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 37,719	11,32

**Табела 2
Највисоки набавни цени**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	до 31,375	9,41
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	до 33,020	9,91
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС (Д-Е В)	до 29,451	8,84
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО 1 (ЕЛ-1)	до 29,145	8,74
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 28,575	8,57

Деловни Информации бр.7/2021

Табела 3

Еколошка такса

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,080
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,080
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,030
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,040
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,050

Табела 4

Задолжителни резерви на нафта

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,890
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,890
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,300
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,300
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,740

Табела 5 Акцизи

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	22,00
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС – 98	22,00
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	17,50
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	17,50
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,100

**ПРЕГЛЕД
НА ЦЕНИ НА ОДДЕЛНИ
НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ
(од 13.07.2021)**

Согласно Одлуката за утврдување на највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и горива за транспорт донесена од Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на РС Македонија објавена во (“Службен весник на РМ” 158/2021), претпријатијата и другите правни и физички лица, што вршат промет на нафтени деривати, ги формираат цените за одделни нафтени деривати, така што највисоките мало-продажни цени изнесуваат и тоа: за период од 13.07.2021 до нова промена.

**Табела 1
Највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и
горива за транспорт**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	До 72,00	21,60
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	До 74,00	22,20
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС(Д-Е В)	до 63,00	18,90
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО (ЕЛ – 1)	до 63,00	18,90
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 37,719	11,32

**Табела 2
Највисоки набавни цени**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	до 31,778	9,53
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	до 33,431	10,03
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС (Д-Е В)	до 29,519	8,86
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО 1 (ЕЛ-1)	До 29,320	8,79
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 28,575	8,57

Деловни Информации бр.7/2021

Табела 3

Еколошка такса

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,080
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,080
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,030
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,040
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,050

Табела 4

Задолжителни резерви на нафта

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,890
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,890
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,300
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,300
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,740

Табела 5 Акцизи

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	22,00
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС – 98	22,00
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	17,50
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	17,50
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,100

**ПРЕГЛЕД
НА ЦЕНИ НА ОДДЕЛНИ
НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ
(од 20.07.2021)**

Согласно Одлуката за утврдување на највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и горива за транспорт донесена од Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на РС Македонија објавена во (“Службен весник на РМ” 164/2021), претпријатијата и другите правни и физички лица, што вршат промет на нафтени деривати, ги формираат цените за одделни нафтени деривати, така што највисоките мало-продажни цени изнесуваат и тоа: за период од 20.07.2021 до нова промена.

**Табела 1
Највисоки мало-продажни цени на нафтени деривати и
горива за транспорт**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	До 72,50	21,75
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	До 74,50	22,35
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС(Д-Е В)	до 61,00	18,30
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО (ЕЛ – 1)	до 63,50	18,45
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 36,018	10,81

**Табела 2
Највисоки набавни цени**

Ред. Бр.	А) МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.	Коефициенти
			30%
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	до 29,653	8,89
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	до 31,274	9,38
	Б) ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.	
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС (Д-Е В)	до 28,601	8,58
	В) МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.	
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО 1 (ЕЛ-1)	До 28,335	8,50
	Г) МАЗУТ	Ден/лит.	
1.	М – 1 НС	до 27,126	8,14

Деловни Информации бр.7/2021

Табела 3

Еколошка такса

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,080
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,080
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,030
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,040
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,050

Табела 4

Задолжителни резерви на нафта

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	0,890
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 98	0,890
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	0,300
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	0,300
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,740

Табела 5 Акцизи

A	МОТОРНИ БЕНЗИНИ	ден/лит.
1.	(ЕУРО СУПЕР) БС - 95	22,00
2.	(ЕУРО СУПЕР) БС – 98	22,00
Б	ДИЗЕЛ ГОРИВО	Ден/лит.
2.	ЕУРО ДИЗЕЛ БС Д – Е В	17,50
В	МАСЛО ЗА ГОРЕЊЕ	Ден/лит.
1.	ЕКСТРА ЛЕСНО ЕЛ - 1	17,50
Г	МАЗУТ	Ден/лит.
1.	М – 1 НС	0,100

Деловни Информации бр.7/2021

КУРСНИ ЛИСТИ

НА НБРМ ОД 26.06.2021 ДО 03.08.2021 ГОДИНА

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				26.06.2021	29.06.2021	30.06.2021
				27.06.2021		
				28.06.2021		
ЕМУ	978	EUR	1	61.6942	61.6958	61.6950
САД	840	USD	1	51.6269	51.8017	51.8969
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	71.7792	71.9820	71.7801
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.3109	56.2456	56.2654
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.1021	6.0923	6.0777
НОРВЕШКА	578	NOK	1	6.0866	6.0627	6.0549
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4664	0.4669	0.4690
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2964	8.2959	8.2965
КАНАДА	124	CAD	1	41.9803	42.0071	41.9523
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	39.2307	39.1645	39.0203
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.5442	31.5450	31.5446
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.4206	2.4195	2.4216
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1753	0.1753	0.1757
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.6697	13.6889	13.6515
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.5234	12.5225	12.5205
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.2286	8.2301	8.2304
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	5.9386	5.9249	5.9545
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7158	0.7169	0.7135
БРАЗИЛ	986	BRL	1	10.5217	10.4288	10.4877
КИНА	156	CNY	1	7.9978	8.0206	8.0317
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.6516	6.6728	6.6844
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.8961	15.8871	15.9172
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6957	0.6972	0.6987
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0458	0.0458	0.0460
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.6057	2.6084	2.6130
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.4223	12.4943	12.5008
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.5465	36.4503	36.2912
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0644	1.0641	1.0680
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.4747	38.5262	38.5956
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.6230	1.6201	1.6165
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.6644	3.6325	3.6181

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				01.07.2021	02.07.2021	03.07.2021 04.07.2021 05.07.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.6954	61.6950	61.6948
САД	840	USD	1	51.9147	51.9143	52.1820
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	71.8977	71.7134	71.7381
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.1889	56.1629	56.3680
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.1018	6.0641	6.0733
НОРВЕШКА	578	NOK	1	6.0654	6.0423	6.0264
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4694	0.4659	0.4683
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2966	8.2968	8.2968
КАНАДА	124	CAD	1	41.9069	41.9751	42.0350
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.9172	38.9587	38.9586
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.5448	31.5446	31.5445
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.4206	2.4187	2.4094
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1754	0.1753	0.1752
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.6491	13.6602	13.6300
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.5194	12.5205	12.5185
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.2356	8.2378	8.2384
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	5.9777	5.9720	6.0026
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7110	0.7123	0.7082
БРАЗИЛ	986	BRL	1	10.4480	10.4648	10.3827
КИНА	156	CNY	1	8.0393	8.0288	8.0548
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.6847	6.6861	6.7178
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.9161	15.9221	15.9385
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6985	0.6967	0.6987
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0460	0.0458	0.0459
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.6166	2.6002	2.6149
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.5051	12.4823	12.5332
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.2360	36.3660	36.3167
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0626	1.0547	1.0560
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.6176	38.5859	38.6341
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.6185	1.6198	1.6213
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.6267	3.6346	3.6124

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				06.07.2021	07.07.2021	08.07.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.6950	61.6925	61.6487
САД	840	USD	1	51.9931	52.1140	52.1078
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	72.0147	72.1972	72.1037
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.4198	56.4433	56.4704
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0822	6.0787	6.0551
НОРВЕШКА	578	NOK	1	6.0617	6.0394	6.0160
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4689	0.4710	0.4711
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2968	8.2964	8.2905
КАНАДА	124	CAD	1	42.0581	42.1397	41.9151
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	39.1466	39.4630	39.2392
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.5446	31.5434	31.5210
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.4113	2.4089	2.3999
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1755	0.1746	0.1734
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.6920	13.7274	13.6415
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.5241	12.5228	12.5129
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.2386	8.2416	8.2344
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	5.9963	6.0180	6.0106
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7086	0.7093	0.7021
БРАЗИЛ	986	BRL	1	10.2707	10.2323	10.0694
КИНА	156	CNY	1	8.0461	8.0596	8.0610
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.6927	6.7099	6.7082
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.9365	15.9647	15.9505
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6998	0.6994	0.6983
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0460	0.0460	0.0458
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.6224	2.6298	2.6153
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.5104	12.5409	12.5198
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.5038	36.9350	36.7832
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0548	1.0500	1.0456
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.6560	38.7516	38.7143
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.6187	1.6180	1.6150
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.6546	3.6661	3.6551

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				09.07.2021	10.07.2021	13.07.2021
					11.07.2021	12.07.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.6053	61.5908	61.5813
САД	840	USD	1	52.0403	51.9403	51.9586
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	71.5259	71.8176	71.9660
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.7738	56.7553	56.7465
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0452	6.0470	6.0369
НОРВЕШКА	578	NOK	1	5.9157	5.9592	5.9626
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4742	0.4721	0.4717
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2841	8.2820	8.2798
КАНАДА	124	CAD	1	41.3653	41.5677	41.5725
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.6071	38.8145	38.7596
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.4988	31.4914	31.4865
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.3791	2.3881	2.3940
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1718	0.1734	0.1733
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.5384	13.5373	13.5219
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.5031	12.4966	12.4962
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.2236	8.2199	8.2165
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	5.9867	5.9931	6.0154
РУСИЈА	643	RUB	1	0.6920	0.6998	0.6963
БРАЗИЛ	986	BRL	1	9.8627	9.8752	9.8647
КИНА	156	CNY	1	8.0182	8.0161	8.0235
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.6986	6.6861	6.6898
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.8682	15.8233	15.8225
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6953	0.6970	0.6965
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0453	0.0453	0.0452
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.5893	2.6120	2.6087
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.4453	12.3948	12.3961
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.1364	36.2683	36.1839
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0381	1.0372	1.0290
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.4552	38.4246	38.4235
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.6003	1.5957	1.5899
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.6121	3.6496	3.5914

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				14.07.2021	15.07.2021	16.07.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.5750	61.5642	61.5377
САД	840	USD	1	51.9883	52.1200	52.1108
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	72.0007	72.2924	72.2358
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.7146	56.7935	56.8320
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0476	6.0327	6.0134
НОРВЕШКА	578	NOK	1	5.9732	5.9586	5.9283
ЈАПонија	392	JPY	1	0.4717	0.4725	0.4736
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2784	8.2774	8.2740
КАНАДА	124	CAD	1	41.6554	41.7894	41.5571
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.8731	38.9228	38.7615
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.4833	31.4778	31.4642
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.4011	2.4005	2.4050
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1726	0.1719	0.1712
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.4776	13.4608	13.4515
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.4959	12.4910	12.4848
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.2188	8.2164	8.2140
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	6.0530	6.0663	6.0892
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7013	0.7038	0.7031
БРАЗИЛ	986	BRL	1	10.0422	10.1606	10.2435
КИНА	156	CNY	1	8.0387	8.0721	8.0648
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.6951	6.7106	6.7089
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.8519	15.9196	15.9618
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6974	0.6997	0.6989
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0454	0.0454	0.0456
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.6141	2.6116	2.6144
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.4018	12.4081	12.4000
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.2611	36.6040	36.4387
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0394	1.0370	1.0382
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.4507	38.5017	38.4731
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.5938	1.5980	1.5943
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.5647	3.5591	3.5772

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				17.07.2021	20.07.2021	21.07.2021
				18.07.2021		
				19.07.2021		
ЕМУ	978	EUR	1	61.5217	61.5030	61.4853
САД	840	USD	1	52.1282	52.2718	52.2168
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	72.1239	71.5900	71.0402
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.6864	56.7371	56.7312
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0063	5.9984	5.9965
НОРВЕШКА	578	NOK	1	5.9225	5.8363	5.7912
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4731	0.4769	0.4765
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2712	8.2691	8.2663
КАНАДА	124	CAD	1	41.4120	40.9256	40.9274
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.6759	38.3363	38.2324
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.4560	31.4465	31.4374
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.4090	2.4020	2.3978
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1710	0.1711	0.1711
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.4131	13.4037	13.3797
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.4828	12.4834	12.4831
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.2064	8.1933	8.1751
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	6.1203	6.0809	6.1080
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7030	0.6994	0.7013
БРАЗИЛ	986	BRL	1	10.2287	10.1135	9.9760
КИНА	156	CNY	1	8.0554	8.0560	8.0578
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.7102	6.7276	6.7176
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.8577	15.8591	15.8426
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6989	0.6971	0.6993
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0456	0.0453	0.0455
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.6225	2.6076	2.6054
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.3833	12.3706	12.3606
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.5418	36.2081	36.0639
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0363	1.0274	1.0247
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.4679	38.3316	38.1754
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.5910	1.5907	1.5915
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.6223	3.6021	3.5883

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				22.07.2021	23.07.2021	24.07.2021 25.07.2021 26.07.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.4860	61.4887	61.4858
САД	840	USD	1	52.2307	52.2197	52.2527
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	71.1973	71.8662	71.8796
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.6796	56.7815	56.7317
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0017	6.0139	6.0218
НОРВЕШКА	578	NOK	1	5.8111	5.9241	5.9084
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4743	0.4736	0.4726
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2659	8.2666	8.2662
КАНАДА	124	CAD	1	41.1773	41.6055	41.5782
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.2162	38.5292	38.5636
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.4378	31.4392	31.4377
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.3929	2.3982	2.3971
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1707	0.1718	0.1712
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.3703	13.4663	13.4569
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.4832	12.4908	12.4903
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.1681	8.1637	8.1597
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	6.0839	6.1051	6.1135
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7025	0.7072	0.7098
БРАЗИЛ	986	BRL	1	9.9602	10.0753	10.0782
КИНА	156	CNY	1	8.0689	8.0744	8.0665
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.7185	6.7196	6.7256
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.8653	15.9611	15.9662
ИНДИЈА	356	INR	1	0.7004	0.7014	0.7020
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0452	0.0455	0.0454
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.5863	2.5913	2.6027
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.3404	12.3655	12.3632
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.1597	36.3709	36.4988
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0352	1.0436	1.0400
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.1806	38.3825	38.4358
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.5890	1.5887	1.5870
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.5580	3.5864	3.5361

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи		
				27.07.2021	28.07.2021	29.07.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.4833	61.4775	61.4695
САД	840	USD	1	52.1620	52.0555	52.0619
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	71.9355	71.9035	72.2321
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.7923	56.8920	56.9057
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0248	6.0480	6.0286
НОРВЕШКА	578	NOK	1	5.8965	5.8874	5.8638
ЈАПонија	392	JPY	1	0.4728	0.4730	0.4730
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2670	8.2663	8.2650
КАНАДА	124	CAD	1	41.5315	41.4297	41.4215
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.4031	38.3539	38.2249
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.4364	31.4334	31.4293
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.3990	2.3935	2.3988
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1700	0.1710	0.1709
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.3986	13.3920	13.3731
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.4908	12.4964	12.4905
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.1711	8.1900	8.1887
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	6.0891	6.0827	6.0877
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7053	0.7065	0.7084
БРАЗИЛ	986	BRL	1	9.9898	10.0309	10.0884
КИНА	156	CNY	1	8.0448	8.0050	8.0120
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.7080	6.6885	6.6902
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.9751	16.0052	15.9694
ИНДИЈА	356	INR	1	0.7008	0.6993	0.6998
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0452	0.0452	0.0451
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.5961	2.5974	2.6066
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.3270	12.2980	12.2932
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.4043	36.2571	36.1309
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0361	1.0323	1.0337
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.3504	38.2823	38.2821
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.5833	1.5793	1.5851
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.5164	3.5063	3.5167

Деловни Информации бр.7/2021

Земја	Шифра	Валута	Важи за	Среден курс на девизи	
				30.07.2021	31.07.2021 01.08.2021 02.08.2021 03.08.2021
ЕМУ	978	EUR	1	61.4760	61.4805
САД	840	USD	1	51.7780	51.7034
Г. БРИТАНИЈА	826	GBP	1	72.2567	72.2111
ШВАЈЦАРИЈА	756	CHF	1	56.9855	57.0797
ШВЕДСКА	752	SEK	1	6.0463	6.0353
НОРВЕШКА	578	NOK	1	5.9116	5.8887
ЈАПониЈА	392	JPY	1	0.4714	0.4715
ДАНСКА	208	DKK	1	8.2656	8.2658
КАНАДА	124	CAD	1	41.5154	41.5662
АВСТРАЛИЈА	036	AUD	1	38.2742	38.1085
БУГАРИЈА	975	BGN	1	31.4327	31.4350
ЧЕШКА	203	CZK	1	2.4103	2.4109
УНГАРИЈА	348	HUF	1	0.1717	0.1721
ПОЛСКА	985	PLN	1	13.4280	13.4719
РОМАНИЈА	946	RON	1	12.4913	12.4953
ХРВАТСКА	191	HRK	1	8.1875	8.1971
ТУРЦИЈА	949	TRY	1	6.0957	6.1490
РУСИЈА	643	RUB	1	0.7066	0.7090
БРАЗИЛ	986	BRL	1	10.1749	10.1259
КИНА	156	CNY	1	8.0161	8.0013
ХОНГ КОНГ	344	HKD	1	6.6625	6.6501
ИНДОНЕЗИЈА	360	IDR	1	0.0036	0.0036
ИЗРАЕЛ	376	ILS	1	15.9591	16.0093
ИНДИЈА	356	INR	1	0.6973	0.6955
ЈУЖНА КОРЕЈА	410	KRW	1	0.0452	0.0449
МЕКСИКО	484	MXN	1	2.6087	2.6021
МАЛЕЗИЈА	458	MYR	1	12.2160	12.2520
НОВ ЗЕЛАНД	554	NZD	1	36.1922	36.1863
ФИЛИПИНИ	608	PHP	1	1.0294	1.0337
СИНГАПУР	702	SGD	1	38.2504	38.2104
ТАЈЛАНД	764	THB	1	1.5762	1.5725
ЈУЖНА АФРИКА	710	ZAR	1	3.5511	3.5480

Деловни Информации бр.7/2021

**РОКОВИ ПРИ ЗАДОЛЖИТЕЛНО
ПОДНЕСУВАЊЕ НА ОБРАСЦИ ЗА
ЈУЛИ 2021 ГОДИНА**

Даночниот роковник е потсетник за навремено поднесување на даночните пријави во законски предвидените рокови. Во календарот даден е преглед на даночните обврски и роковите во кои треба да ја поднесете даночната пријава по одделни видови даноци.

Доколку рокот до кога треба да се поднесе соодветната даночна пријава е **Сабота, Недела или Државен празник**, тогаш тој се поместува за првиот следен работен ден.

Но, сепак се препорачува даночните обврски да ги исполнат пред навршувањето на крајните рокови прикажани во Табелата.

ОБВРСКА	Рок на доставување
ОБРАЗЕЦ: “МПИН “– Месечна пресметка за интегрирана наплата на плата за ЈУНИ/2021 Доставување: Електронски до УЈП.	До 10 ЈУЛИ
<i>Поднесување на пресметки од физички лица кои остваруваат доход за кој Данокот на личен доход не се плаќа по Одбивка (закупнини, капитални добивки, друг доход) за доход остварен во ЈУНИ 2021</i>	До 10 ЈУЛИ
ПЛАЌАЊЕ НА: Аконтација на ДАНОК НА ДОБИВКА и Аконтација на данок на личен доход ОБВРЗНИЦИ: Сите правни субјекти освен обврзник со посебен даночен статус (<i>заштитно друштво за вработување на инвалиди, стопанска единица на КПУ, или корисник на ТИРЗ, како и трговските друштва кои се обврзници на паушал на вкупен приход</i>). НАПОМЕНА: Образецот „МДБ“ немаат обврска да го доставувате до УЈП.	До 15 ЈУЛИ
ОБРАЗЕЦ: “ДДВ-01” – Пријава за регистрација на Данок на додадена вредност.	До 15 ЈУЛИ

Деловни Информации бр.7/2021

<p>ОБВРЗНИЦИ: Фирми и Граѓани доколку се обврзани или пак сакаат доброволно да се регистрираат за целите на ДДВ, ДОСТАВУВАЊЕ: до УЈП преку системот е-даноци http://etax.ujp.gov.mk</p>	
<p>ОБРАЗЕЦ: “ВХВ-1” – Извештај за состојба и промени на вложувања во сопствени хартии од вредност и удели во инвестициски фондови и “ВХВ-2” –Извештај за состојба и промени на вложувања во должнички извештај за состојба и промени на вложувања во должнички хартии од вредност за ЈУНИ/2021 го-дина. ОБВРЗНИЦИ: Резиденти кои можат да вложуваат во хартии од вредност на странски финансиски па-зари. ДОСТАВУВАЊЕ: до НБРМ.</p>	<p>До 20 ЈУЛИ</p>
<p>ОБРАЗЕЦ: “МИ” – Месечен извештај за трансакции за во странство. ОБВРЗНИЦИ: Резиденти кои имаат евидентни сметки во странство, или имаат одобрение за девизен максимум, односно во работењето вршат наплата и плаќање во ефективни странски пари. ДОСТАВУВАЊЕ: до НБРМ</p>	<p>До 20 ЈУЛИ</p>
<p>ОБРАЗЕЦ: “КВС/22 – Квартален извештај за вложувања од странство (II квартал за IV-V-VI/2021) ОБВРЗНИЦИ: Резиденти во кои се инвестира избрани врз основа на постапка на избор на примерок од страна нма НБРМ. ДОСТАВУВАЊЕ: до НБРМ</p>	<p>До 20 ЈУЛИ</p>
<p>ОБРАЗЕЦ: “ДДВ/04 “Даночна пријава на ДДВ ОБВРЗНИЦИ: МЕСЕЧНИ и ТРОМЕСЧНИ даночни обврзници. ДОСТАВУВАЊЕ: до УЈП преку системот е-даноци http://etax.ujp.gov.mk</p>	<p>До 25 ЈУЛИ</p>
<p>ОБРАЗЕЦ: “КИПО – Квартален извештај за побарувања и обврски од странство (II квартал за IV-V-VI/2021) ОБВРЗНИЦИ: Резиденти кои што врз основа на постапка за избор на примерок се определени како известувачи и кои што добиле писмено известување од НБРМ дека се избрани за известување. ДОСТАВУВАЊЕ: до НБРМ</p>	<p>До 30 ЈУЛИ</p>

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ

дипл.економист Ромео Костадинов

ДАЛИ ДИВИДЕНДАТА МОЖЕ ДА СЕ ИСПЛАТИ ВО СРЕДСТВА НАМЕСТО ВО ПАРИ

ПРАШАЊЕ:

Дали дивидендата на акционерите, односно содружниците, може да се исплати во средства (предмети или ствари) или задолжително мора да се исплати во парични средства?

ОДГОВОР:

Согласно одредбите од Законот за трговските друштва (ЗТД) - („Службен весник на Р Македонија“ 28/2004...120/18 и . 239/18; 290/20), се одредени постапките за остварување на правото на дивиденда, начинот со нејзиното стекнување и исплата, како и услови кои треба да се исполнат при нејзината исплата.

Согласно одредбите од член 487 став 1, по одобрувањето на годишната сметка и на финансиските извештаи и утврдувањето на постоењето добивка за распределба, собирот на содружниците, односно собранието, го определуваат делот, којшто им се доделува на содружниците, односно на акционерите во форма на дивиденда. Дивидендата се определува според правата што ги дава уделот, односно според родот и класата на акциите.

Дивиденда се определува во износ којшто не ја надминува вкупно остварената добивка, искажана со годишната сметка и со финансиските извештаи. Оваа добивка може да се зголеми за акумулираната добивка од претходните години или со резервите кои можат да се определуваат, односно кои ги надминуваат.

Деловни Информации бр.7/2021

ваат законските резерви и резервите определени со договорот за друштвото, односно со статутот.

Дивидендата може да се исплати, по покривање на загубите од претходните години, ако тие од кои било причини не биле покриени со последната одобрена годишна сметка и со финансиските извештаи.

Во услови на постоење на непокриени загуби износот за дивиденда се утврдува откако расположивата добивка (добивката од тековна година и акумулирана) се намали за делот од непокриените загуби.

Ако е потребно, заради сигурност на друштвото или за што порамномерна дивиденда, пред да се определи висината на дивидендата, содружниците, односно акционерите можат со договорот за друштвото, односно со статутот да определат да се формира посебна резерва.

Согласно одредбите од член 487 став 4 од ЗТД, **начините на плаќање на дивидендата** ги утврдуваат содружниците на собир на содружниците или преку изјаснување со допишување, односно акционерите на собрание.

Врз основа на одлука од страна на Собирот на содружници или Собранието на акционери, може да се определи исплата на дивиденда во средства, ствари или имот, кои се сопственост на друштвото или да се донесе одлука за продажба на истите, како би се извршила купопродажба спрема сопствениците. Надоместувањето по основа на купопродажниот однос, односно подмирувањето на обврската спрема продавачот на имот, ќе се изврши од дивидендата.

Пожелно е плаќањето да се изврши на трансакциска сметка на примателот на дивиденда, од чија трансакциска сметка може да се види трансферот на паричните средства или затворање на должничко доверителскиот однос врз основа на компензација - дивиденда за имот.

Документациски основ за извршување на наведеното дејствие е постоење на Одлука за дивиденда, купопродажен договор за продажба на имот и Одлука за оттуѓување на имот донесена на собир на содружници или друг надлежен орган.

Дивидендата се исплатува најдоцна во рок од девет месеца по завршувањето на деловната година.

На содружниците, односно акционерите може во текот на деловната година од предвидливиот дел од добивката да им се исплати аванс на име дивиденда.

Деловни Информации бр.7/2021

Доколку дивидендата не се исплати во рокот од од девет месеца по завршувањето на деловната година, по истекот на овој рок на износот на дивидендата која треба да им се исплати на акционерите се пресметува законска затезна камата до денот на исплатата на дивидендата.

Согласно одредбите до член 488 став 1 во друштвото со ограничена одговорност, односно во акционерското друштво со договорот за друштвото, односно со статутот може да се предвиди можноста секој содружник, односно акционер, за дел од дивидендата што е ставена на распределба или од авансите од дивидендата, да ја добие дивидендата, односно авансот од дивидендата во пари или во удел, односно во акции.

Понудата за плаќање на дивидендата или на авансите од дивидендата во удели, односно во акции мора да биде направена во исто време на сите содружници, односно акционери, според родот и класата на акциите.

Без оглед на видот и начинот на исплатата на дивидендата, најпрвин треба да се подмират обврските по основ на данок на добивка (ако дивидендата се исплатува од добивките остварени во годините од 2009 до 2013 година), данок на личен доход (за приматели физички лица) или задржан данок на добивка при исплати на нерезидентни правни лица. Доколку дивидендата се трансформира во непаричен облик (размена за имот од друштвото), се пресметува и ДДВ, доколку имотот кој се оттуѓува и отстапува за дивиденда, не е ослободен од ДДВ (сопствени патнички автомобили и втор промет на станови).

Врз основа на наведените одредби од ЗТД, дивидендата се исплатува во оној облик и висина, утврдена со Одлука од сопствениците - содружници или акционери, заснована на правата од уделите или акциите.

Без оглед на видот и начинот на исплата на дивидендата најпрвин се подмируваат даночните обврски кои не зависат од начинот на исплата на дивидендата, односно дали е во пари или ствари, односно имот.

**ИСПЛАТА НА ЦЕЛА ПЛАТА ВО УСЛОВИ НА РАБОТА СО
СКРАТЕНО РАБОТНО ВРЕМЕ**

ПРАШАЊЕ:

Дали и во кој случај работник, кој работи со скратено работно време од 4 часа дневно, може да му се исплати плата како да работи со полно работно време?

ОДГОВОР:

Согласно член 122 од Законот за Работни односи (ЗРО) (“Службен весник на РСМ” 62/05 ... 110/19, 267/20, 151/21), работникот кој работи помалку од полното работно време (**скратено работно време**), во согласност со прописите за пензиско и инвалидско осигурување (**инвалидност**), прописите за здравствено осигурување (**медицинска рехабилитација**) и остварува права од задолжителното социјално осигурување, кога би работел со полно работно време.

Работникот, кој работи помалку од полното работно време, има право на плаќање за работата, според стварните работни обврски, како и други права и обврски од работниот однос **како РАБОТНИКОТ КОЈ РАБОТИ ПОЛНО РАБОТНО ВРЕМЕ, ако со законот (ЗРО) поинаку не е определено.**

Согласно член 122-а од Законот за Работни односи, пропишани се случаите кога на работникот **му се скратува работното време**, а тоа е *кога работничкој работи на особено тешки, најорни и штејни ѝо здравјето работи*, а чие штетно влијание врз неговото здравје, односно работна способност не може во целост да се отстрани со заштитни мерки.

Во таков случај работното време му се скратува сразмерно на штетното влијание врз неговото здравје, односно работна способност, **но не пократко од 30 часа** во работната недела, во согласност со колективен договор.

НАПОМЕНА: При остварувањето на право на плата и другите права од работен однос, скратеното работно време се смета како полно работно време.

Деловни Информации бр.7/2021

Како особено тешки, најорни и штејни по здравјејо работи, се сметаат:

- Особено тешка физичка работа;
- Работа под зголемен атмосферски притисок;
- Работа под зголемена бучавост;
- Работа во вода или влага;
- Работа изложена на јонизирачки зрачења;
- Работа со болни од заразни болести и со заразни материјали;
- Работа на хируршки интервенции во операциони сали;
- Работа во областа на психијатријата, работа со лица со најтешки пречки во психичкиот развој;
- Работа во судска медицина и патолошка анатомија;
- Работа со нагризувачки материјали;
- Работа на летачки персонал;
- Балетски изведби;
- Музичари на дувачки инструменти, играорци и оперски солисти;
- Работа во близина на напон или под напон и работа на височина или длабочина.

ОДОБРЕНИЕ ЗА РАБОТА СО СКРАТЕНО РАБОТНО време, дава министерот надлежен за работите од областа на трудот, врз основа на претходно прибавено мислење од здравствена установа, која врши дејност медицина на трудот и мислење од инспекција на трудот.

Барање за покренување на постапка за добивање на одобрение за работа со скратено работно време, може да поднесе работникот или синдикалната организација до работодавачот.

Здравствената установа, која врши дејност медицина на трудот и инспекцијата на трудот, **мислењето го доставуваат врз основа на претходно изготвен и доставен елаборат од работодавачот.**

Деловни Информации бр.7/2021

НАПОМЕНА: Барање за добивање одобрение за работа со скратено работно време, поднесува работодавачот до министерството надлежно за работите од областа на трудот.

Кон барањето за добивање одобрение, **работодавачот доставува мислење од здравствена установа** која врши дејност медицина на трудот и мислење од инспекција на трудот.

Доколку инспекцијата на трудот утврди дека постојат условите, со **РЕШЕНИЕ ќе му нареди на работодавачот да покрене постапка за утврдување на скратено работно време.**

Работникот не смее да работи на тие работи прекувремено, ниту може да се вработи кај друг работодавач на истите работи, за времето за кое работи со скратено работно време.

Од оваа законска одредба не произлегува забрана за склучување на договор за вработување за дополнителна работа, ако работникот има претходно склучено договори со скратено работно време, кај два или повеќе работодавачи со вкупно работно време од 40 часа неделно (**полно работно време**).

Одредбата на Законот ограничува дека вкупното работно време на работникот може да изнесува покрај полното работно време (**40 часа неделно**), уште 10 часови неделно или вкупно 50 часови неделно.